

TAMPEREEN YLIOPISTO

Iiris Tarvonen

“TANSSI KAIKISTA INHIMILLISIN”?

Kamppailua tanssin merkityksistä suomalaisessa kulttuuripolitiikassa

Mediakulttuurin pro gradu -tutkielma

Viestintätieteiden tiedekunta

Toukokuu 2018

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestintätieteiden tiedekunta

TARVONEN, IIRIS: "Tanssi kaikista inhimillisin"? Kamppailua tanssin merkityksistä suomalaisessa kulttuuripolitiikassa.

Pro gradu -tutkielma 96 sivua + liitteet, 4 sivua

Mediakulttuuri

Toukokuu 2018

TIIVISTELMÄ

Viime aikoina kulttuuripolitiikan keskusteluissa ja perusteluissa ovat korostuneet taiteen ja kulttuurin välineelliset vaikutukset. Taiteen ja kulttuurin katsotaan edistävän hyvinvointia ja niillä nähdään olevan positiivisia taloudellisia vaikutuksia. Myös Helsinkiin rakennettavan Tanssin talon merkitystä perustellaan sen taloudellisilla ja turismia kasvattavilla vaikutuksilla. Pitkään käyty keskustelu Tanssin talon tarpeellisuudesta ja rahoituksesta päättyi joulukuussa 2015, kun valtio ja Helsingin kaupunki ilmoittivat myönteisistä päätöksistä lähteä mukaan tanssin talon rakennushankkeeseen. Suomi saa viimeisenä Pohjoismaana tanssille oman talon.

Tässä tutkielmassa tarkastelen tanssin asemaa suomalaisessa kulttuuripolitiikassa sekä kulttuuripolitiikassa yhteen nivoutuvia, tanssia merkityksellistäviä puhetapoja. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: Minkälaisia merkityksiä tanssille tuotetaan, mikä on tanssin asema kulttuuripolitiikassa ja miten kulttuuripolitiikan tendenssit näkyvät tanssin kentällä.

Tutkimusaineistonani ovat tanssin asiantuntijoille suunnatut teemahaastattelut ja kolme kulttuuripoliittista strategiaa. Aineiston pohjalta rakennan ilmiökuvausta suomalaisesta tanssikentästä ja sen suhteista muuhun yhteiskuntaan. Diskurssianalyysin avulla erottelen tutkimusaineistossani yhteen artikuloituvia ja tanssia merkityksellistäviä puhetapoja. Teoreettisen lähestymistapani muodostavat artikulaation ja konjunktuurin käsitteet. Artikulaatioteorian mukaisesti tarkastelen sitä, mitkä asiat nivELYTvät kussakin kontekstissa yhteen. Konjunktuuuri tarkoittaa tiivistettynä yhteenliittymää. Konjunktuurianalyysi lähestyykin ilmiöitä erilaisten voimien ja jännitteiden tiivistymänä, jossa erilaiset tekijät määrittävät aina toisiaan.

Tutkimustulokseni osoittavat, että kulttuuripolitiikan tendenssit ovat nähtävissä tanssin kentällä ja vaikuttavat tanssitekemiseen. Tanssin itseisarvo on saanut rinnalleen uudenlaisia merkityksiä. Ollakseen vaikuttavaa, tanssin täytyy olla näkyvää mutta myös osoittaa välineellisiä hyötyjään. Merkityskamppailua tanssista käydään muun muassa rahoittajien ja taiteentekijöiden välillä. Kamppailu ei näyttäydy tietoisena politiikkana, mutta tanssin hyvinvointivaikutusten korostaminen tuo tanssille näkyvyyttä sekä myy tanssitekemistä ja näin mahdollistaa itse tanssitekemisen. Tanssin talo sai tukensa, koska hanketyö on noudatellut aikamme vaatimuksia taloudellisen kannattavuuden osoittamisesta.

Asiasanat: tanssi, diskurssi, artikulaatio, konjunktuuuri, kulttuuripolitiikka

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoite	2
1.2 Tutkimuskohteena tanssin merkitykset kulttuuripolitiikassa	3
1.3 Tutkijapositio, kulttuurintutkimus ja aihetta tarkasteleva tutkimus	4
2 Taiteen demokratiasta kilpailukapitalismiin? – Suomalainen kulttuuripolitiikka	8
2.1 Kulttuuri – maailman toiseksi vaikein käsite?	9
2.2 Hahmottomaton kulttuuripolitiikka – kulttuuripolitiikan toimijat ja kulttuurin rahoitus	10
2.3 Talouspuhe rantautuu kulttuuriin	14
2.4 Vaikutuksia vai vaikuttavuutta?	18
3 Artikulaatioteoria ja konjunktuurianalyysi	22
3.1 Yhteiskunnallinen uusintaminen ja sfäärijako	22
3.2 Artikulaatio ja artikulaatioteoria	23
3.2.1 Radikaali kontekstuaalisuus	26
3.3 Konjunkturi ja konjunktuurianalyysi	29
4 Laadullisen tutkimuksen metodologisia lähtökohtia: asiantuntijoille suunnattu teemahaastattelu, sisällönanalyysi ja diskursiivinen analyysi	31
4.1 Teemahaastattelu	32
4.2 Sisällönanalyysi	34
4.3 Diskurssi ja diskurssianalyysi	36
4.3.1 Diskurssi	36
4.3.2 Diskurssianalyysi	39
5 Analyysi ja analyysin kulku	43
5.1 Aineisto	43
5.2 Aineiston jäsentely	45
5.3 Teemoista ilmiökuvaukseksi	49
5.4 Teemoista diskursseiksi	51
6 Tulokset	54
6.1 Tanssi ilmiönä	54
6.1.1 Tanssi kiinnostaa – julkisen diskurssin muutos	54
6.1.2 Tanssin ammattikenttä – monipuolista osaamista pienten toimijoiden aliresursoidulla kentällä	61
6.1.3 Tanssin vaikuttavuus – tanssi pieni, mutta paikoitellen näkyvä toimija	69

6.2 Tanssin artikulaatioita ja merkityksiä – Tanssin itseisarvo unohtuu markkinatalouden ytimessä?	77
6.2.1 “Tanssi kaikista inhimillisin” – tanssin itseisarvoa tuottava diskurssi	77
6.2.2 Tanssista hyvinvointia	81
6.2.3 Tanssi kansantalouden kasvattajana	83
7 Lopuksi: tanssin aika?	85
7.1 Tulosten tarkastelua – tanssin, politiikan ja talouden uudenlaisia niveltymisiä	85
7.2 Tutkimuksen arviointia ja aiheita jatkotutkimukselle	88
Lähteet	90
LIITE 1	
LIITE 2	

1 Johdanto

“Se ei johdu siitä, että nimenomaan tanssiin suhtauduttaisiin nuivasti, vaan koko kulttuurialaan suhtautuminen on minusta paljastanut kuinka sivistymätön maa tää edelleen on” (H4).

Pitkään käyty keskustelu Tanssin talon tarpeellisuudesta ja rahoituksesta päättyi joulukuussa 2015, kun sekä valtio että Helsingin kaupunki ilmoittivat myönteisistä päätöksistä lähteä mukaan tanssin talon rakennushankkeeseen. Suurin osuus rahoituksesta saatiin yksityiseltä Jane ja Aatos Erkon säätiöltä, jonka rahoitus oli ehdollinen: se vaati Helsingin kaupungin ja valtion osallistumista Tanssin talon investointi- ja toimintakustannuksiin merkittävästi. 17.8.2017 julkaistiin havainnekuva talon arkkitehtonisesta ilmeestä. Kaapelitehtaan yhteyteen rakennettava talo valmistuu suunnitelman mukaan vuonna 2020. Suomi saa viimeisenä Pohjoismaana tanssille oman talon.

Tanssi on Suomessa suosittu harrastus. Se tavoittaa noin 37 prosenttia suomalaisista (Silvanto 2015). Tanssitunnilla käyminen on lähes yhtä suosittua kuin jonkin musiikki-instrumentin soittaminen (Euroopan Komissio 2013: Special Eurobarometer 399). Myös tanssin näkyvyyden voi nähdä viime vuosina kasvaneen tv-ohjelmien, uudenlaisten yhteistyömuotojen, kuten esimerkiksi tanssia ja terveyspalveluja yhdistävän tekemisen, tanssielokuvien sekä lisääntyneiden tanssifestivaalien ja tanssia näyttävien festivaalien myötä. Taiteena tanssia voi kuitenkin pitää vähemmän ymmärrettynä kuin muita taiteenlajeja, kuten musiikkia ja teatteria. Sekä tanssin esityskerrat että katsojaluvut ovat pienempiä kuin musiikin ja teatterin (Tanssin tiedotuskeskus 2017a; Teosto 2018; Tinfo 2017). Kaksi kolmasosaa suomalaisista on joskus käynyt katsomassa tanssiesitystä (Suomen Kulttuurirahasto 2013), ja vuonna 2016 tanssilla oli 450 000 katsojaa (Tanssin tiedotuskeskus 2017a). Puheteatterilla oli samana vuonna 2 679 590 katsojaa (Tinfo 2017).

Tanssin vierauden voi nähdä johtuvan muun muassa tanssitaiteen perusopetuksen puutteesta. Taideyliopiston esittävien taiteiden lehtori Kai Lehikoisen mukaan “joissakin edistyksellisissä kouluissa opetukseen sisältyy myös taiteellisen tekemisen ulottuvuus, mutta tanssin arvostuksen opettamisen komponentti on yleensä aliarvostettu” (Liikekieli 2014). Kuitenkin juuri koulujen toteuttamalla tanssi- ja taidekasvatuksella on Lehikoisen (2014, 155) mukaan merkittävä rooli tanssitaiteeseen kohdistuvan ymmärryksen kasvattamisessa. Tanssi näyttäytyy marginaalisena myös kulttuurin rahoitusta

tarkasteltaessa. Valtion tanssille kohdistama kuuden miljoonan euron tuki on huomattavasti pienempi kuin teatterille kohdistettu yli 107 miljoonan euron tuki (Tanssin tiedotuskeskus 2017a; Tinfo 2017). Kulttuuripolitiikkaa tarkasteltaessa voi itse kulttuuripolitiikan aseman nähdä epäsymmetrisenä muihin politiikan aloihin nähden. Tämä näkyy ensinnäkin siinä, että kulttuurin osuus julkisesta taloudesta on vain vajaa prosentti. Toiseksi sillä ei Suomessa ole koskaan ollut itsenäistä hallinnollista statusta eli omaa ministeriötä. (Pirnes 2011, 15.)

Viime aikoina kulttuuripolitiikan keskusteluissa ja perusteluissa ovat korostuneet taiteen ja kulttuurin välineelliset vaikutukset. Taiteen ja kulttuurin katsotaan edistävän hyvinvointia ja sillä nähdään olevan positiivisia taloudellisia vaikutuksia. Taiteeseen halutaan sijoittaa, sillä sen nähdään kehittävän sekä kulttuuria että koko yhteiskuntaa. Myös Tanssin talon merkitystä perustellaan muun muassa sen tuomilla taloudellisilla ja turismia kasvattavilla vaikutuksilla. Kaupallisen ajattelun mukaisten vaatimusten rantautuessa kulttuurin kentälle perinteisesti taidealoina pidetyt ja muihin yhteiskunnan osa-alueisiin luetut inhimillisen toiminnan alat ovat alkaneet lähentyä toisiaan. Yhteiskuntamme näyttää tulevan tuotetuksi enenevissä määrin sellaisena, jossa talous on määräävänä tekijänä. Kulttuurintutkija Lawrence Grossbergin (2010, 129) mukaan kulttuurintutkijan tehtävä on tutkia niitä kulttuurisia muotoja, jotka tähän tuottamiseen osallistuvat.

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkielmani kysymyksenasettelu ja teoreettinen lähestymistapa nojaavat pääaineeni mediakulttuurin kulttuurintutkimukselliseen lähestymistapaan. En siis tutki tanssia tanssintutkimuksen tapaan tanssitaiteen sisältä, vaan lähestyn sitä kulttuurintutkimuksellisista lähtökohdista. Tarkastelen tanssin yhteiskunnallisia ja sosiaalisia kytköksiä. Kulttuurintutkija ei ota kulttuurin käsitettä annettuna, vaan kulttuurin määrittely asettuu tutkimuksen tehtäväksi. Ymmärtääkseni kulttuurisia muodostumia ja tuottaakseni kontekstia tutkimuskohteelleni, pyrin tarkastelemaan tanssin suhteita kulttuuripolitiikkaan. Oletan tällä tavoin saavani perspektiiviä siihen minkälaiset lausumat tämänhetkisessä kulttuuripolitiikassa ylipäättään ovat mahdollisia ja mitä nämä kertovat parhaillaan käynnissä olevasta konjunktuurista – mitkä asiat nivELYVÄT kulttuuripolitiikassa yhteen 2010-luvulla. Kulttuurintutkimuksella on läheinen yhteys kielelliseen käänteeseen, jonka keskiössä on näkemys siitä, että todellisuus rakentuu kielellisesti, ihmisten puhetapojen ja asioiden määrittämisen kautta. Hahmotellakseni tanssin merkitystä ja

asemaa suomalaisessa kulttuuripolitiikassa tarkastelen niitä puhetapoja, joilla tanssia tuotetaan.

Tanssi näyttäytyy yhteiskunnassamme suositumpana kuin ennen. Samaan aikaan taiteen itseisarvo jää talouden määrittämässä politiikassa taka-alalle. Vallitsevassa ilmapiirissä on mielenkiintoista tarkastella sitä, millaista keskustelua tanssin talo -hankkeen ympärillä on käyty ja mikä kaikki myönteiseen päätöksen on vaikuttanut. Tutkimukseni keskittyy siis nykyhetkeen ja pyrkii hahmottelemaan, mikä kulttuuripolitiikassa ja erityisesti tanssin asemassa muuttuu – ja miksi juuri nyt. Tanssin talo toimii esimerkkitapauksena tanssin aseman tarkastelussani. Tutkimus paikantuu suomalaisen kulttuuripolitiikan ja tanssia koskevien keskustelujen kontekstiin ja sitä kehystävät kulttuuripolitiikassa korostuneet tanssitaiteen välineellisen arvon lisääntyneet painotukset. Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella tanssin asemaa suomalaisessa kulttuuripolitiikassa sekä kulttuuripolitiikassa yhteen nivoutuvia puhetapoja ja vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Minkälaisia merkityksiä tanssille tuotetaan?
- Mikä on tanssin asema kulttuuripolitiikassa?
- Miten kulttuuripolitiikan tendenssit näkyvät tanssin kentällä?

1.2 Tutkimuskohteena tanssin merkitykset kulttuuripolitiikassa

Tanssille ei ole olemassa yhtä kattavaa määritelmää. Päätin tutkimusprosessin alkuvaiheessa, että en määrittele tanssia etukäteen, vaan tuotan sille määritelmiä osana tutkimustuloksiani, haastattelujen pohjalta. Teija Löytösen (2004,13) ajatukseen yhtyen mielenkiintoista on itse asiassa se, millä tavoin tanssi ilmenee erilaisissa konteksteissa ja eri aikoina. Taiteen edistämiskeskus Taike (2018) määrittelee tanssin moninaisten käytäntöjen, taiteellisten tyylien ja virtauksien kokonaisuudeksi, ”jotka eri tavoin asettuvat osaksi aikamme taidetta”. Näistä lähtökohdista liikkeelle lähtien näen Petri Hopun (2003, 21) tavoin pyrkimykset tanssin yleiseen kulttuurista riippumattomaan määrittelyyn kyseenalaisiksi. En myöskään halunnut rajata tutkimukseni ulkopuolelle erilaisia tanssin ulottuvuuksia, joita tanssin tarkka lähtökohtainen määrittely olisi voinut sulkea pois. Päädyin tällaiseen ratkaisuun myös siksi, että olen tutkimuksessani kiinnostunut juuri niistä puhetavoista, joilla tanssia määritellään kulttuurisissa kamppailuissa. Luon siis tutkimuskohteelleni kontekstia tutkimustulosten avulla.

Kysymykseen “mitä tanssi on” on pyrkinyt vastaamaan muun muassa Francis Sparshott (1998) analyyttisen filosofian perinteeseen nojaavan tarkastelun avulla. Välttämättömäksi ehdoksi tanssin määritelmälle hän näkee sen, että tanssi on tietoista kuvioivaa liikkumista, jonka mekaaninen arvioiminen ei ole mahdollista. Sparshott (1998, 13) erottaa tanssin muusta fyysisestä toiminnasta, kuten teatterista, miimistä ja urheilusta. Teija Löytönen (2004, 14) puolestaan ymmärtää tanssin jatkuvaksi kehkeytymiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että tanssi on aina tapahtuessaan ainutkertainen. Tanssi on ilmiönä “monenlainen” ja sen ilmeneminen riippuu siitä perspektiivistä, josta sitä kulloinkin tarkastellaan. Tanssi siis ilmenee aina sosiaalis-kulttuurisessa kontekstissa. Yhteiseksi nimittäjäksi tanssille Löytönen (2004, 14) määrittää inhimillisen toiminnan ja liikkeen, jonka “perusta on ihmisen kehollisuudessa” (ks. myös Hoppu 2003, 25).

Tanssin asema suomalaisessa kulttuuripolitiikassa ja kulttuuripääoman sisältönä on melko institutionalisoitunut. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulosohtauksessa toimivalla Taiteen edistämiskeskuksella (Taike) on tanssille oma taidetoimikuntansa, joka vastaa tanssitaiteen edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tanssin taidetoimikunnan (2009) julkaisemassa tanssin strategiassa yhtenä keskeisimmistä tavoitteista on tanssin sisällyttäminen osaksi peruskoulun opetussuunnitelmaa. Tanssijaksi ja tanssinopettajaksi voi korkeakoulutasolla opiskella Suomessa useallakin paikkakunnalla ja monessa korkeakoulussa, mutta peruskoulun opetukseen ja taideaineisiin tanssi ei vielä sisälly. Kulttuurin rahoitusta tarkasteltaessa valtion tanssille kohdistamat tuet näyttäytyvät pieninä muiden vakiintuneiden taiteenlajien, kuten musiikin ja teatterin tukiin verrattuna. Prosenttitaiteen¹ myötä tanssikeskusteluissa ja -toiminnassa ovat korostuneet erityisesti soveltavan taiteen² mahdollisuudet, jotka ovat tuoneet tanssin kentälle uusia rahoitustahoja ja -kohteita.

1.3 Tutkijapositio, kulttuurintutkimus ja aihetta tarkasteleva tutkimus

Oma kiinnostukseni aiheeseen juontuu monen vuoden tiivistä tanssiharrastuksesta. Olen tanssinut reilut 20 vuotta eli suurimman osan elämästäni. Tanssi, pääasiassa nyky- ja

¹ Prosenttiperaatteen laajentaminen on yksi hallituksen kärkihankkeita, ja sen tavoitteena on parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta ja edistää taiteen hyvinvointivaikutuksia. Pitkällä tähtäimellä tavoitteena on vakiinnuttaa taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita sekä hyvinvoinnin seurantaa. (OKM 2017, <http://minedu.fi/prosenttitaide>.)

² Soveltavalla tanssitaiteella ei ole yhtä kattavaa määritelmää. Tässä tutkielmassa viitataan termillä perinteisen teatterikontekstin ulkopuolella tapahtuvaan tanssitaiteilijan johdolla tapahtuvaan osallistuvaan toimintaan. Laajemmin voidaan puhua tanssilähtöisistä palveluista, millä viitataan toimintaan, joka tapahtuu esimerkiksi lasten ja nuorten kanssa toteutettavissa hankkeissa, hoitotyössä, erilaisissa työ-, asuin- ja muissa yhteisöissä tai yrityksissä liittyen esimerkiksi tuotteiden ja palvelujen kehitykseen. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 33.)

showtanssi sekä jonkin verran street-lajit, on liikuttanut tapahtumiin, esiintymisiin, kisoihin ja leireille Suomessa ja ulkomailla. Ulkomailla asuessani kotini on aina löytynyt viimeistään tanssisaleista ja -ryhmistä. Ammatillisiin opintoihin en ole kuitenkaan koskaan hakeutunut, vaan aikuisiällä tanssi siirtyi tavoitteellisesta treenaamisesta ja esiintymisestä omaksi fiilistelyksi ja lavalta katsomoon. Akateemisessa maailmassa tanssi tuli vastaan Tampereen yliopistossa tanssin antropologian kurssilla. Kurssi järjestettiin osana Nordic Masters in Dance -opintokokonaisuutta, joka oli Tukholman, Oslon tieteellis-teknisen, Kööpenhaminan ja Tampereen yliopiston yhteinen ohjelma. (Ilmeisesti kyseinen ohjelma on lakkautettu). Tässä tutkielmassa teoreettinen lähestymistapa ja kysymyksenasettelu kuitenkin nojaavat pääaineeni mediakulttuurin kulttuurintutkimukselliseen lähestymistapaan. En siis tutki tanssia ilmiönä tai tanssintutkimuksen tapaan tanssitaiteen sisältä, vaan lähestyn sitä kulttuurintutkimuksellisista lähtökohdista. Tarkastelun kohteenani ovat ne puhettavat, joilla tanssia merkityksellistetään.

Kulttuurintutkimus ei samastu mihinkään tiettyyn oppialaan tai koulukuntaan, minkä vuoksi sen määrittely-yritykset voi nähdä turhiksi (Kovala & Lehtonen & Peltonen & Vainikkala 2002, 1.). Tästä huolimatta voi kuitenkin todeta, että kulttuurintutkimukselle raamit asettaa kiinnostus todellisuuden ja maailman merkityksellistämiseen, sen erilaisiin käytäntöihin ja tapoihin. Grossbergin (2006, 2) mukaan kulttuurintutkimukselle on ominaista kompleksisuuden ja mahdollisuuksien korostaminen sekä reduktionismin välttäminen. Teoreettisia työkaluja tutkimukselleni tarjoavat artikulaation ja konjunktuurin käsitteet. Artikulaation avulla voi tarkastella merkityksenantoprosesseja. Teoreettisena käsitteenä se mahdollistaa erilaisten suhteiden ja käytäntöjen ajattelemisen yhdessä ja toimii näin operatiivisena työkaluna erilaisia ilmiöitä tarkasteltaessa. Konjunktuuuri tarkoittaa tiivistettynä yhteenliittymää. Konjunkturalistinen analyysi ei palauta ilmiöitä yhteen selityspästaan, vaan erilaisia, esimerkiksi taloudellisia, poliittisia ja kulttuurisia tekijöitä tarkastellaan yhdessä ja niiden nähdään määrittävän toisiaan. Yksinkertaistaen ilmaistuna konjunkturaalisen ajattelun voi ymmärtää kulloisenkin hetken moninaisuuden avaamiseksi.

Kulttuurintutkimuksellinen lähestymistapa sopii tutkimuskohteeni tarkasteluun, sillä tarkoituksenani on päästä nimenomaan sen jäljille, miten tanssi asemoituu suomalaisessa kulttuuripolitiikassa eli mitkä ovat sen suhteet muihin taiteenlajeihin, mutta myös yhteiskunnassamme rakentuviin, taloudellisiin ja poliittisiin diskursseihin. En tarkastele tanssia tai kulttuuripolitiikkaa annettuina, vaan rakennan tutkimukseni myötä kuvaa siitä, mitkä kaikki asiat niveltyvät niissä yhteen. Lähimmin aiheittani ovat aikaisemmassa tutkimuksessa lähestyneet väitöstutkimuksillaan Teija Löytönen (2004), Leena Rouhiainen

(2003) ja Aino Sarje (1999), pro gradu -tutkielmallaan Veera Lamberg (2015) sekä opinnäytetyöllään Marjo Pyykkönen (2014). Mikään edellä mainituista ei kuitenkaan tarkastele juuri kulttuuripolitiikan uudenlaisia niveltyymiä tai tanssin merkityksellistämisen tapoja kulttuuripolitiikan piirissä.

Väitöstutkimuksessaan Keskusteluja tanssi-instituutioiden arjesta (2004) Löytönen tarkastelee tanssi-instituutioiden arkea ja tanssitaiteilijoiden jäsenyyksiä työskentelylleen tanssi-instituutioissa. Löytösen (2004, 17) tarkastelulle raamit muodostaa taiteentutkimuksen sosiologinen perinne, joka yleisesti viittaa taiteen sosiaalisen sidonnaisuuden tarkasteluun. Tällöin tarkastelun kohteena ovat yksittäiset taideteokset, tyyliuunnat ja periodit, joita tulkitaan ja selitetään yhteiskuntaa ja teoriaa käsittelevien teorioiden avulla. (Emt. 2004, 17.) Löytösen tutkimusta kehystää kuitenkin myös kulttuurintutkimus, johon arjen tutkimuksen voi leimallisesti nähdä paikantuvan. (Löytönen 2004, 20.)

Leena Rouhiainen (2003) puolestaan on tarkastellut freelance-tanssitaiteilijana olemista ja toimimista Suomessa Maurice Merleau-Pontyn fenomenologisen teorian valossa. Rouhaisen väitöstutkimuksen aineistona ovat tanssitaiteilijoiden haastattelut, joiden pohjalta hän hahmottelee niitä rakenteita ja tanssikentän piirteitä, jotka toisaalta määrittävät tanssitaiteilijana olemista ja alan käytänteitä ja toisaalta vaikuttavat käsityksiin freelance-tanssitaiteilijana toimimisesta Suomessa. (Rouhiainen 2003, 9, 11.)

Aino Sarje (1999, 19-36) sen sijaan tarkastelee suomalaisen tanssin taidemaailmaa sosiologisten teorioiden valossa. Hänen väitöstutkimuksensa tutkii suomalaisen tanssin taidemaailman muutosdynamikkaa 1990-luvun taitteessa ja tanssitaiteilijoiden omia jäsenyyksiä muun muassa sosiaalisesta liikkuvuudesta, vallasta ja vaikuttamisesta sekä eri tanssisuuntauksiin liittyviä valintoja – tanssitaiteeseen liittyvää kulttuurista pääomaa. Sarje (1999, 19-36) peilaa näitä jäsenyyksiä pääasiassa Pierre Bourdieun ja Howard S.

Beckerin teorioihin³ taiteen yhteiskunnallisista yhteyksistä ottaen samalla huomioon kuitenkin myös tanssitutkimuksen humanistisen haaran.

³ Taideteosten tutkimisen ja taiteen asemaa ja funktiota yhteiskunnassa tarkastelevan tutkimuksen, välillä sijaitsevan rajan yli on pyrkinyt astumaan niin kutsuttu instituutiotutkimus. Sen tavoitteena on ollut esimerkiksi "taiteen" määrittely taiteen ja ei-taiteen välille muodostavan rajan hahmottelemisen kautta sekä esimerkiksi taiteen portinvartijoina toimivien tahojen nimeäminen ja tarkastelu (Esim. Arthur C. Danto (1976/1964) ja George Dickie (1984).) Yksi instituutiotutkimuksen keskeisiin vaikuttajiin lukeutuva teoreetikko on sosiologi Howard S. Becker (1984), jonka teorioiden tavoitteena on ollut ymmärtää sitä suhdetta, joka taiteen toimijoilla on omaan kenttäänsä ja samalla tuon kentän suhdetta sitä ympäröivään todellisuuteen. Beckerin lähestymistavassa limittyvät yhteen taiteen konventiot, taiteilijan asema ja yhteiskunnalliset prosessit, instituutiot ja taloudelliset voimat, jotka ohjaavat taiteen kentällä tapahtuvaa toimintaa. (Löytönen 2004, 17.)

Sarjen tavoin konstruoin analyysissani haastattelujen pohjalta ilmiökuvausta tanssista tarkastelemalla tanssijana olemiseen ja työskentelyyn liittyviä havaintoja ja arvostuksia. Sarjen tutkimuksen teoreettinen viitekehys asettuu humanistisen taiteentutkimuksen piiriin tarkastellen tanssijuutta taiteen sisältä ja taiteenalan omista lähtökohdista. Yhteydet yhteiskuntaan liittyvät tällöin siihen, miten ne näkyvät taiteilijan työssä ja tämän tuottamassa sisällössä. Oma tutkimukseni puolestaan kiinnittyy kulttuurintutkimukselliseen lähestymistapaan, ja tarkastelee tanssin ammattikenttää suhteessa muuhun todellisuuteen: yhteiskunnassamme vallalla olevien prosessien ja suhteiden vaikutusta tanssin kentällä tapahtuvaan toimintaan – ja päinvastoin.

Tutkielman aluksi tarkastelen suomalaista kulttuuripolitiikkaa esittelemällä sen toimijoita ja historiaa sekä tämänhetkisiä tendenssejä. Luvun lopulla tarkastelen vaikuttavuuden käsitettä ja kulttuurin vaikuttavuuden todentamisen haasteita. Tutkimukseni teoreettiset työkalukäsitteet artikulaation ja konjunktuurin esittelen luvussa kolme. Aloitan luvun pohjustamalla yhteiskuntamme vallitsevaa tapaa kategorisoida ja merkityksellistää maailmaa ja tuon esiin uusliberalistisen ideologian vaikutuksen vallitsevan tavan legitimoimisessa. Luvussa neljä esittelen tutkimukseni metodologisia lähtökohtia: tanssin asiantuntijoille suunnatun teemahaastattelun ja laadullisen tutkimuksen menetelmät sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin. Tämän jälkeen esittelen aineistoni ja kuvaan analyysin kulkua. Luvussa kuusi kerron analyysini tulokset. Analyysini jakautuu kahteen osaan: Ensimmäisessä osassa hahmottelen tanssikentän piirteitä eli rakennan teemahaastatteluissa esiin nousseiden teemojen avulla ilmiökuvausta tanssista ja sen yhteyksistä yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Toisessa osassa erottelen tanssia merkityksellistäviä diskursseja. Lopuksi vastaan tutkimukseni kysymyksiin ja tarkastelen sitä, näkyvätkö kulttuuripolitiikan trendit tanssin kentällä, mikä on tanssin asema suomalaisessa kulttuuripolitiikassa ja minkälaisia tanssille merkityksiä tuottavia puhetapoja aineistossani artikuloidaan yhteen. Lisäksi pohdin aiheeseen liittyviä relevantteja jatkokysymyksiä.

2 Taiteen demokratiasta kilpailukapitalismiin? – Suomalainen kulttuuripolitiikka

“Kulttuuripolitiikka on lähinnä keskustelua instituutioiden rahoituksesta ja kuluista. Kulttuurialan ihmiset yrittävät puhua poliitikoiden kieltä muuttamalla työnsä euroiksi, ja poliitikot taas hokevat mantraa kulttuurista itseisarvona. Molemmat tahot ovat hyvästä syystä tyytymättömiä keskustelun tasoon.”
(Yle 2017.)

"Kulttuuripolitiikalla on keskeinen tehtävä ihmiselämän mielekkyyden ja merkityksellisyyden mahdollistajana. Yhteiskuntien moninaistuessa arjen kulttuurisuuden tukeminen ja kulttuurisesti kestävä kehityksen edistäminen ovat nousseet entistä tärkeämmiksi tehtäviksi. Hybridien toimintamallien ja toimijoiden yleistyessä tarvitaan myös uudenlaisia tapoja käsitellä monimuotoisuutta ja erilaisuutta." (Cupore 2018.)

Yllä olevat sitaattit kuvastavat kulttuuripoliittisen keskustelun vastakkaisia ääripäitä ja kertovat osaltaan kulttuuripolitiikan toimijoiden ja kulttuurikentän toimijoiden itseymmärryksen eroista. Se, miten kulttuuripolitiikka sekä sen identiteetti ja asema yhteiskunnassa ymmärretään, ei ole itsestään selvää. Muuttuvassa yhteiskunnassa ja taloudellisen ahdingon koittaessa kulttuurin rahoitus on yleensä ollut yksi ensimmäinen leikkausten kohde. Viime aikojen keskusteluissa kulttuurin ja taiteen itseisarvo on saanut rinnalleen kilpailijan välineellisestä hyötyarvosta. Kansantaloutta halutaan elvyttää kulttuurin ja taiteen avulla. Talouden ja kulttuurin käsitteet ja alat ovat alkaneet lähentyä toisiaan. Kehityskulku on niin pitkällä, että puhe- ja ajatustavoilla voi nähdä olevan vaikutuksia sekä poliittisten että kulttuuristen toimijoiden käytänteisiin. Konkretia näkyy esimerkiksi tilastoinnissa ja taiteen ja sisältöjen kuvaamisessa, mutta myös esimerkiksi uudenlaisissa organisaatio- ja yhteistyömalleissa. Tällaisessa ilmapiirissä keskustelu kulttuuripolitiikan merkityksestä on noussut uusilla tavoilla esiin. Kulttuurin merkitys yhteiskunnassamme tunnistetaan, ja myös enemmistö taiteen ja kulttuurin julkiseen tukeen nihkeimmin suhtautuvista kansalaisista puolustaa taiteen tasa-arvoista saavutettavuutta (Suomen kulttuurirahasto 2013).

Seuraavassa tarkastelen suomalaista kulttuuripolitiikkaa esittelemällä sen toimijoita ja historiaa sekä tämänhetkisiä tendenssejä. Lopuksi esittelen vaikuttavuuden käsitettä ja tarkastelen vaikuttavuuden todentamiseen liittyviä haasteita. Kulttuurin- ja kirjallisuudentutkija Raymond Williamsin (1977, 23) mukaan kulttuuri on osa erästä modernin ajattelun ja toiminnan alueen ydintä – aluetta, jota kuvataan usein käsitteellä itsellään. Monimutkaisuudessaan käsite kuvaa kuitenkin itsensä kehittymistä ilmentämällä niitä seikkoja ja ristiriitoja, jotka ovat vaikuttaneet kulttuurin alueen kehittymiseen sulattaen

yhteen erilaisia tendenssejä ja kokemuksia. Williamsin (emt. 23) mukaan yhtäkään itsensä vakavasti ottavaa kulttuurista analyysia ei voikaan viedä läpi ilman pyrkimystä “kohti tietoisuutta itse käsitteestä”. Aloitan luvun määrittelemällä kulttuurin käsitettä.

2.1 Kulttuuri – maailman toiseksi vaikein käsite?

Kulttuurille ei ole olemassa yhtä, kattavaa määritelmää. Esimerkiksi *Oxford Dictionary of Media and Communication* - sanakirja tarjoaa kulttuurille (engl. *culture*) kaksitoista erilaista määritelmää. Ensimmäisen määritelmän mukaan kulttuurilla tarkoitetaan arkikäytössä ja usein humanistisissa tieteissä taiteita (engl. *the arts*) sekä taiteellisia tai luovia käytäntöjä (engl. *artistic practices*). Näillä käytännöillä viitataan määritelmässä erityisesti luovan ja ilmaisullisen korkeakulttuurin piiriin kuuluvan taiteen käytäntöihin, ei populaari- tai massakulttuurin piiriin kuuluvaan toimintaan. Lisäksi määritelmä nostaa esiin “hyvän maun” ja arvostelukyvyn hallitsevan luokan kulttuuripääomaan kuuluvina aspekteina. Toinen tapa ymmärtää käsitettä on esimerkiksi Lehtosen (2014 304, 306) esittelemä tapa ymmärtää kulttuuri henkisen ja ideaalisen valtakuntana. Tällaisessa ajatuksessa kaikuu valistuksen aikainen käsitys kulttuurista inhimillisen itsensä kehittämisen prosessina ja tavoitteena. Tähän liittyy myös kulttuurin arvottaminen korkeakulttuuriksi. Kolmas tapa nähdä kulttuuri voi olla esimerkiksi kuvailevien ja antropologisten käsityksien kautta, joiden mukaan kulttuuri ajatellaan jonkin kansakunnan, luokan tai ryhmän elämäntapana tai yhteisinä arvoina ja merkityksinä. (Lehtonen 2014, 304, 306.) Kulttuurintutkimuksen piirissä kulttuurin nähdään olevan merkityksenannon järjestelmä, jossa muotoillaan yhteiskunnallisia järjestyksiä (Williams 1981, 13).

1700-luvun lopulla syntyi autonomiaestetiikka, jolla tarkoitetaan taiteen pitämistä kulttuurin tavoin omana, irrallisena “esteettisten” tai “henkisten” arvojen sfäärinä.

Autonomiaestetiikan ajatukseen kuului taiteen näkeminen yhteiskunnan erilaisten arvopäämäärien kriittisenä kuvaajana. Taide oli kaupallisista ja poliittisista tarkoituksiperistä riippumatonta. Taide (eli “korkeakulttuuri”) on siis käsitetty teollisuuden, kaupan, politiikan ja arkisten asioiden yläpuolella olevaksi. Autonomiaestetiikka-ajattelun syntymistä tuki taiteen yleisöpohjan laajeminen 1700-luvun lopussa erityisesti Englannissa ja Ranskassa. (Koistinen, Sevänen & Turunen 1995, 8–9.) 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa ajattelutavat taiteen itseisarvosta korostuivat eurooppalaisessa taide-elämässä. Puhtaan ja aidon taiteen sekä käyttötaiteen ja kansantaiteen välille rakennettiin tiukkoja raja-aitoja. Taustalla vaikutti taiteen tehtävä korkeiden arvojen ylläpitäjänä sekä teollistuneen ja kaupallistuneen yhteiskunnan arvopäämäärien kriittisenä erittelijänä. Voi sanoa, että autonomiaestetiikka

eriytti korkeataiteen suhteellisen autonomiseksi alueekseen muista yhteiskunnan osalualueista, kuten kaupallisesta kulttuuritarjonnasta. (Turunen 1995, 19, 23.)

Williams (1976, 90) erottaa kulttuurin käsitteelle kolme modernia käyttötapaa: Kulttuuria käytetään ensinnäkin substantiivina kuvaamaan hengellistä, intellektuaalista ja esteettistä kehitystä. Toiseksi kulttuuria käytetään ihmisryhmän, ihmiskunnan tai ajanjakson elämäntapaan viittaavana substantiivina. Kolmas ja yleisin kulttuurin käyttötapana on taiteellisten ja intellektuaalisten käytäntöjen kuvaaminen. Viimeisin käyttötapana on myös uusin. Lehtonen (2014, 311) toteaa, että tänä päivänä Williamsin määrittelemistä kulttuurin merkityksistä saattaa kuitenkin toinen käyttötapana eli kulttuuri elämäntapana olla yleisin ja huomauttaa Williamsin itse todenneen jo vuonna 1958 kulttuurin olevan arkista (Williams 1989 "Culture is ordinary.").

2.2 Hahmottomaton kulttuuripolitiikka – kulttuuripolitiikan toimijat ja kulttuurin rahoitus

Kulttuuripolitiikan voi ymmärtää melko vaikeasti hahmotettavaksi toimialaksi, jonka toimivalta ylittää eri hallinnonalojen rajat. Valtion kulttuuripolitiikkaa ohjaavat ensinnäkin hallitusohjelmat, kulttuuripoliittiset selonteot ja muut mahdolliset valtioneuvostotasoiset linjaukset sekä eduskunnan päätökset. Toiseksi sitä ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriön laatimat kulttuuripolitiikan strategiat. OKM julkaisi ensimmäisen, vuoteen 2020 ulottuvan kulttuuripolitiikan strategian vuonna 2009. Seuraava, vuoteen 2025 ulottuvan strategia julkaistiin vuonna 2017. Strategiassa ministeriö määrittelee kulttuuripolitiikan kehittämisen ja ministeriön ohjauksen tavoitteet. Strategia on virkamiesnäkemys kulttuuripolitiikasta ja sen kehittämisestä, sillä se kattaa useamman kuin yhden hallituskauden. Strategia ottaa huomioon nykyisen hallituksen ohjelman, mutta hallituksen vaihtuessa sitä toteutetaan uuden hallituksen ohjaamana. (OKM 2016.) Suomalaisen kulttuuripolitiikan tavoitteet ja tehtävät liittyvät tiivistetysti "luovuuden, moninaisuuden ja osallisuuden edistämiseen yhteiskunnassa" (OKM 2017a, 15).

Esa Pirneksen (2011, 15) mukaan kulttuuripolitiikan suhde muihin hallinnonaloihin on epäsymmetrinen, mikä näkyy ensinnäkin siinä, että toimialan osuus julkisesta taloudesta on vain vajaa prosentti. Toiseksi sillä ei Suomessa ole koskaan ollut itsenäistä hallinnollista statusta eli omaa ministeriötä. (Pirnes 2011, 15.) Toisaalta kulttuuripolitiikan suhdetta muihin hallinnonaloihin on vaikeaa mitata, sillä kulttuuripolitiikkaa toteuttavat monet eri

toimijat. Valtion kulttuuripolitiikkaa toteuttavat valtio, kunnat ja maakunnat (OKM 2017a, 16.). Kuntien tehtävästä järjestää, edistää ja tukea kulttuuritoimintaa alueellaan säädetään laissa (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 728/1992 1 §). Yhteisvastuun kulttuuripolitiikan vaikuttavuudesta voikin nähdä olevan kunnilla ja valtiolla. Kulttuuripolitiikan vaikutukset toteutuvat usein konkreettisimmin paikallistasolla eli kunnissa ja kaupungeissa. Kunnat järjestävät ja organisoivat kulttuuripalveluita keskenään kuitenkin hyvin eri tavoin. (Jakonen 2016, 28.)

Valtion lisäksi kulttuuripolitiikkaan ja sen kehitykseen vaikuttavat osaltaan myös yksittäiset kansalaisyhteiskunnan toimijat sekä yksityiset markkinatoimijat. Myös kansainväliset tahot kuten EU:n rakennerahastotoiminta ja kulttuurin pohjoismaiset tukirakenteet ovat viime aikoina kasvattaneet kulttuuripoliittista merkitystään ja rooliaan suomalaisen kulttuurin rahoituksessa (Saukkonen 2014, 11). Kunnat vastaavat usein palvelutarjonnastaan ja myöntävät tukea kulttuuritoiminnalle yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden – kulttuuritoimintaa ja -laitoksia ylläpitävien yhdistysten ja säätiöiden sekä kulttuuria ja taidetta tukevien säätiöiden – kanssa. Säätiöiden rooli taiteen ja kulttuurin rahoittajina on viime vuosina kasvanut. Tästä on seurannut, että myös niiden kulttuuripoliittinen vaikutusvalta on kasvanut. (Saukkonen 2014, 10 , OPM 2009, 17.) Tutkimuksessani keskityn pääasiassa kuitenkin valtion ohjaamaan kulttuuripolitiikkaan, koska sillä on kotimaisten markkinoiden pienuuden vuoksi merkittävä rooli suomalaisessa kulttuuripolitiikassa. (OKM 2017a, 16.) Lisäksi olen tutkimuksessani kiinnostunut juuri politiikan, kulttuurin ja talouden uudenlaisista niveltymistä.

Valtio rahoittaa kulttuuria ja taidetta valtionavustuksilla. OKM tukee valtionavustuksilla esimerkiksi koulutukseen, tieteeseen, kulttuuriin, liikuntaan sekä nuorisotyöhön liittyviä hankkeita. (OKM 2017b.) Taiteen ja kulttuurin valtionosuusjärjestelmällä (VOS) tarkoitetaan valtion museoiden, teattereiden ja orkestereiden ylläpitäjille myöntämää, laitosten käyttökustannuksiin tarkoitettua valtionosuutta. Rahoittamalla kulttuuripalveluita valtion pyrkimyksenä on turvata kulttuurin tasapuolinen tarjonta ja saatavuus. VOS on osa kulttuuripolitiikan ohjausjärjestelmää. VOS on laskennallinen eli se perustuu valtion teattereille, museoille ja orkestereille osoitettamiin, tiettyihin henkilötyövuosimääriin⁴ ja näiden yksikköhintoihin. Sekä henkilötyövuodet että yksikköhinnat ovat teattereilla,

⁴ Tilastokeskus määrittelee henkilötyövuoden seuraavasti: "Henkilötyövuosi kuvaa kokoaikaiseksi muutetun henkilön työpanosta. Yrityksen (yhteisön) kaikki palkatut tunnit (säännöllinen työaika+ylityötunnit) jaetaan yrityksen (yhteisön) kokoaikaisten palkansaajien keskimääräisillä palkatuilla tunneilla vuodessa." (Tilastokeskus 11.2.2018: <http://www.stat.fi/meta/kas/henkilotyovuosi.html>.)

museoilla ja orkestereilla eri suuruiset. Valtionosuuden saamisen edellytykset on säädetty laissa. Sen piiriin voi hakemuksen perusteella päästä museo, teatteri tai orkesteri. Valtionosuutta myönnetään valtion talousarvion asettamien rajojen puitteissa. (OKM 2017c.)

Kulttuurin valtionosuusjärjestelmää ollaan parasta aikaa uudistamassa. Tavoitteena on rahoitusjärjestelmän uudistaminen siten, että se huomioisi paremmin sekä taidekentällä että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimitti uudistusta varten työryhmän vuonna 2016. Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa asiantuntijatyöryhmä valmisti suositukset rahoituksen periaatteiksi. Suosituksen ja niiden taustalla vaikuttavat kahdeksan teesiä julkistettiin helmikuussa 2017. (OKM 2017d.) Uudistuksen toinen vaihe, jossa laadittiin ehdotus rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi, valmistui tammikuussa 2018 (OKM 2018).

Suomalaisen kulttuuripolitiikan voi nähdä juontavan juurensa aina 1800-luvun loppupuoliskolle. Kulttuuripolitiikan tutkijat Sakarias Sokka ja Anita Kangas (2007) hahmottelevat suomalaisen kulttuuripolitiikan kehityksen tapahtuneen kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa, ajalla 1860-1960, kulttuuri oli tärkeä osa yhtenäisen kansakunnan ja kansallisuuden rakentamista. Maan asema pienenä kansakuntana, jonka itsenäisyydestä ei ollut takeita, tarkoitti sitä, että valtiolla oli vahva ja keskeinen asema kulttuuripolitiikassa niin ennen kuin jälkeenkin Suomen itsenäistymisen. Noihin aikoihin käsitettä ”kulttuuripolitiikka” ei kuitenkaan vielä ollut käytössä. Seuraavan vaiheen voi nähdä alkaneen vasta 1960-luvulla, jolloin kulttuuripolitiikan rooli kansakunnan rakentajana muuttui hyvinvointivaltioideologian myötä yhdeksi valtion jäsennellyistä sektoreista. Kulttuuripolitiikka sai uusia elementtejä, ja 1960-luvulta 1990-luvulle asti kulttuuri nähtiin sosiaalisena ja taloudellisena voimavarana ja se liitettiin vahvasti hyvinvointivaltion periaatteisiin. Kolmannen kerran kulttuuripolitiikka haki uutta suuntaa 1990-luvulla, syvän taloudellisen laman jälkeen. Hyvinvointivaltiopolitiikan mukaisiin valtiollisiin väliintuloihin ja ohjausmekanismeihin alettiin suhtautua kriittisesti, ja käsitteet kuten neoliberalismi, ”uusi julkishallinto”, innovatiivisuus, globalisaatio ja luova teollisuus sisällytettiin kulttuuripolitiikan diskursseihin. (emt. 2-4.)

Sokan ja Kankaan (2007, 4) mukaan se, että suomalaisen kulttuuripolitiikan vaihteita on ollut mahdollista tällä tavoin erotella toisistaan, osoittaa, että kulttuuripolitiikan diskurssit eivät ole olemassa irrallaan laajemmista yhteiskunnallisista keskusteluista. Samaan aikaan

eri ajanjaksojen välillä on havaittavissa jatkumoa: siirryttäessä historialliselta ajanjaksolta toiselle uudenlaisten perustelujen myötä syntynyt politiikka ei vain korvaa edeltäjänsä, vaan kulttuuripolitiikan kehittymisen prosessi on enemmänkin erilaisten asioiden ja suhteiden kimppu, jossa uudet ja vanhat käytänteet elävät rinnakkain ja vaikuttavat aina seuraaviin toiminnan muotoihin, joita vaihtuva hallitus mahdollisesti toteuttaa. (emt. 4.) Suomalainen kulttuuripolitiikka onkin läpi historiansa pysynyt melko samanlaisena ja säilyttänyt vastustuskykynsä poliittisille suhdannevaihteluille. Istuva hallitus ja kulttuuriministeri eivät merkittävällä tavalla voi vaikuttaa kulttuuripolitiikan rahoituksen ja ohjauksen suuriin linjoihin. Vahva lainsäädäntö ja taidetoimikuntalaitoksen asiantuntijalähtöinen arviointijärjestelmä rajoittavat sitä roolia, joka julkisella vallalla on taiteen ja kulttuurin kehityksessä. (Jakonen 2014, 45.) Suomalaisessa kulttuuripolitiikassa ei oikeastaan ole juurikaan tilaa itse politiikalle (Saukkonen 2014, 45).

Viime vuosikymmeninä kulttuuripolitiikan keskusteluissa ja perusteluissa ovat kuitenkin korostuneet taiteen ja kulttuurin välineelliset vaikutukset. Taiteen ja kulttuurin katsotaan edistävän hyvinvointia ja sillä nähdään olevan positiivisia taloudellisia vaikutuksia.

Taiteeseen halutaan sijoittaa, sillä sen nähdään kehittävän sekä kulttuuria että koko yhteiskuntaa. Sokka ja Kangas (2007, 5-6) pyrkivät artikkelissaan tunnistamaan vallalla olevia toiminnan muotoja määrittävän politiikan. Vastaavasti minua kiinnostaa tarkastella sitä, mitkä asiat niveltyvät kulttuuripolitiikassa yhteen 2010-luvulla.

Kulttuurintutkimuksellisen lähestymistavan ohjaamana pyrin saamaan perspektiiviä siihen, minkälaiset lausumat tämänhetkisessä kulttuuripolitiikassa ylipäätään ovat mahdollisia, ja mitä nämä kertovat parhaillaan käynnissä olevasta konjunktuurista (konjunktuurista luvussa 4.3).

Mirja Liikkasen (2014, 164, 165) mukaan kulttuuripolitiikalle on tyypillistä, että sen piirissä toimivat uskovat olevansa hyvän asian puolella. Kulttuuria puolustetaan ja uskotaan, että tekemällä kulttuuria näkyväksi parannetaan sen asemaa – riippumatta tähän tarkoitukseen valitusta tavasta ja käsitteestä. Toinen kulttuuripolitiikan keskeisistä piirteistä on tahdikkuusperiaatteen mukainen toiminta, joka välttelee konflikteja. Periaatteellisetkin ristiriidat niveltyvät osaksi samaa kulttuuripolitiikaksi nimettyä projektia, eivätkä nämä ristiriidat pääse politisoitumaan. (Liikkanen 2014, 164, 165.) Lisäksi kulttuuripolitiikan tavoitteille on usein tyypillistä retorinen päällekkäisyys. Päällekkäisyydestä ja kulttuurin käsitteen laveudesta voi seurata, että päämäärät rakentuvat strategioissa jonomaisiksi visioiksi, jolloin oletuksena on, että kaikkia päämääriä voidaan tavoitella. Kaikkia

päämääriä on kuitenkin harvoin mahdollista saavuttaa. Kaikille ei ole esimerkiksi kohdennettua rahaa tai lakivelvoitetta. (Jakonen 2016, 26-27.)

Käsitteet ovat jatkuvasti liikkeessä ja täten kiistan- ja muutoksenalaisia. Käsitteet tuotetaan puhumalla, ne muodostuvat keskustelemalla (ja väittelemällä). Käsitteet ovat siis kontekstuaalisia. Tulkinnat siitä, mitä kulttuurilla tarkoitetaan, voidaan kontekstista riippuen allekirjoittaa tai kiistää ja edelliset tulkinnat voidaan osoittaa pätemättömiksi. (Pirnes 2011, 14.) Tutkimuksessani olen kiinnostunut nykyhetkestä ja siitä, miten kulttuurin käsittettä ja erityisesti tanssia määritellään tämänhetkissä poliittisissa linjauksissa ja strategioissa. Tanssin asemaa tarkasteltaessa on mielenkiintoista hahmotella sitä, ketkä tähän määrittelyyn osallistuvat ja minkälaisia merkityksiä ne tanssille antavat. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 -lausuntopyynnön (Lausuntopalvelu.fi 2016) mukaan kulttuuripolitiikalla ”vaikutetaan yhteiskuntakehitykseen taiteellisen ja kulttuurisen toiminnan arvoista ja luonteesta käsin”. Tällaisen lähtökohdan valossa on erittäin mielenkiintoista tarkastella sitä, millaista arvoa tanssille annetaan ja mikä on tanssin rooli yhteiskunnan kehityksessä.

2.3 Talouspuhe rantautuu kulttuuriin

Termi luova talous kuvaa ilmiötä, jossa tiedon ja aineettoman omaisuuden hallinta ja hyötykäyttö ovat korvanneet savupiipputeollisuuden ja alkutuotannon. Termin käyttöönotto liittyi ajatukseen uuteen kapitalismin vaiheeseen siirtymisestä länsimaissa. Kapitalismin uutta vaihetta leimaavat talouskasvun tavoitteleminen aineettoman omaisuuden ja tietopohjaisen tuotannon avulla. (Kuusela 2014, 98.) Sosiologi Bob Jessopin (2002, 2008) mukaan yksi nykypäivän itsestäänselvyysinä pidetyistä ajattelutavoista onkin globaali tietopohjaiseen talouteen siirtyminen. Tällaisesta näkökulmasta poliittisia tavoitteita, kuten kilpailukykyä ja kasvua, voi edistää ainoastaan tietopohjaisella taloudella. Tuotannon ja kasvun nähdään tietopohjaisen talouden näkökulmasta rakentuvan materiaalistien tuotteiden sijaan ideoiden, palveluiden, keksintöjen ja brändien myymiselle. Avainsanoiksi muodostuvat luovuus, innovaatiot ja palvelut. (Jessop 2002, 2008.) Tätä tutkielmaa kirjoitettaessa luova talous on yksi Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuualueen kulttuurin toimialoista kulttuurin ja taiteen alueiden rinnalla. OKM:n (2018b) mukaan ”(l)uova talous korostaa kulttuurin ja luovuuden merkitystä ja lisäarvoa kansantaloudessa. Luovien alojen osaamisen, tuotteiden ja palvelujen hyödyntämisestä muilla aloilla on tullut merkittävä kilpailutekijä”.

Kun innovaation ja luovuuden käsite nivoutuvat yhteen, on kulttuuria, luovuutta ja muuta aineettomaksi ymmärrettyä tuotantoa hankalaa erottaa toisistaan. Hanna Kuusela (2014, 114) kirjoittaa kulttuurin erityispiirteistä ja niiden sivuuttamisesta ja toteaa suomalaiselle kulttuuripoliittiselle keskustelulle olevan tyypillistä kulttuurin ja luovuuden määrittelemisen hyvin laajasti. Vastaavasti Tarja Rautiainen-Keskustalo (2014, 75) toteaa taiteen käsitteen sisällön laajentuneen. Samanaikaisesti muihin yhteiskunnan osa-alueisiin on sisällytetty sellaisia elementtejä, joiden on perinteisesti ajateltu kuuluvan taiteen piiriin (Rautiainen-Keskustalo 2014, 75.) Kuuselan mukaan (2014, 98, 114) ymmärrys aineettomaan talouteen lukeutuvista aloista on suomalaisessa keskustelussa heikkoa. Hän (emt. 2014, 115) peräänkuuluttaakin realistisia rajauksia käsitteille, sillä niillä on merkitystä politiikassa. Vastaavasti media- ja kulttuurintutkija Stuart Cunningham (2002,2) toteaa, ettei kulttuurialojen ja kulttuuriteollisuuden määritelmässä ole kyse ainoastaan teoreettisista kysymyksistä. Tavoilla, joilla alan kokoa, mahdollisuuksia ja luonnetta mitataan, on merkitystä alan kehityksen kannalta, sillä ne ohjaavat tehtävään tarkoitettuja poliittisia linjauksia. (Cunningham 2002, 2.)

Myös Liikkanen (2014) on tarkastellut käsitteiden ja poliittisten ohjelmien suhteita. Hänen mukaansa kulttuuripoliittika ja talouspolitiikka nivoutuvat toisiinsa ja kulttuuri ymmärretään yhä useammin kansantalouden kasvattajaksi. Tästä esimerkkinä toimivat kansainvälinen tilastointibuumi ja sen vaikutukset tapoihin käsitteellistää kulttuuri. Tilastoinnissa pääroolissa ovat luvut. Ilmiöitä seurataan ja hahmotetaan kvantitatiivisesti, esimerkiksi kulutettuina palkkasummina. Liikkanen (2014, 148) pohtii aiheellisesti kulttuurin käsitteen sisältöä kun se nivoutuu osaksi kansantaloutta, jonka tuotteita arvotetaan rahassa, ja kysyy: ”minkälaisesta konkunktuurin muutoksesta on kyse, kun uudet asia nousevat kvantitatiivisen seurannan kohteiksi ja osaksi hallintajärjestelmää?” Lisäksi Liikkanen (2014, 151) huomauttaa, että on tärkeää tiedostaa, että nykyinen kuvantamisen vaatimus liittyy tietynlaiseen hallinnan järjestelmään. Yhtenä yhteiskuntatutkimuksen perusajatuksena voi pitää sitä, että ymmärryksen yhteiskunnasta tulee olla tietoon perustuvaa. Nykyisen indikaattoribuumin myötä tuo näytö on enenevissä määrin kvantitatiivista. Voi kysyä mitä kulttuurille tapahtuu, kun siitä tulee osa taloutta. (Liikkanen 2014, 148-150.)

Talouden kasvattamisen tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan tilastollista kuvausta, luokituksia kulttuurin toimialoista sekä niiden taloudellisesta merkityksestä. Talouden kasvattamisen tavoite vaikuttaa kulttuuripoliitiikan kehitykseen. Kamppailuun kulttuurin

aseman parantamisesta sisältyy ajatus kulttuurin nostamisesta osaksi "isoa politiikkaa". Kulttuurin kuvaamisen samankaltaisilla välineillä muiden politiikan osa-alueiden kanssa uskotaan nostavan kulttuurin politiikan keskiöön muiden yhteiskuntapolitiikkojen lohkojen rinnalle. (Liikkanen 2014, 156, 164-165.) Tämän kehityskulun voi nähdä myös Opetus- ja kulttuuriministeriön (entinen Opetusministeriö) julkaisuissa. Vuonna 1999 julkaistussa strategiassa toive sisällöntuotannon liittämisestä osaksi kansantalouden kasvattamista on vuonna 2017 julkaistussa strategiassa korvautunut toteamuksella sisältöjen ja luovuuden itsestäänselvänä nähdystä rooleista viennin ja kansantalouden sekä kilpailukyvyn kasvattajina.

Rautiainen-Keskustalo (2014, 72-73) on tarkastellut sitä, miksi talous näyttää olevan yksi keskeinen taidetta määrittävä tekijä. Hän tuo esiin erilaisia tapoja, joilla taiteelle annetut merkitykset rakentavat arvopohjaa taloudelle ja erityisesti luovalle taloudelle, ja hahmottelee keskenään samankaltaisia kehityspiirteitä, jotka läpäisevät koko taiteen kentän. Yksi tällaisista piirteistä on siirtyminen palveluajatteluun. 2000-luvulla palvelun käsite määritellään kilpailukapitalismin näkökulmasta. Palvelut tuotetaan kuluttajille. Tällöin merkityksettömäksi jää se, onko kyseessä populaarikulttuuriin vai taiteeseen liittyvä palvelu. Palvelun ytimen muodostavat mielikuvat ja kokemukset. Tällainen palvelun uudelleen määrittely on siirtymä pois hyvinvointivaltion aikakauden kulttuuripolitiikasta, mutta samanaikaisesti myös askel sivuun modernista taidekäsityksestä, jossa taide on nähty muusta yhteiskuntaelämästä irralliseksi, vapauden ja henkisten pyrkimysten sfääriksi. Kehityksen voi nähdä osana uudenlaisen teknologian mukanaan tuoman ansaintologioiden muutoksen ja eri alojen välisen yhteistyön lisääntymisen prosessia. (Emt. 73, 80-82).

Taiteen näkemisen palveluksi voi nähdä murtavan taiteen institutionaalisia rakenteita. "Pelkän" taiteen tarjoamisen ja säilyttämisen lisäksi taideinstituutioilta vaaditaan tehokkuutta. Taidelaitosten tulee olla näkyvästi esillä ja vastata yleisön tarpeisiin. (Emt. 82.) Rautiainen-Keskustalo (2014, 83) liittää tehokkuuden vaatimukset projektiyhteiskunnan ominaispiirteisiin, jotka korostavat kulttuuri- ja koko julkishallinnon näkemistä liiketalouden tavoin toimivina projekteina. Kulttuuriviennin korostamisen ilmaantuminen suomalaiseen kulttuuripolitiikkaan 2000-luvun alussa osoittaa projektiyhteiskunnan toimintatapojen omaksumista (emt. 83).

Nykypäivän kulttuuripoliittiselle keskustelulle on tyypillistä taiteen itseisarvon ja välineellisen arvon vastakkaisuus. Kulttuurin arvoa johdetaan joko taiteen itseisarvosta ja

laadusta tai taiteen hyödyistä yksilölle ja yhteiskunnalle. Opetusministeriön (nykyinen Opetus- ja kulttuuriministeriö) (2011, 35) julkaisema selvitys Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämispolitiikka huomauttaa Esa Pirnestä (2009) lainaten, että ”tällainen dikotomisointi on kuitenkin hankala, koska ilman taiteellisen työn ja taiteen ominaisarvon tunnistavia edistämistoimia ja niiden kautta vahvistuvaa toimintaa, utilitaristinen hyötyfunktio on perusteeton”. Vastaavasti Eeva Anttila toteaa (2016, 22) Acatiimi-lehdessä ison kysymyksen taiteen kentällä tällä hetkellä olevan se, miten nämä vastakkaiset arvot voisivat yhtyä. Taide on murtautunut ulos perinteisestä kontekstistaan taiteen sisältöjen ja menetelmien muuttumisen myötä (Acatiimi 2016, 22). Taide on muuttunut osallistavammaksi, ja Anttilan (Acatiimi 2016, 22) mukaan olisikin hyvä miettiä sitä, miten taide levittäytyy yhä laajemmalle yhteiskuntaan: ”Taiteen vapaus on edelleen keskeinen lähtökohta taiteelliselle toiminnalle ja alan tutkimukselle”. Kulttuuripoliittisissa selvityksissä ja raporteissa vastakkainasettelun tuottaminen ja purkaminen ovat yhtä aikaa läsnä: niissä halutaan samaan aikaan sekä säilyttää kulttuurin autonomia että kasvattaa kansallista kilpailukykyä. Ahti Lassila huomauttaa, että tällöin myös mahdollisuudet sekä kulttuurin eri lajien ja niiden alalajien sisäiseen vahvistamiseen että purkamiseen ovat aina yhtä aikaa läsnä (Lassila 2014, 137.)

Yllä kuvaamani kulttuurin merkitystä korostava luovuuspuhe ylittää toimialojen ja ministeriöiden rajat. Samanaikaisesti kulttuurin kentällä työskentelevät toimijat kamppailevat keskenään toimintansa taloudellisesta perustasta. (Lassila 2014, 124-125.) Poliitiikan ja kulttuurin puhetapojen ja kulttuurin kentän toimijoiden keskinäisen kamppailun yhteen niveltymisen myötä sekä politiikan että kulttuurin toimijoiden puhetavat ovat liikkeessä. Tällä liikkeellä on vaikutusta myös käytännön toimintaan. Muuttuvan kulttuuripuheen seurauksena poliittiset ja kulttuuriset käytännöt muuttuvat. Taiteellista osaamista käytetään yhä useammin tutun taideympäristön ulkopuolella välineellisesti ja kulttuurin kentälle muotoutuu uudenlaisia yhteistyöverkostoja ja -eliimiä. (Lassila 2014, 125-126, 127) Ahti Lassila (2014, 125) on tarkastellut politiikan ja kulttuurin toimijoiden puhetapojen niveltymistä toisiinsa. Puhetapojen niveltymisen prosessin seurauksena kulttuuripuhe liikkuu taloudellisen ja kulttuurisen näkökulman välillä ja puhetavat vaikuttavat toisiinsa. Lassila näkee puhetapojen vaikuttavan myös käytänteiden tasolla: muuttuva kulttuuripuhe ja kulttuuripoliittiset päätökset vaikuttavat poliittisiin ja kulttuurisiin käytäntöihin. Hänen mukaansa kulttuuripoliittista ”käsitetehtailua” voikin ymmärtää vasta tarkastelemalla sitä muuntuvien prosessien osana. (Lassila 2014, 125-126.)

Lassila (2014) hahmottelee kolme erilaista tapaa, joilla luovan talouden puhe muuttaa kulttuurin ja politiikan toimijoiden käytänteitä. Ensinnäkin, kulttuuripoliittisilla linjauksilla voi nähdä olevan vaikutuksia taiteen eri lajeista muodostuvan taidekentän yhtenäisyyteen. Taidekentän yhtenäisyys vahvistuu, jos kulttuuripoliittiset linjaukset uhkaavat esimerkiksi jo vakiintuneiden taiteen lajien toimintaedellytyksiä. Vastauksena uhkaan vakiintuneiden taiteenlajien edustajat voivat muodostaa sitä vastustavan, yhteisen kannanoton. Tämä yhteistyö voi vaikuttaa puhetavallaan poliittiseen päätöksentekoon. (Lassila 2014, 126.) Toiseksi kulttuuripoliittisten linjausten voi nähdä vaikuttavan taiteen alalajien keskinäisiin suhteisiin. Määrärahoista käytävä kamppailu vahvistaa alalajien yhtenäisyyttä ja korostaa niiden eroa muihin alalajeihin. (Emt. 126.) Etenkin paikkansa ja määrärahansa jo vakiinnuttaneet alalajit voivat argumentoida oikeutustaan lisärahoitukseen muista alalajeista erottautumalla. Lassila toteaa, että alalajien on oltava sisäisesti riittävän vahvoja kyetäkseen muista erottautumalla kamppailemaan määrärahoista. Vahva yhtenäisyys mahdollistaa poliittisiin linjauksiin vaikuttamisen. Alalajien sisäisen yhtenäisyyden heikentyessä sumentuvat myös eri alalajien väliset rajat. Tällöin kamppailua toisiaan vastaan käyvät yksittäiset toimijat. (Emt. 127.)

Kolmanneksi kulttuuripoliittisilla linjauksilla on vaikutuksia toimijoiden toimenkuviin. Kulttuurin kentälle on viimeaikaisten linjausten seurauksena syntynyt uusia toimenkuvia. Tyypillistä on, että kulttuuritoimintaan liittyvää taitoa käytetään uudennlaisissa ympäristöissä ja vastaavasti kulttuurin kentälle syntyy uudennlaisia ja uusia yhteistyöelimiä. Viimeisten trendien mukaisesti vakiintuneiden taiteenlajien (musiikki, teatteri) ja sisäisesti yhtenäisten taiteen alalajien toimijoita on siirtynyt taidetta ja liiketoimintaa yhdistelevän elinkeinoharjoittamisen piiriin. (Emt. 127.) Lassilan (2014, 140) mukaan politiikan ja kulttuurin toimijoiden vuoropuhelussa on päästy tilanteeseen, jossa yhtäältä kulttuuripoliittinen luovuuspuhe muuttaa kulttuurin toimijoiden toimenkuvaa, mutta jossa toisaalta kulttuurin toimijat voivat vaikuttaa kulttuuripolitiikkaan.

2.4 Vaikutuksia vai vaikuttavuutta?

Kiinnostus kulttuurin arviointia kohtaan on kasvanut paitsi rahoittajien myös kulttuurin kentän toimijoiden keskuudessa. Tavoitteena on kerätä tietoa alasta ja kehittää osaamista, arviointi- ja toimintaprosesseja. (Hirvi-Ijäs 2017, 5) Erilaiset arvioinnit, arviointitutkimukset sekä tilastot ja mittarit kohteenaan kulttuuri ja kulttuuripolitiikka eivät kuitenkaan ole uusi ilmiö. Kangas (2005) toteaa ilmiön olleen olemassa jo vuosikymmenten ajan.

Huomionarvoista on arvioinnin liittyminen aikansa konteksteihin ja ideologioihin (Kangas 2005). Hyvinvointivaltion laajenemisen kaudella huomio arvioinnissa kohdistui kulttuuripolitiikan panoksiin, joista tehtiin jopa kansainvälisiä paremmuuslistoja. Vähitellen arvointikontekstissa on tapahtunut siirtymä kohti kulttuuripolitiikan lopputuloksia ja tuloksellisuutta, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja tuottavuutta. (Karttunen 2010.) Kulttuurin monimuotoisen ja monenlaisen vaikuttavuuden todistaminen tieteellisesti on haastavaa. (Jakonen 2016, 23.) Vaikuttavuuden käsite ei ole yksiselitteinen, ja sen määrittely erityisesti taide- ja kulttuuritoiminnan kontekstissa on vaikeaa (Emt. 23; Laitinen 2017, 22). Tutkimuksessani tarkastelen tanssin asemaa kulttuuripolitiikassa ja kulttuuripolitiikan tendenssien vaikutusta tanssikentän käytäntöihin. Työkalun kysymykseen vastaamiseen tarjoaa vaikuttavuuden käsite, ja siksi käsite ansaitsee paikkansa teoriassani. Seuraavassa esittelen erilaisia tapoja ymmärtää vaikuttavuuden käsitettä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025:n mukaan ”kulttuurin ja kulttuuripolitiikan yhteiskunnallinen vaikuttavuus toteutuu kulttuurisina, sosiaalisina ja taloudellisina vaikutuksina”. Kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisella vaikuttavuudella tarkoitetaan eri asiaa kuin kulttuurin vaikuttavuudella. Kulttuuripolitiikan vaikuttavuus muodostuu niistä toimialaan ja yhteiskunnan kehitykseen kohdistuvista vaikutuksista, joita sen piirissä toimivat toimijat ovat saaneet aikaan. Kulttuuriset vaikutukset puolestaan ilmenevät ihmisten ja yhteisöjen elämässä (OKM 2017, 37). Taiteellisen ja kulttuurisen toiminnan tuotoksilla on vaikutuksia, jotka kattavat laajan joukon erilaisia seurauksia. Taiteen ja kulttuurin vaikutukset voivat olla esimerkiksi esteettisiä elämyksiä, taiteen kokemiseen liittyviä sosiaalisia tai hyvinvointivaikutuksia yms. (Jakonen 2016, 22.) Tutkimuksessani kiinnostukseni kohdistuu ensimmäiseen: tarkastelen niitä vaikutuksia, joita tanssilla on kulttuuripolitiikan toimialaan ja yhteiskunnan kehitykseen.

Vaikutuksella tarkoitetaan Kielitoimiston sanakirjan (2006, 471) mukaan ensisijaisesti vaikuttamista eli vaikutuskykyä, vaikuttavaa voimaa tai tehoa. Toiseksi sillä tarkoitetaan vaikuttamisen seurausta, tulosta, aikaansaannosta ja jälkeä. Kolmanneksi vaikutus voi tarkoittaa jonkin aiheuttamaa tuntua tai vaikutelmaa. (Kielitoimisto 2006, 471.) Kulttuuripolitiikan strategia näkee sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten ilmenevän usein kulttuurisia vaikutuksia välillisemmin (OKM 2017, 37). Kulttuuristen vaikutusten nähdään toteutuvan sekä yksilön että koko yhteiskunnan tasolla. Ne liitetään sekä yksilöiden elämyksiin ja kokemuksiin että yhteisöjen monimuotoisuuteen, elävyyteen, henkiseen sivistykseen ja rikastumiseen. Sosiaaliset vaikutukset toteutuvat vaikutuksina yksilöiden hyvinvointiin ja terveyteen, yhteisöllisen toiminnan vahvistumiseen ja

yhteiskunnan tasolla vaikutuksina hyvinvointipolitiikkaan. Taloudelliset vaikutukset liittyvät taiteen ja kulttuurin rooliin kansan-, alue- ja paikallistalouden vahvistajana. (OKM 2017, 37.)

OKM:n ohjaaman kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja ministeriön toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet määritellään vuosittain valtion talousarviossa. Valtionvarainministeriön Tulosohjauksen käsikirjan (2005, 25) mukaan yhteiskunnallinen vaikuttavuus kuvaa toimintapolitiikan tavoitteita, niiden saavuttamisen astetta ja kustannustehokkuutta. Kulttuuripolitiikan ja kulttuuritoiminnan kontekstissa tällaisen vaikuttavuuden, tuottavuuden ja kustannustehokkuuden suhde vaatii erityistä huomiota. Vaikuttavuuden samaistamisen tuottavuuteen voi nähdä ongelmalliseksi. Kustannustehokkuuden korostaminen ja tuottavuus voivat näyttäytyä talouden näkökulmasta positiivisina asioina, mutta taiteen kohdalla sama tehokkuus voi nostaa esiin kysymyksiä esimerkiksi ohjelmistopainotuksista, taiteen laadusta ja saavutettavuudesta. (Jakonen 2016, 23.)

Vaikuttavuus ja vaikutus ovat käsitteinä lähellä toisiaan, mutta ne on syytä kuitenkin erottaa toisistaan. Cupore ymmärtää vaikuttavuuden käsitteen toiminnan tuloksia ja tuotoksia laajemmaksi (Jakonen 2016, 35-36). Vaikuttavuuteen sisältyy tulosten ja vaikutusten lisäksi vaikuttamisen prosessi. Usein vaikuttavuus ymmärretään yhteiskunnassa realisoituviksi, pidemmällä aikavälillä vaikuttaviksi vaikutuksiksi, jotka tietty toiminta on tuottanut ja jotka vastaavat kyseiselle toiminnalle mahdollisesti asetettuja tavoitteita. Kun vaikuttavuus ymmärretään erilaisten vaikutusten ja vaikutusulottuvuuksien kokonaisuutena, on tarkasteluun otettava mukaan myös ne kaikki toiminnassa mukana ja taustalla olevat tekijät, jotka yhdessä vaikuttavat erilaisten tulosten syntymiseen. (Kuntaliitto 2016, 5.)

Jos vaikuttavuuden määritelmään sisällytetään tavoitteisiin vastaaminen, on vaikuttavuus silloin tavoiteltua muutosta ja tarkoituksellisen toiminnan tulosta (Saukkonen 2014, 32; Suvikumpu ym. 2014.). Muutoksen voi ymmärtää myös sellaiseksi toiminnaksi, jolla pyritään ylläpitämään jotakin, joka on erilaisten asioiden vaikutuksesta heikkenemässä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna vaikuttavuudella voidaan tarkoittaa myös esimerkiksi kulttuuriperinnön säilymistä tai säilyttämistä. Kulttuuripolitiikan tavoitteiden ja päämäärien välisiä suhteita ja vaikutuksia olisikin pyrittävä erittelemään ja tarkastelmaan kriittisesti. (Jakonen 2016, 28.) Haasteen tavoitteiden tarkastelulle muodostaa se, että kulttuuritoiminnalle on hankalaa asettaa täsmällisiä ja seurattavia tavoitteita. (Emt. 25.)

Virolainen ja Karttunen (2016, 89) muistuttavat, että kun pohditaan toiminnan vaikuttavuutta, on myös oleellista tunnistaa ja määrittää kenen tavoitteita tarkastellaan: tarkastellaanko kokonaisen taiteenalan kentän tavoitteita vai yksittäisten toimijoiden, kuten esimerkiksi tiettyjen yksityisten rahoittajien vai OKM:n tavoitteita? (Virolainen & Karttunen 2016, 89.)

Tässä alaluvussa olen käsitellyt toisiaan lähellä olevia käsitteitä vaikuttavuus ja vaikutus. Niiden tarkastelu kuitenkin saa alkunsa usein toisistaan poikkeavista kysymyksenasetteluista. Vaikutukset voi ymmärtää osaksi vaikuttavuuden tarkastelua, mutta jokainen vaikutus ei ole yhtä kuin vaikuttavuuden ilmentymä. (Jakonen 2016, 22.) Kaikella toiminnalla on vaikutuksia ja ne voivat olla tavoiteltuja, tarkoitettuja, tarkoittamattomia, suoria, epäsuoria, välittömiä tai viiveellä tapahtuvia. Toiset vaikutukset saattavat olla myönteisiä ja toiset kielteisiä. Jos vaikuttavuus ymmärretään tarkoituksellisen toiminnan tulokseksi, voi vaikuttavuuden peruskysymyksinä pitää seuraavia kysymyksiä: mihin halutaan vaikuttaa ja miten halutaan vaikuttaa. (Emt. 25.)

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella vaikuttavuuskäsitteen kautta tanssin asemaa kulttuuripolitiikassa ja tanssin toimijoiden vaikuttavuutta poliittisessa päätöksenteossa. Analyysini ensimmäisessä osassa rakennan ilmiökuvausta tanssista ja hahmottelen sen suhteita yhteiskuntaamme. Laadullisen sisällönanalyysin keinoin pyrin yksinkertaisimmillaan kuvaamaan sitä, miten aineistossa kuvataan sanallisesti tanssia. Samalla tarkastelen sitä, miten vaikuttavuus ymmärretään aineistossani, millaisia sanallisia jäsennyksiä sille annetaan. Kiinnitän huomiota erityisesti seuraaviin kysymyksiin: miten tanssi on otettu huomioon, millainen sen asema on kulttuuripolitiikassa, mitkä määrittävät tanssin tavoitteiksi ja miten tanssin nähdään pääsevän omiin tavoitteisiinsa. Tarkastelen myös sitä, ymmärretäänkö tanssin vaikuttavuus tarkoituksellisen toiminnan tulokseksi vai esimerkiksi jonkin asiantilan ylläpitämiseksi vai kenties joksikin muuksi.

3 Artikulaatioteoria ja konjunktuurianalyysi

Seuraavassa luvussa kuvaan, mitä yhteiskunnallisella uusintamisella ja sfääriajattelulla tarkoitetaan ja esittelen tällaisesta ajattelutavasta seuraavia ongelmia yritettäessä ymmärtää yhteiskunnallista uusintamista kokonaisuudessaan. Lisäksi esittelen vaihtoehtoisia tapoja ymmärtää yhteiskuntaamme. Luvuissa 3.2 ja 3.3 esittelen artikulaation ja konjunktuurin käsitteet. Artikulaation käsite tarjoaa työkalun merkitysten muodostumisen tutkimiselle. Sen avulla voidaan tarkastella sitä, miten erilaisten asioiden niveltyminen yhteen tapahtuu. Konjunkturi puolestaan tarkoittaa tiivistettynä yhteenliittymää. Tämä osa teoriastani kuuluu kulttuurintutkimuksen viitekehykseen, jota yhdistää reduktionismia ja esstentialismia välttelevä tapa tarkastella maailmaa. Käsitteiden määrittelyni nojaa pääasiassa John Clarken, Lawrence Grossbergin, Stuart Hallin ja Mikko Lehtosen ajatuksiin. Artikulaation ja konjunktuurianalyysin äärelle minut johdatteli Mikko Lehtosen teos Maa-ilma (2014).

3.1 Yhteiskunnallinen uusintaminen ja sfäärijako

Yhteiskunnallinen uusintaminen on kattokäsite, joka viittaa kaikkeen inhimilliseen toimintaan, jonka avulla yhteisöt ja yhteiskunnat varmistavat hengissä selviytymisensä. Inhimillinen toiminta koostuu prosesseista, jotka voivat olla sekä materiaalisia että symbolisia. Vallitsevan tavan mukaan nyky-yhteiskuntien toiminta jäsennetään kolmeksi, toisistaan itsenäiseksi ja riippuvaiseksi sfääriksi: taloudeksi, politiikaksi ja kulttuuriksi. Sfäärijako näyttäytyy kuitenkin ongelmallisena, kun yhteiskunnallista uusintamista yritetään ymmärtää. Esimerkkinä materiaalsen ja symbolisen suhteista voi nähdä esimerkiksi ministeriöt. Ne ovat rakennuksia, ihmisiä, huonekaluja eli materiaa. Niiden materiaalisuuteen sekoittuu kuitenkin symbolisuutta. Ministeriöiden toimintaa olisi hankalaa toteuttaa ilman symbolista ulottuvuutta: tietoa ja kieltä. Yhteiskunnalliset instituutiot ovat siis aina paitsi symbolisia myös materiaalisia. (Lehtonen 2014, 11-12.) Kulttuuria ei tulisikaan palauttaa pelkäksi hengeksi, vaan sitä tulisi tarkastella ihmisten maailmassa olemisen merkitysulottuvuutena, joka on sekä ruumiillista että henkistä (Emt. 10). Edellä toisistaan erotetut sfäärit ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään, eikä niitä pitäisi nähdä toistensa vastakohtina. (Emt.14.)

Yhteiskunnassamme vallalla olevat diskurssit, käytännöt ja instituutiot saavat jaon näyttämään kuitenkin hyvin luonnolliselta. Niin valtionhallinto, tieteenalat, koulutusjärjestelmä kuin lehdistökin ovat kaikki järjestyneet sfäärien mukaisesti. (Emt.

285.) Sfäärit tuotetaan aina diskursiivisesti, kun yhteiskunnallista uusintamista jäsennetään nimeämällä sen osat ”taloudellisiksi”, ”poliittisiksi” tai ”kulttuurisiksi” (Grossberg 2010, 321.). John Clarke (2014, 99) on sitä mieltä, että esimerkiksi ”kuvitellut” taloudet pyrkivät jatkuvasti tekemään itsestään ”todellisia”. ”Kuvitellut” asiat halutaan juurruttaa instituutioihin, suhteisiin ja käytäntöihin ottamalla ne mukaan strategioihin ja suunnitelmiin (Lehtonen 2014, 282). Yhteiskunnan jakaminen kolmeksi toisistaan erilliseksi sfääriksi hankaloittaa sen hahmottamista miten taloudelliset, poliittiset ja kulttuuriset ulottuvuudet ovat aina yhteydessä toisiinsa ajan ja paikan mukaan vaihtelevilla tavoilla ja määrittävät toisiaan. Lisäksi tällaisessa ajatusmallissa korostuvat prosessien ja suhteiden sijaan pysyvät asiantilat. Tällaiseen ajatteluun kytkeytyy usein oletus, jonka mukaan ”talous” asettuu inhimillisen olemassaolon perustaksi. Nykymaailmassa näyttääkin siltä, että uusliberaalit ajatukset ovat tunkeutumassa osaksi hegemonista tervettä järkeä. Kun asioiden todellisuus nähdään tietynkaltaiseksi, tulee syvään juurtuneita uskomuksia kyseenalaistettua ainoastaan poikkeustilanteissa (Lehtonen 2014, 267).

Nyky-yhteiskunnissamme talous politisoituu ja politiikasta tulee talouden hallinnointia. (Herkman 2012, 141, 179) Kulttuurista tulee talouden kolonialisoida, mutta samalla siitä tulee myös uudella tavalla politiikan areena. Vastaavasti talous ja politiikka kulturalisoituvat kun merkityksistä käytävä kamppailu on korostunut inhimillisen toiminnan kaikilla osa-alueilla. (Lehtonen 2014, 286-288.) Poliitiikan, talouden ja kulttuurin väliset raja-aidat ovat liikkeessä. Talouden ja kulttuurin vaikuttaessa toisiinsa aiempaa moninaisemmin on aiheellista kysyä: mitä talous tekee kulttuurille ja mitä kulttuuri tekee taloudelle (Kuusela 2014). Yksi kulttuurintutkimuksen pyrkimyksistä on olla palauttamatta asioita yhteen selityspästaan sekä välttää asioiden ymmärtämistä annettuina. (Emt. 295.) Talous, politiikka ja kulttuuri ovat kulttuurintutkimuksen näkökulmasta selitettäviä, eivät selittäjiä. Syyksi jollekin ilmiölle ja sen selitykseksi ei riitä, ”että se on taloutta, politiikkaa tai kulttuuria”. Tutkimuksen tavoite on selvittää, kuinka jokin tulee määritellyksi kulttuuriksi, politiikaksi tai taloudeksi. Tarkastelun kohteena on luonnollisuuksien illusioiden ja ennakko-oletusten osoittaminen. Lisäksi tarkastelun kohteeksi asettuvat taloudelle, politiikalle ja kulttuurille annetut merkitykset ja ne käytännöt, joita termeillä kuvataan. (Emt. 296.)

3.2 Artikulaatio ja artikulaatioteoria

Artikulaatio tarkoittaa terminä julkilausumista, yhteen liittämistä ja niveltämistä. Teoreettisena käsitteenä artikulaatio mahdollistaa erilaisten suhteiden ja käytäntöjen

ajattelemisen yhdessä ja toimii näin operatiivisena työkaluna erilaisia ilmiöitä tarkasteltaessa. Artikulaatio liittää yhteen sellaisia aineksia joilla ei välttämättä ole aiempaa suhdetta toisiinsa ja tuottaa tällä tavoin jotain uutta, jotain sellaista, mitä ei aikaisemmin ollut. (Grossberg 1995, 268, Lehtonen 2014, 293-294.) Artikulaatioteorian avulla voidaan siis tarkastella merkityksenantoprosesseja. Artikulaatioteoriassa merkityksiä tuotetaan kytkemällä jokin ilmiö tai merkitys viittaamaan johonkin toiseen ja sen avulla voi tarkastella sitä, mitkä asiat niveltyvät kussakin kontekstissa yhteen. Lisäksi artikulaatioteoriassa ilmiöitä tarkastellaan kompleksisina kokonaisuuksina. Yksinkertaisimmillaan artikulaatioteorian voi ymmärtää erilaisten yhteyksien kartoittamiseksi. (Lehtonen 2014, 293-294.)

Artikulaation puolestaan voi ymmärtää historialliseksi käytännöksi, jonka avulla tuotetaan erityinen, tietty yhteiskuntaa määrittävä rakenne. (Grossberg 1995, 268.) Klassinen esimerkki kaksi toisistaan irrallista asiaa yhteen liittävästä artikulaatiosta on vuosikymmenten ajan vaikuttanut artikulaatio, jonka mukaisesti hiusten vaalea väri yhdistettiin älykkyyteen, mikä synnytti käsityksen ”tyhmistä blondeista” (Emt. 267). Tämän hetken kulttuuripoliittisiksi artikulaatioiksi voi nähdä esimerkiksi seuraavat artikulaatiot: taide kansantalouden kasvattajana ja taide hyvinvointipalveluna (Ks. esim. OKM 2017, Kuusela 2014, Liikkanen 2014). Tutkimuksessani olen kiinnostunut siitä, minkälaisia artikulaatioita eli erilaisia tanssille merkityksiä tuottavien puhetapojen yhteenniveltymisiä aineistossani tuotetaan. Tanssin merkitysten artikuloitumisen taustalla voi tulkita vaikuttavan laajempi yhteiskunnallinen, uusliberalistisen ajattelun ohjaama diskurssi ja arkijärkistynyt ajattelutapa, jonka mukaisesti talous nähdään ratkaisuksi kaikkeen ja siksi kaikkia elämän osa-alueita määrittäväksi tekijäksi. Tämän hengen mukaisesti myös kulttuuripolitiikassa on kasvanut indikaattoribuumi, jonka tavoitteena on yksinkertaisimmillaan ollut todentaa ja kuvantaa taiteen ja kulttuurin hyötyjä ja vaikutuksia. Aineistoni analyysissä huomioni kiinnittyy erityisesti siihen, minkälaisia suhteita tanssille, taloudelle ja politiikalle tuotetaan.

Kulttuurintutkija Lawrence Grossbergin (1995, 250) mukaan artikulaatio tuottaa yhtenäisyyttä fragmenteista, niistä käytännöistä, jotka tietty rakenne on tuottanut. Artikulaatio liittää toisiinsa käytännön ja sen vaikutuksen, esimerkiksi tietyn tekstin ja merkityksen tai tietyn merkityksen ja tietyn todellisuuden. (Emt. 250.) Tarkasteltaessa kulttuuripolitiikkaa ja tanssin asemaa, voi käytännön ymmärtää kulttuuripoliittiseksi puhetavaksi, jolla on vaikutuksia tanssikentän puhetapoihin tai käytäntöihin. Artikulaatio rakentaa ja reartikuloi yhteyksiä ensin purkamalla ja disartikuloimalla. Se on

mahdollisuuksien uudelleenmäärittämistä määrittämällä se konteksti eli se suhteiden kenttä, johon käytännöt paikantuvat. Koska käytännöt paikantuvat aina tiettyihin konteksteihin, ovat niiden vaikutuksetkin aina niiden tiettyihin konteksteihin paikantuvien sijaintien vaikutuksia. Artikulaatio on samalla sekä osa historiaa – sen käytäntöä – että historian rekonstruoimista. Yritettäessä ymmärtää käytäntöä tai analysoitaessa tiettyä tapahtumaa on siis rakennettava aina uudelleen se konteksti, johon käytännöt kytkeytyvät. (Emt. 251.)

Tutkimukseni analyysi jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa pyrin rakentamaan ilmiökuvausta suomalaisesta tanssikentästä ja sen suhteista muuhun yhteiskuntaan. Tulen rakentaneeksi siis tutkimukselleni kontekstia. Tarkastelen ensinnäkin sitä, millaisia käytäntöjä ja puhetapoja tanssin kentällä vallitsee, minkälaisista käytännöistä tanssin kenttä muodostuu. Toiseksi tulen tarkastelleeksi sitä, minkälaisia vaikutuksia yhteen niveltävillä puhetavoilla on tanssin kentän käytäntöihin. Kulttuurintutkimus näkee inhimillisen todellisuuden tapahtumat itsessään käytäntöinä sekä käytäntöjen tuloksina. Käytäntö ymmärretään muodoksi tai tavaksi, jolla tuotetaan vaikutuksia ja muutetaan todellisuutta. Käytännön alkuperällä ei nähdä olevan juurikaan merkitystä, vaan se voi olla esimerkiksi elämänkerrallinen eli toimijan intentioissa tai vaikkapa sosiaalinen, jolloin sen olemassaolo on sosiaalisissa suhteissa. Historiassa keskeiseksi asiaksi määrittyy se, kuinka näitä käytäntöjä käytetään, miten ne muuttavat maailmaa ja minkälaisia käytäntöjä ylipäättään on saatavilla.

Kulttuuristen käytäntöjen ja niiden vaikutusten väliset yhteydet saattavat olla hyvin mutkikkaita. Vaikutuksilla on aina vaikutuksia toisiinsa. (Grossberg 1995, 247.) Esimerkiksi kulttuurisella käytännöllä ja tekstillä voi olla merkitysvaikutuksia useissa kontesteissa, mutta niillä voi yhtä hyvin olla myös muunlaisia vaikutuksia. Kulttuurinen käytäntö voi vaikuttaa taloudellisesti, mutta vastaavasti taloudelliset käytännöt voivat vaikuttaa muutenkin kuin taloudellisesti. Käytännöillä, niin kulttuurisilla kuin taloudellisillakin, voi olla esimerkiksi poliittisia ja materiaalisia vaikutuksia. (Emt. 247-248.) Tutkimuksen tehtäväksi asettuu hahmottaa ja osoittaa kunkin käytännön kyky tuottaa erityisiä vaikutuksia. Vaikka yhteyksiä ja identiteettejä ei voikaan koskaan pitää ennalta lukkoon lyötyinä, ovat niiden vaikutukset aina ainakin tilapäisesti olemassa ja todellisia. (Emt. 2050.)

Grossberg (emt. 240) toivoo, että kulttuuria ja viestintää ei samasteta toisiinsa. Tällöin voi ajatella, että kulttuurisilla käytännöillä voi olla sellaisiakin vaikutuksia, jotka eivät palaudu ainoastaan niiden merkityksiä tuottaviin ja representaationalisiin vaikutuksiin. Luonteeltaan

ne voivat siis olla esimerkiksi taloudellisia, poliittisia ja materiaalisia. (Emt. 247–250.) Tutkimuksessani ymmärrän kulttuurisen käytännön puhetavaksi, jolla voi toisenlaiseen puhetapaan nivelttyessään olla tanssille merkityksiä tuottavia vaikutuksia, mutta myös tanssin kentän käytännöissä realisoituvia taloudellisia, poliittisia ja materiaalisia vaikutuksia.

3.2.1 Radikaali kontekstuaalisuus

Artikulaatioteoriaan nojaavan merkitysten tarkastelun analyysin voi ymmärtää radikaalin kontekstuaaliseksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että artikulaatioon nojaava tutkimus ottaa huomioon merkitysten tekstuaalisuuden, kontekstien ja kulttuuristen käytäntöjen tasot. (Lehtonen 1996, 217–218.) Merkityksiä tuottavat tekstit saavat todelliset merkityksensä vasta, kun tekstit kohtaavat tietyissä konteksteissa lukijansa. Tutkittaessa tekstien tasoa keskeisiä käsitteitä ovat esimerkiksi representaatio, tekstuaaliset konventiot ja tekstin muoto. Konteksteista puhuttaessa kiinnostus kohdistuu diskursseihin ja subjektiasemiin. Kulttuuristen käytäntöjen tasolla otetaan huomioon vallan käsite, erilaiset intressit ja alakulttuureita tarkastelevat näkökulmat. Artikulaatio tarjoaa työvälineen niiden tahojen ja suhteiden tutkimiseksi, jotka ovat läsnä merkitysten muodostumisien prosesseissa. (Emt. 213–215.)

Kulttuurintutkimuksessa artikulaatioteoria ja kontekstualismi samastetaan usein toisiinsa. Artikulaatioteoria ymmärtää historian alati käynnissä olevaksi suhteiden, rakenteiden ja kokonaisuuksien muodostamisen ja purkamisen pyrkimykseksi. (Grossberg 2007, 307) Se tarjoaa konteksteja tarkastelevan teorian, jonka mukaisesti käytäntöjen vaikutukset, identiteetit ja suhteet ovat kaikki olemassa ainoastaan konteksteissa. Jotta käytäntöjä voisi ymmärtää, tulee konteksti tuottaa uudelleen teoreettisesti ja historiallisesti. Pelkkä kontekstin huomioiminen ja esittelemine ei kulttuurintutkimuksellisessa tutkimuksessa ole vielä riittävää, vaan konteksti on itseasiassa tutkimuksen analyysin tulos.

Kulttuurintutkimuksen lähestymistavan mukaisesti artikulaatioteoria pyrkii välttämään reduktionismin eikä hyväksy tarinan alkua tai loppua annettuna. Reduktioiden avulla voi kertoa luonnolliselta näyttävän tarinan, osoitella syyllisiä ja myös uskotella itselleen tarinansa todenmukaisuutta ja toimintansa vilpittömyyttä. Tutkimuksessa tuo jokin annettu ja lähtökohtainen tarinan kertomisen apuna käytetty oletus pitäisi kuitenkin pyrkiä tuottamaan uudelleen ja kertoa sille oma tarinansa. (Grossberg 1995, 251-252.)

Kontekstit ovat mutkikkaiden suhdejoukkojen kokonaisuuksia. Myös artikulaatio on mutkikasta. Syy- ja seuraussuhteet eivät ole koskaan yhdensuuntaisia, vaan ne vaikuttavat aina toisiinsa. Artikulaatiokäytännössä onkin kyse reaalisia vaikutuksia tuottavien rakenteiden konstruoimisesta, purkamisesta ja rekonstruoimisesta. Niitä rakenteita, jotka artikuloivat tietyt käytännöt, ei kuitenkaan ole koskaan ennalta lyöty lukkoon, vaan ne määräytyvät aina käytännön artikuloitumisessa kontekstiin.

Artikulaatioteorian mukaan konteksti on rakentuneistunut kenttä, joka muodostuu käytännöistä. Käytännöillä voi olla eri tasoisia vaikutuksia. Vaikutukset artikuloidaan aina erityisiin suhteisiin ja ne ilmenevät eri paikoissa eri tavoin. Rakenteet määrittävät niissä tapahtuvia käytäntöjä. Ne mahdollistavat tietynlaisia käytäntöjä, hyväksyvät toisenlaisia ja sulkevat pois kolmannenlaisia. (Grossberg 1995, 252-255, 258.)

Esimerkkinä tällaisesta käytäntöjen muodostamasta rakenteesta voi nähdä Tanssin taloudellista arvoa tuottavan diskurssin. Se rakentuu useasta eri merkityksellistämisen käytännöstä ja lausumasta, joita yhdistää käsitys tanssin arvon määräytymisestä sen taloutta kasvattavien vaikutusten kautta. Toinen esimerkki voi olla esimerkiksi tanssin hyvinvointivaikutuksia korostava diskurssi. Tanssin välineellisiä vaikutuksia korostavilla puhetavoilla on vaikutuksia tanssin kentällä tapahtuvaan toimintaan. Jos kulttuuripoliittisia päätöksiä tehdään taloudellisesta näkökulmasta, on tanssinkin ammattilaisten kyettävä osoittamaan Tanssin taloudelliset mahdollisuudet vahvistaakseen tanssin vaikuttavuutta ja asemaa esimerkiksi rahoituksen kohdentamisesta päättävien ja rahoitusta myöntävien tahojen keskusteluissa. Samaan aikaan rahoitusta myöntävät organisaatiot voivat asettaa erilaisia välineellisiin näkökulmiin pohjautuvia teemoja ja edellytyksiä rahoitusta hakeville tanssitaiteilijoille. Valmiiksi annetut teemat eivät välttämättä vaikuta taiteilijan luovaan vapauteen, mutta esimerkiksi hyvinvointia tutkivan teeman alla voi mahdollisesti syntyä erilaisia teoksia kuin vaikkapa urbanisaatiota tai monikulttuurisuutta korostavien (tai minkä tahansa muun) teemojen alla.

Välineellistä arvoa tuottavien diskurssien kanssa rinnakkain ja päällekkäin voi olla olemassa myös toisia diskursseja, esimerkiksi edellä mainittua käytäntöjä vastaan taistelevia diskursseja, jotka puhetavoillaan tuottavat käsitystä tanssin arvon määrittymisestä muiden asioiden kautta. Nämä erilaiset puhetavat ovat kuitenkin järjestyneet monimutkaisten suhteiden kimpuksi, joka muodostaa yhtenäisen diskurssin. Oleellista yhtenäisessä kokonaisuudessa on se, että sen sisällä ovat mahdollisia vain tietynlaiset käsitykset välineellisistä arvoista, olivat ne sitten myönteisiä, kielteisiä tai sallivia. Erilaiset tulokulmat asioiden tarkastelulle ovat sen sisällä mahdottomia tai ainakin

epäuskottavampia. Konflikteja välttelevän kulttuuripolitiikan diskursseille tyypillistä on hiljainen toiseuttaminen. Kun asioita ei konflikteja välttelevässä politiikassa kielletä suoraan, on tärkeää tarkastella myös sitä, mitä diskurssien sisällä jää lausumatta.

Artikulaatioteorian mukaan merkitykset, ilmiöt ja käytännöt kiinnittyvät siis konteksteihin. Niillä on vaikutuksia ja suhteita ainoastaan erityisissä konteksteissa. (Grossberg 1995, 252.) Tällainen lähestymistapa sopii tutkimuskohteeni tarkasteluun, sillä tarkoituksenani on päästä nimenomaan sen jäljille, miten tanssi asemoituu suomalaisessa kulttuuripolitiikassa, eli mitkä ovat sen suhteet toisaalta muihin taiteenlajeihin, mutta myös taloudellisiin ja poliittisiin diskursseihin. En tarkastele tanssia tai kulttuuripolitiikkaa annettuina, vaan rakennan tutkimukseni myötä kuvaa siitä, mitkä kaikki asiat niveltyvät niissä yhteen. Olennaista on tarkastella eri prosessien välisiä suhteita kokonaisuuksien jäsenenä, ei erotteluina. Erilaisten ilmiöiden – konkreettisten suhteiden ja yhteenliittymien – tarkastelu edellyttää siis yhteyksien, mutta myös erityisyyksien tutkimista. Kokonaisuuden osat eivät kadota omia piirteitään. (Lehtonen 2014, 291-292, 295.) Kysymällä ilmiön kompleksisuutta päästään käsiksi myös sen konkreettisuuteen. Artikulaatiota tarkasteltaessa konkreettisella tarkoitetaan välttämättömän kompleksisuuden ilmentymistä. Ilmiön konkreettisuus realisoituu sen tuottaneissa suhteissa ja toimissa. (Lehtonen 2014, 292-293.)

Edellä olen määritellyt artikulaation käsitettä ja esitellyt artikulaatioteorian tapaa tarkastella tutkimuskohdettaan. Artikulaation voi ymmärtää sekä teoriaksi että metodiksi. Metodina artikulaatio tarjoaa tapoja kontekstualisoida analyysin kohde. Samalla se auttaa ymmärtämään, mikä on kulttuurintutkimuksen tehtävä. (Slack 1996, 112.)

Tarkoituksenmukaista Grossbergin (2006, 2) mukaan kulttuurintutkimukselle on kompleksisuuden korostaminen sekä reduktionismin välttäminen. Tutkimuksessani tarkastelen tanssia osana sen yhteiskunnallisia ja sosiaalisia yhteyksiä. Tavoitteenani on tuottaa ajatuksellisesti eli rekonstruoida tanssi kulttuuripolitiikan kontekstissa aineiston pohjalta historiallisuudessaan konkreettiseksi ilmiöksi, joka on muodostunut moninaisista suhteista. Artikulaatioteoria toimii tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä. Se ohjaa tapaani ymmärtää todellisuutta ja määrittää sitä, missä valossa tarkastelen aineistoani. Samalla se tarjoaa kuitenkin myös käytännön työkaluja laadullisen sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin tekemiseen. Erottelen aineistostani analysointityksiköitä artikulaatioteorian ohjaamana.

3.3 Konjunkturi ja konjunktuurianalyysi

Artikulaation ja artikulaatioteorian kanssa läheisiä käsitteitä ovat konjunkturi ja konjunktuurianalyysi. Konjunktuurianalyysin tapa kysyä on artikulaatioteorian kaltainen: se välttelee reduktionismia. Konjunkturalistinenkaan analyysi ei palauta ilmiöitä yhteen selityspereustaan, vaan erilaisia, esimerkiksi taloudellisia, poliittisia ja kulttuurisia tekijöitä tarkastellaan yhdessä ja niiden nähdään määrittävän toisiaan. Kun artikulaatiossa korostuu yhteen liittäminen, korostuvat konjunktuurissa yhteen liittyminen ja keskinäiset vaikutukset. (Lehtonen 2014, 297-298.) Yksinkertaistaen ilmaistuna konjunkturaalisen ajattelun voi ymmärtää kulloisenkin hetken moninaisuuden avaamiseksi. Clarken (2010, 341-342) mukaan konjunkturi on tietty tihentymispiste, jossa tendenssit, voimat, vastakkaisuudet ja ristiriidat kasaantuvat ja joka voi tuottaa sekä epävarmuutta että uusia mahdollisuuksia. Stuart Hallin (2012, 55) mukaan konjunkturi on ajanjakso, jossa toisiinsa liittyvät yhteiskunnalle sen erityisen hahmon antaneet erilaiset poliittiset, sosiaaliset, taloudelliset ja ideologiset ristiriidat. Liittyessään yhteen ideologiset ristiriidat luovat aina jonkin kriisin (emt. 55).

Politiikan, talouden ja kulttuurin määrittäessä toisiaan, ei etukäteen voida tietää, millä tavoin ne kulloinkin toisiaan määrittävät (Lehtonen 2014, 295). Konjunkturia voidaankin ajatella sekä ylimääräytyneenä että alimääräytyneenä. Ylimääräytyneenä konjunktuurin nähdään muodostuvan siihen kasautuvista voimista ja paineista. Konjunktuurin alimääräytyneisyys taas tarkoittaa sitä, ettei sen lopputulos tai ratkaisu ole ennalta määrätty. Konjunkturia tulee siis ajatella pisteenä, jossa erilaiset jännitteet kohtaavat ja tulevat yhteen. Tarkastellessa tämänhetkistä konjunkturia onkin tärkeää katsoa sitä, minkälaiset hetkellisyydet ja ainekset liittyvät yhteen. Ensisijaisen tai perustavanlaatuisen tekijän määrittelemistä on sen sijaan vältettävä. (Clarke 2010, 341–342.) Tällaisesta näkökulmasta katsottuna politiikan, talouden ja kulttuurin ei nähdä olevan olemassa toisistaan irrallisina sfääreinä. Sen sijaan olennaista on kysyä miten kukin edellämäinituista tulee tuotetuksi osana tiettyä kokonaisuutta ja tarkastella sitä minkälaisia valtasuhteita asioiden määrittelyyn liittyy. (Lehtonen 2014, 295.)

Konjunktuurianalyysin näkökulmasta kiinnostus kohdistuu voimien asetelman muutokseen. Vakaus nähdään aina tilapäiseksi. (Grossbergin (2007, 307.) Stuart Hallin ja Doreen Massey'n (2012, 56) mukaan nykyistä konjunkturia rakenteineen on pyrittävä ymmärtämään, koska sen vaikutuksia ei ole määrätty etukäteen. Konjunktuurianalyysin

avulla on mahdollista saavuttaa ymmärrystä konjunktuurin potentiaalisista lopputulemista. Yhteiskunnallisten suhteiden taspainon hahmottamisen edellytyksenä on monien erilaisten aspektien tarkasteleminen. Sosiaaliseen yhteiskuntamuodostumaan kuuluvat osat voivat kukin olla kriisissä monin eri tavoin myös itsessään. Jossain vaiheessa ne kuitenkin tiivistyvät yhteen. Vaikka kriisi näyttäytyy meille taloudellisena, voisi se samanaikaisesti olla myös filosofinen ja poliittinen – kunhan vain saisimme koko kriisin kertomuksesta kiinni. On siis pyrittävä välttämääseen taloudelliseen determinismiin vaipumista ja keskittyttävä myös muihin seikkoihin, vaikka kaiken alku ja juuri näyttääkin osoittavan talouteen. Tärkeää olisi ottaa huomioon kaikki kriisin olemassaolon ehdot. Myös esimerkiksi ideologiset, poliittiset ja sosiaaliset voimat ovat vaikuttaneet sen syntyyn. (Emt. 56-57.)

Koska kulttuuripolitiikka on jo itsessään moninaisten suhteiden, käytäntöjen ja eri hallinnonalojen muodostama kokonaisuus, on mielestäni hedelmällistä lähestyä sitä palauttamatta sitä tyhjentävästi vain johonkin tiettyyn tekijään tai ulottuvuuteen. Keskityn tutkimuksessani nykyhetkeen ja pyrin tarkastelemaan sitä, mikä kulttuuripolitiikassa ja tanssin asemassa on mahdollisesti muuttumassa – ja miksi juuri nyt. Kysyn muun muassa, miksi Tanssin talo sai yli kymmenen vuoden debatoinnin jälkeen myönteisen päätöksen ja sekä valtion että Helsingin kaupungin rahallisen tuen. Erilaisia suhteita peräänkuuluttavan lähestymistavan avulla hahmottelen tanssin nykytilaa suomalaisessa kulttuuripolitiikassa, kulttuuripolitiikassa yhteen liittyviä elementtejä sekä tanssin positiota siinä. Päästäkseni kiinni siihen, millaista merkityskamppailua tanssista käydään ja ketkä sitä käyvät, on mielestäni tärkeää ottaa huomioon erilaiset tendenssit, suhteet ja jännitteet.

Tutkimuskohteenani ovat tanssia merkityksellistävät diskurssit. En siis tutki koko tämänhetkistä konjunktuuria. Tarkastelemalla kulttuuripolitiikkaan paikantuvia tanssia määrittäviä diskursseja, uskon kuitenkin pääseväni myös meneillään olevan konjunktuurin jäljille. Oletan, että erilaiset tanssille annetut merkitykset ja diskursseissa yhteen liittyvät artikulaatiot kertovat jotakin ensinnäkin siitä, mitkä asiat niveltyvät kulttuuripolitiikassa yhteen, mutta toiseksi myös siitä, mitkä piirteet ovat tämänhetkiselle konjunktuurille tyypillisiä, minkälaiset suhteet ja lausumat ovat mahdollisia.

4 Laadullisen tutkimuksen metodologisia lähtökohtia: asiantuntijoille suunnattu teemahaastattelu, sisällönanalyysi ja diskursiivinen analyysi

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen metodologisia lähtökohtia. Tutkimuksen metodologialla tarkoitetaan Norman Fairclough'n (2010, 5) mukaan teorialähtöistä prosessia, jonka avulla luodaan tutkimuskohde. Laadullisen tutkimuskohteen muodostuksessa nojataan usein poikkitieteellisiin teorioihin. Metodologian käsitteeseen sisältyy ajatus siitä, että tutkimuksen tekemisessä ja valitun metodin apuna käytetään aina yhtä tai useampaa teoriaa. (Emt.) Tutkimuksen metodologia kertoo siis siitä, millä tavoin todellisuutta hahmotetaan. Jotta tutkimuksen tulokseksi saadaan tieteellistä tietoa, on tutkimuksen kohdetta jäsennettävä tiettyjen käsitteiden avulla. Jäsentelyn myötä syntynyttä tietoa perustellaan tutkimuksen tekemiseen valitulla tutkimusmetodilla. Tutkimusmetodi on toisin sanottuna tutkimusmenetelmä, jolla tietoa tuotetaan. Metodologian tehtäväksi asettuu tutkimusmenetelmän tarkkailu ja sen osoittaminen, että valittu menetelmä on valitun tutkimuskohteen tutkimiseksi sopiva. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 13.)

Omaa analyysiani ohjaa teoriaosuudessa esittelemän teoriani lisäksi laadullisen tutkimuksen perinne. Laadulliselle tutkimukselle ei ole olemassa yhtä yhteismitallista määritelmää, eikä se kiinnity mihinkään tiettyyn tutkimuksen perinteeseen. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2018, 9) kuvaavatkin laadullisen tutkimuksen termiä sateenvarjotermiksi, jonka alle mahtuu keskenään erilaisia laadullisia tutkimuksia. Pertti Alasuutarin (2011, 55) mukaan ihmistieteellisellä laadullisella tutkimuksella on kuitenkin vankka yhteys kulttuurintutkimukselliseen suuntaukseen. Molemmat tutkimukselliset suuntaukset pyrkivät "ymmärtävään selittämiseen". Tutkimukset eivät siis tavoittele universaalien lainalaisuuksien selittämistä, vaan keskeiseksi nähdään ilmiöiden "paikallinen selittäminen". Tällä tarkoitetaan sitä, että ilmiöiden ymmärretään olevan olemassa vain tietyssä historiallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa. (Emt. 55.)

Jari Eskola ja Juha Suoranta (1998, 15-21) ovat luetelleet laadulliselle tutkimukselle tyypillisiksi ominaisuuksiksi seuraavia: Laadullisen tutkimuksen aineistolla tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan aineistoa, joka on tekstiä. Se voi olla esimerkiksi haastattelu, jonka tuottamiseen tutkija on itse osallistunut, mutta se voi olla myös tutkijasta riipumatta syntynyt teksti. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on tutkimussuunnitelman eläminen koko tutkimusprosessin ajan, mikä korostaa kaikkien tutkimusvaiheiden liittymistä toisiinsa. Aineistonkeruussa korostuu harkinnanvaraisuus. Tutkimukseen soveltuvan aineiston on

oltava käsitteellistettävissä. Sen on pystyttävä vastaamaan tutkijan sille esittämiin tutkimuskysymyksiin. Aineiston hankinnassa korostuu siis määrän sijaan laatu. Aineiston analyysi on aineistolähtöistä, jolloin sitä ei tarkastella ennalta asetettujen määritelmien valossa. Laadullisen tutkimuksen piirissä puhutaan myös hypoteesittomuudesta, jolla tarkoitetaan sitä, ettei tutkijalla ole ennako-olettamuksia tutkimuksen tuloksista. Koska tutkijan havaintoihin kuitenkin vaikuttaa aina hänen aikaisempi tietämyksensä ja kokemuksensa tutkimuksen kohteesta, on laadullisessa tutkimuksessa oleellista tiedostaa omat ennako-oletuksensa ja tuoda ne esiin tutkimuksen tekemisessä ja raportoinnissa. Tutkijan asema laadullisen tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on melko vapaa ja laadullista tutkimusta onkin kutsuttu subjektiiviseksi tavaksi tuottaa tietoa. Laadullisen tutkimuksen tekemisessä tutkimusvaiheiden ja -valintojen raportointi onkin ensiarvoisen tärkeää. (Eskola ja Suoranta 1998, 15-21.)

Analysoin tutkimukseni aineistoa kahden eri laadullisen tutkimuksen piiriin kuuluvan metodin avulla. Ensin tarkastelen teemahaastattelumenetelmällä tehtyjä tutkimushaastatteluja sisällönanalyysin menetelmän mukaisesti. Pysin teemoittain kategorisoimaan haastateltavien antamia kulttuurisia jäsennyksiä tanssin ja yhteiskuntamme välisille suhteille. Sen jälkeen tarkastelen sekä haastatteluja että kulttuuripoliittisia strategioita diskurssianalyysin avulla. Tutkimusaineiston pohjalta tarkastelen ja erottelen tanssia merkityksellistäviä diskursseja.

Seuraavaksi esittelen aineistonkeruun menetelmäni teemahaastattelun. Luvussa 4.2 esittelen ensimmäisessä analyysini osassa käyttämäni metodin eli sisällönanalyysin. Sen jälkeen, luvussa 4.3, esittelen diskurssianalyysin.

4.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, jolla kartoitetaan selvittävästä kohteesta esiin nousevia asioita. Teemahaastattelun, kuten muidenkin tutkimushaastattelujen muotojen, tavoitteena on kerätä informaatiota. Teemahaastattelu on ennalta suunniteltu, mutta käytännössä kuitenkin keskustelun kaltainen vuorovaikutustilanne, joka on tulosta haastattelijan ja haastateltavan yhteisestä toiminnasta (Hirsjärvi 1988: 24-25, Ruusuvuori 2005, 13.) Teemahaastattelu on siis puhetilanne, joka perustuu kielen käyttöön. Haastattelijan tutkimuksen kohteena on haastateltavan puheen sisältö. (Hirsjärvi 2000, 49-52.) Tutkimushaastattelu eroaa arkisesta vuorovaikutuksesta ja keskustelusta siinä, että sillä on erityinen tarkoitus ja

haastatteluun osallistujilla on omat erityiset roolit. Haastattelija toimii tiedon hankkijana ja haastateltava tiedon antajana. (Ruusuvuori 2005, 14.)

Teemahaastattelusta käytetään usein synonyymia avoin tai puolistrukturoitu haastattelu, joka viittaa siihen, ettei haastattelun kysymyksien tarkkaa muotoa ja järjestystä ole lyöty lukkoon. Haastattelun aihepiirit ovat kuitenkin ennalta tiedossa. (Hirsjärvi 1988, 36.)

Teemahaastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi silloin, kun halutaan selvittää vähän tiedettyjä asioita, ja kun vastaukset perustuvat haastateltavien omaan kokemukseen. Teemahaastattelulla voidaan myös tuottaa tietoa sellaisista asioista, joista haastateltavat eivät välttämättä ole tottuneet päivittäin puhumaan. Tällaisia ovat esimerkiksi aatteet ja arvot. (Hirsjärvi 1988, 35) Koska tanssin asemasta ja arvosta on paljon hiljaista, sanatonta kokemustietoa, jota ei tekstejä analysoimalla voi löytää, tuovat alan toimijoiden ja asiantuntijoiden haastattelut tärkeän osan aineistooni. Haastateltavikseni olen valinnut tanssin asiantuntijoita eli tanssitaiteilijoita ja muita tanssin ammattikentällä työskenteleviä henkilöitä.

Asiantuntijahaastattelulla pyritään keräämään tietoa ja tuottamaan kuvausta tietystä ilmiöstä tai historiallisesti ainutkertaisen prosessin kulusta. Kiinnostus ei tällöin kohdistu ensisijaisesti haastateltavaan, vaan tietoon jota haastateltavalla oletetaan olevan. Haastateltavat valitaan heidän institutionaalisen asemansa tai muunlaisen tutkimuskohteena olevaan prosessiin osallistumisensa perusteella. Kulttuurintutkimuksen piirissä vallitsevan tavan mukaan haastateltavat nähdään oman elämänsä ja kulttuurinsa asiantuntijoina. Riippuen tutkittavasta kohteesta asiantuntijuus voidaan kuitenkin nähdä myös rajatummaksi ominaisuudeksi, joka kiinnittyy tiettyyn ainutkertaiseen ilmiökenttään tai tapahtumankulkuun. Erona kahden lähestymistavan välillä on se, että jälkimmäisessä asiantuntijan eli haastateltavan korvaaminen toisella henkilöllä on hyvin vaikeaa tai mahdotonta. Ensimmäisessä tavassa asiantuntijaksi käy kuka tahansa tutkittavan kulttuurin jäsen. (Alastalo & Åkerman 2010, 373-374.) Tutkittaessa ilmiöitä ja prosesseja pyritään haastatteluaineistosta löytämään myös näihin liittyviä faktoja. Tämä tarkoittaa sitä, että väärin vastausten mahdollisuus on olemassa. Kun kiinnostuksen keskiössä ovat kulttuuriset merkitykset ja kokemukset, ei väärä vastaus nähdä olevan. (Alastalo & Åkerman 2010, 374.)

Haastattelujen analyysiin liittyen on käyty keskustelua siitä, minkälaista tietoa haastatteluaineistosta on mahdollista tulkita. 1970- ja 1980-luvuilla tapahtuneen kielellisen ja kulttuurintutkimuksellisen käänteen myötä huomio siirtyi kielen konstruktivistiseen

luonteeseen: kieli rakentaa todellisuutta, ei vain esitä tai kuvaa sitä (Alasuutari 1944). Haastatteluaineistojen analyysin kohde muuttui vastaavasti faktoista kulttuurisiin jäsennyksiin. (Alastalo & Åkerman 2010, 372.) Alasuutarin (1994, 91) mukaan faktanäkökulma yksinkertaistaa todellisuutta tarkastellessaan sitä haastateltavien arkiajattelun mukaisten käsitysten kautta. Muista näkökulmista faktanäkökulma eroaa kapealla käsityksellään siitä, mikä on merkityksellistä ”totta”. Alastalo ja Åkerman (2010, 390-391) kuitenkin huomauttavat, että faktuaalisen luennan ei tarvitse olla naiviia aineiston vajaakäyttöä, vaan todellisuuden rakentumisen subjektiivisuus on täysin mahdollista huomioida ja nivellyttää tulkintaan. Aineiston analyysissä tarkoituksenmukaista on rinnakkaisten lähteiden ja faktojen keskinäinen koetteleminen. Tutkijan tehtäväksi asettuu omien tosiasoidensa kyseenalaistaminen. (Alastalo & Åkerman 2010, 391.)

Tutkimuksessani pyrin analysoimaan sekä kulttuurisia jäsennyksiä että tapahtumien kulkua. Olen kiinnostunut siitä, miten tanssikentän asiantuntijat merkityksellistävät tanssia. En siis tutki yksittäisten henkilöiden olemista esimerkiksi tanssitaitelijoina, enkä varsinaisesti ole kiinnostunut siitä, kuka sanoo tanssista mitään, vaan siitä, millaisia jäsennyksiä ja merkityksiä haastateltavat antavat tanssille ja tanssin ja yhteiskunnan välisille yhteyksille. Lisäksi pyrin kuvaamaan tanssin asemaa suomalaisessa kulttuuripolitiikassa. Tarkastelen sitä, millainen tanssin asema on ollut asiantuntijoiden uran aikana: minkälaisia merkityksiä ja asenteita tanssia kohtaan on vallinnut – ja mikä on mahdollisesti muuttunut. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole tuottaa tarkkaa vertailua määritellyn ajanjakson sisällä, vaan pikemminkin ymmärtää paremmin tutkimuskohteenani olevaa ilmiötä, tanssin kenttää Suomessa, ja näin tuottaa kontekstia itse tutkimuskohteelle.

4.2 Sisällönanalyysi

Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, 103) mukaan sisällönanalyysi on kaikkiin laadullisen tutkimuksen perinteisiin soveltuva analyysimenetelmä, jolla kuvataan tutkittavan aineiston sisältöä sanallisesti. Se on tekstianalyysia, joka ymmärtää todellisuuden rakentuvan subjektiivisesti ihmisten omaan kokemukseen ja ymmärrykseen perustuvan tulkinnan kautta. (Emt. 2018, 54.) Sisällönanalyysia ohjaa aina jokin tietty, valittu teoria. (Emt. 2018, 22-23.) Tutkimukseni analyysi on aineistolähtöistä, mutta teoriaohjaavaa. Aineistolähtöisessä analyysissä analysointityksiköt, eli ne asiat joihin tutkijan mielenkiinto kohdistuu, tuotetaan aineistosta, ei teoriasta. Myös teoriaohjaava analyysi on osittain aineistolähtöistä, eikä pohjaudu suoraan teoriaan. Teorian tehtävänä

on toimia apuvälineenä analyysin teossa. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimuskohteesta oleva aikaisempi tieto ja sen vaikutus analyysiin kyllä tunnistetaan, mutta analyysin tarkoituksena ei ole testata teoriaa. Sen sijaan analyysin tavoitteena on avartaa ajattelua ja tuottaa uudenlaista ymmärrystä tutkimuksen kohteesta. (Emt. 2018, 109.)

Tuomi ja Sarajärvi katsovat Miles ja Hubermania (1994) mukaillen aineistolähtöisen analyysin etenevän kolmessa eri vaiheessa. Ensiksi aineisto tulee redusoida eli pelkistää, toiseksi aineisto ryhmitellään ja kolmanneksi abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. Abstrahointi tarkoittaa prosessia, jossa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä muodostetaan käsitteiden avulla kuvaus. Tutkija rakentaa oman tulkintansa ja päättelynsä avulla käsitteellistä näkemystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Prosessin aikana tutkija vertaa tekemiään johtopäätöksiä ja käyttämäänsä teoriaa aineistoon muodostaessaan uutta teoriaa. Tulokset esittelevät esimerkiksi tutkimusaineistoa kuvaavia teemoja, aineistosta muodostettua mallia tai käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114-116.)

Teoriani luo raamit sille, miten tarkastelen aineistoani ja ohjaa sitä, mihin seikkoihin tulen aineistossa kiinnittäneeksi huomiota. Laadullista analyysia tehdessä tutkija on aina aktiivinen eli tekee tulkintoja. Teemat eivät niin sanotusti ole valmiina aineistossa odottamassa passiivisen tutkijan katsetta. Tulkinta ja tutkimuksen tulokset riippuvat aineistosta, mutta erityisesti tutkijasta. Samasta aineistosta voi tehdä yhtä montaa tulkintaa kuin sillä on tutkijoita. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 142.) Vaikka tarkastelen aineistoani teoreettisen viitekehysten näkökulmasta, eivät tutkimuksen lopputulokset ole ennakkoon määrättyjä. Analysointityksiköt eli tarkastelun kohteeksi päätyvät teemat nousevat esiin tutkimushaastattelujen muodostamasta aineistosta tulkintani myötä. Tutkimushaastattelut tehtiin ennakkoon valittujen teemojen avulla, mutta valmiin aineiston keskeiset teemat jäsentyivät kuitenkin vasta analyysivaiheessa, aineiston pohjalta. Oman tulkintani rajoissa analyysin tulokset ovat siis uskollisia tutkimusaineiston sisällölle.

4.3 Diskurssi ja diskurssianalyysi

Diskurssi on käsitteenä monitieteinen ja monimerkityksinen. Tutkimuksessani se toimii sekä teoriana, tapana ymmärtää todellisuutta ja lähestyä aineistoani että metodina eli aineiston teknisenä tutkimusmenetelmänä. Koska diskurssin käsite on varsin monisyinen ja määritelty eri yhteyksissä ja tilanteissa eri tavoin, ansaitsee se käsitteenä tutkimuksessani oman alalukunsa. Seuraavaksi määrittelen diskurssin käsitettä. Alaluvun lopulla paneudun diskurssianalyysiin ja sen keinoihin tarkastella tutkimusaineistoa.

4.3.1 Diskurssi

Tutkimuksessani ymmärrän diskurssit Jokista ym. (1993, 18) lainaten säännönmukaisiksi merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentavat todellisuutta. Yksinkertaisimillaan diskurssin voi määritellä puheen tai kirjoituksen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi, joka ilmenee kielenkäytössä. Stuart Hallin (1999, 98) tavoin käsitän diskurssin tietynlaiseksi, rajatuksi tavaksi kuvata maailmaa. Diskurssi on tietty tapa representoida maailmaa ja siinä vallitsevia suhteita. Diskurssin muodostaa ryhmä lausumia, jotka tarjoavat kielen tietynlaisesta aiheesta ja sitä koskevasta tiedosta puhumiseen. Nämä tietyn diskurssin sisällä esitetyt lausumat mahdollistavat aiheen näkemisen tietyn tavan mukaisesti, mikä rajoittaa muita mahdollisia tapoja joilla aihetta voitaisiin kuvata. (Emt. 1999, 98). Pietikäinen ja Mäntynen (2009, 52, 55) näkevät diskurssin voiman perustuvan juuri kielen voimaan representoida ilmiöitä ja tapahtumia, rakentaa identiteettejä sekä järjestellä merkityksenannon resursseja.

Toisin sanoen diskurssin voi ymmärtää luovan perspektiivin käsiteltävään asiaan. Michel Foucault näkee diskurssien voiman liittyvän juuri lausumien rajattuun luonteeseen. Ymmärtääkseen diskurssianalyysia, voi vertailukohteeksi asettaa kielen analyysin: analysoitaessa kieltä kysytään, minkä sääntöjen mukaan jokin tietty lausuma on muodostettu, diskurssin tapahtumia kuvatessa puolestaan kysytään, miksi juuri tietty lausuma ilmeni – eikä jokin muu. (Foucault 2005, 41.) Jokinen ja Juhila (1993, 91) liittävät diskurssiin ajatuksen tietojen ja käytäntöjen naturalisoimisesta. Tiettyjen lausumien sisällä sosiaalisesti tuotetun tiedon aluperä jää usein pimentoon, mikä edesauttaa tiettyjen näkemysten pitämistä itsestäänselvyyksinä. Tutkijan tehtävänä on tuoda esiin nämä itsestäänselvyyksiksi nousseet ajatusmallit ja käytännöt. (Emt. 1993, 91.) Diskurssianalyysia tekevä tutkija ymmärtää lausuman siis ainutkertaiseksi tapahtumaksi,

jonka olemassaoloa määrittävät tietyt ehdot. Diskurssianalyysin tarkoituksena on määritellä lausuman rajat ja osoittaa lausuman mahdollisesti toisiin lausumiin kytkeytyviä vastaavuuksia. Tällä tavoin on mahdollista myös näyttää, mitä muita lausumia nämä lausumien muodot mahdollisesti sulkevat pois. Diskursiivisen analyysin kysymys voi siten kuulua esimerkiksi seuraavasti: “mitä oikein on ainutkertainen olemassaolo, joka tulee esiin sanotussa – eikä missään muualla”? (Foucault 2005, 42.)

Sosiaalinen todellisuus on subjektiivista ja hahmottuu moninaisena. Maailmaa, sen prosesseja ja suhteita merkityksellistetään eri tavoin, useiden rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien merkityssysteemien myötä. (Jokinen ym. 1993, 24.) Diskurssit eivät siis ole keskenään samanarvoisia, vaan ne järjestyvät sosiaalisin ja yhteiskunnallisin perustein. Tämän järjestymisen kautta valta-asemaan pääsevät diskurssit määrittävät sen mikä on oikeaa tietoa, vaikuttavat toimijoiden välisiin suhteisiin sekä edesauttavat asioiden muuttumista itsestäänselvyyksiksi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 58-59.) Stuart Hallin (1999, 194-195) mukaan diskurssi tuottaa representaation käytäntöjen kautta myös toista koskevaa tietoa. Tämä tieto kietoutuu aina vahvasti osaksi valtaa ja sen toimintaa. Valta siis tuottaa uusia diskursseja, uutta tietoa ja tiedon kohteita. Samalla se synnyttää ja muotoilee uudenlaisia käytäntöjä ja instituutioita. Tutkimuksessani tarkastelen diskursseja erottelemalla samalla sitä, kenellä tanssin määrittyskampailuun osallistuvista osapuolista on valtaa, ja minkälaisia käytäntöjä esimerkiksi tanssin arvottamiseksi ja merkityksellistämiseksi he mahdollisesti muotoilevat.

Diskurssien hierarkia on jatkuvasti liikkeessä, mikä korostaa niiden kontekstisidonnaisuutta. Diskurssien keskinäiset suhteet eivät ole pysyviä ja staattisia asiaintiloja, vaan ne vaihtelevat tilanteesta riippuen. Diskurssin tutkimuksessa oleellista on diskurssien tilanteisuus. Merkitykset muodostuvat kontekstissa, viestinnän osapuolten välisessä vuorovaikutuksessa. Myös konteksti on tilanteinen, monikerroksinen ja monisyinen. Tutkimuksen kannalta oleelliseksi nousee kontekstin määrittely ja rajaaminen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 28-31, 58.) Myös Michael Foucault näkee diskurssit kontekstiin kiinnittyneinä. Yksikään diskurssi ei ole itsessään pätevä, vaan syntyy aina rakentamalla, tietyssä hetkessä ja kontekstissa. Diskurssin rakentamiseen liittyy edelleen sääntöjä, jotka pitää tuntea ja joiden perusteluja tulee valvoa. Myöskään vallitsevia diskurssien jaotteluja ja diskurssien välisiä suhteita ei tulisi ottaa annettuina. Nämä suhteet ovat monimutkaisia. Niiden piirteet eivät ole koskaan ennalta määrättyjä. (Foucault 2005, 34, 35, 39.)

Kriittisen diskurssintutkimuksen perinteessä diskurssilla on kaksi eri käyttöä. Yksikkömuodossa diskurssi viittaa yleensä elämän sosiaaliseen osa-alueeseen. Se on kielellisistä ja semioottisista aineksista koostuvaa vuorovaikutusta. Monikossa diskursseilla viitataan yleensä tietyn kieliyhteisön jäsenille tuttuun ja vakiintuneeseen tapaan merkityksellistää maailmaa. Tärkeäksi muodostuu ajatus diskurssin vallan riippuvuussuhteesta kieleen ja kontekstiin. Kielellistä tasoa voidaan nimittää mikrotasoksi ja kontekstiin kietoutuvaa tasoa on kutsuttu makrotasoksi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 49-51.) Esimerkkinä arkijärjen mukaiseksi itsestäänselvyydeksi muuttuneesta makrotason diskurssista voi pitää teoriassa esittelemääni uusliberalistista ajattelutapaa siitä, että talous on yhteiskuntamme peruspilari ja kaikelle perustan laskeva tekijä. Tämä luonnolliseksi muuttunut ajattelutapa ulottaa vaikutuksensa sellaisillekin elämän osa-alueille, joille sen äkkiseltään ajateltuna ei näkisi ulottuvan, kuten erilaisten kulttuurilaitosten ja -organisaatioiden toimintaan. Käytännössä diskurssintutkimuksessa ovat läsnä sekä mikro- että makrotason kontekstit: Tutkimuksen kohteina ovat kielenkäytön reaalitilat, joiden diskurssintutkija näkee limittyvän kontekstien prosesseihin ja sääntöihin. (Emt. 27-31.)

Aineistossani diskurssi voi olla esimerkiksi tietynlaisten merkityskimppujen muodostama kokonaisuus, puhetapa, jolla tanssin merkityksiä kuvataan sen tuottamien elämysten, hyvinvointivaikutusten tai vaikkapa taloudellisten vaikutusten kautta. Nämä kaikki voivat esiintyä aineistossa yhtä aikaa, mutta kunkin diskurssin sisällä kukin edellämmainituista puhetavoista esiintyy hallitsevassa asemassa vallaten tilaa vaihtoehtoisilta puhetavoilta. Diskurssit käsitteenä tarjoavat myös työkalun diskursseja analysoivalle tutkijalle. Monikollisella käsitteellä 'diskurssit' voidaan kuvata tarkastelun kohteena olevia yksiköitä ja tarkastella sitä, miten mikrotason diskursseissa näkyvät makrotason laajempien diskurssien prosessit ja säännöt, mutta tarkastelun kohteena voi olla myös se, miten makrotason laajempia prosesseja esitellään tai merkityksellistetään mikrotason diskursseissa. (Emt. 27.) Tutkimuksessani lähestyn jälkimmäisen tavan mukaisesti tanssin ja taiteen kentällä käytävää taiteen arvokeskustelua tanssin ja tutkimusaineistoni kontekstissa. Taiteen kentällä käydylle arvokeskustelle tyypillistä on vastakkainasettelu taiteen itseisarvon ja taiteen taloudellisia vaikutuksia korostavien puheenvuorojen välillä. Tarkastelen sitä, miten tanssia merkityksellistetään haastateltavien puheenvuoroissa ja kulttuuripoliittisissa strategioissa.

4.3.2 Diskurssianalyysi

Laadulliseksi tutkimukseksi lukeutuvaa kriittistä diskurssianalyysia ohjaa sosiaalinen konstruktivismi eli maailma nähdään diskursiivisesti tuotettuna. Siihen, minkälaiset lausumat pääsevät rakentamaan todellisuutta, minkälaiset rakenteet ja ainesosat vaikuttavat todellisuutta tuottavien diskurssien syntymiseen, vaikuttavat olosuhteet, jotka puolestaan ovat riippuvaisia esimerkiksi valtasuhteista. (Fairclough 2010, 4-5).

Diskurssintutkimus on perinteisesti jaettu kahteen tutkimushaaraan. Ero muodostuu eri näkökulmien painotuksesta. *Tulkitseva diskurssianalyysi* painottaa tarkastelussaan sosiaalisen todellisuuden moninaisuutta. *Kriittinen diskurssianalyysi* puolestaan keskittyy valtasuhteisiin. Lähestymistavat eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, ne vain painottavat diskursiivisen todellisuuden kahta eri ulottuvuutta. Ensimmäisen mukaan sosiaalisella todellisuudella on lukemattomia eri jäsentymistapoja. Toinen ulottuvuus muistuttaa, että jotkut jäsennostavoista voivat kuitenkin vakiintuneeseen asemaan noustessaan tukahduttaa moninaisuutta. Tällöin huomio kiinnittyy valtasuhteisiin. (Jokinen ym. 1993, 11.)

Kriittisen diskurssianalyysin vaikutusvaltaisen teoreetikko Norman Fairclough'n tavoitteena on lukuisissa aihetta käsittelevissä teoksissa ollut kehittää tapoja, jolla analysoida kieltä ja sen osallisuutta modernien kapitalistien yhteiskuntien toimintaan. Kapitalististen yhteiskuntien tutkimista teoreetikko perustelee sillä, että talouden ensisijaisuus kapitalismeissa vaikuttaa kaikkiin sosiaalisen elämän osa-alueisiin. Esimerkiksi uusliberalismilla on tunnustettu olleen huomattavia vaikutuksia politiikan, työn, koulutuksen, terveydenhuollon sekä sosiaalisten ja moraalisten arvojen luonteeseen. (Fairclough 2010, 1.) Fairclough'n tutkimus kiinnittyy kriittisen yhteiskuntatutkimuksen perinteeseen, joka pyrkii ymmärtämään modernien kapitalismien tapoja estää tai rajoittaa sekä ohjata ihmisten hyvinvointia. Termi kriittinen viittaa diskurssianalyysissä siihen, että sen tarkoituksena on tarkastella nimenomaan yhteiskunnissa vallitsevia ongelmia ja vääryyksiä. Lisäksi kriittinen diskurssianalyysi pyrkii tekemään näkyviksi mahdolliset kulttuuristen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden ja niitä kuvaavien diskurssien väliset ristiriidat ja jännitteet. (Emt. 2010, 7.) Analyysin avulla saavutettu ymmärrys asioiden tilasta voi parhaimmassa tapauksessa auttaa kehittämään ratkaisuja edellä mainittuihin haasteisiin ja ongelmiin. (Emt. 2010, 2.)

Fairclough (emt. 10-11) ehdottaa kriittisen diskurssianalyysin määritelmäksi seuraavia:

1. Diskurssianalyysi ei ole ainoastaan tekstien analyysia, vaan se on osa laajempaa, poikkitieteellistä ja systemaattista diskurssin ja muiden sosiaalisten prosessien elementtien välisten suhteiden analysointia.
2. Kriittinen diskurssianalyysi ei typisty pelkkään diskurssin kommentointiin, vaan se sisältää myös jonkinlaista systemaattista tekstianalyysia.
3. Kriittinen diskurssianalyysi on paitsi kuvaavaa myös normatiivista. Se tarkastelee sosiaalisia vääryyksiä diskursiivisesta näkökulmasta ja pyrkii löytämään tapoja, joilla näitä vääryyksiä voitaisiin korjata tai lieventää.

Kriittisen analyysin määritelmät eivät kuitenkaan sulje pois muita analyysimenetelmiä. Kriittisen diskurssianalyysin hyödyntäminen ja soveltaminen poikkitieteellisessä tutkimuksessa on Fairclough'n mukaan pikemminkin toivottavaa. (Emt. 2010, 10-11.)

Kriittinen diskurssianalyysi on siis erityisen kiinnostunut aineistossa tuotetuksi tulevista hallitsevan aseman saavuttaneista diskursseista. Jokisen ja Juhilan (1993, 76-77) mukaan diskurssien moninaisuus tunnistetaan, mutta keskiöön nousevat tekijät, jotka rajoittavat moninaisuutta. Tällaisen näkökulman avulla voidaan osoittaa ja tarkastella myös kulttuurisia itsestäänselvyyksiä. (Emt. 1993, 76-77.) Omassa tutkimuksessani en tee eroa kahden eri diskurssianalyysin haaran välille, mutta lähestymistavassani on paljon yhtymäkohtia kriittisen diskurssianalyysin kanssa. Tutkimukseni tavoitteena on erityisesti arkijärjen mukaisiksi itsestäänselvyyksiksi muodostuneiden ajattelutapojen ja niiden uusintamisen paikkojen osoittaminen. Tavoitteenani ei kuitenkaan ole ottaa kantaa asioihin tai esittää ratkaisuja, kuten yksi idealistisen kriittisen analyysin tavoitteista kuuluu.

Kriittinen diskurssianalyysi ei ole diskurssin analysoimista itsessään, vaan analyysin kohteena ovat diskurssin ja muiden objektien, elementtien ja hetkien väliset, moninaiset suhteet sekä diskurssin 'sisäiset suhteet'. Edellä mainittujen suhteiden tutkiminen ylittää eri tieteenalojen, kuten kielitieteen, politiikan tutkimuksen ja sosiologian väliset perinteiset rajat. (Fairclough 2010, 4.) Kriittinen diskurssianalyysi onkin luonteeltaan usein poikkitieteellistä. Poikkitieteellisyyteen sisältyy poikkitieteellinen metodologia, jolla tarkoitetaan metodien kuten tekstin analyysin lisäksi teorialähtöistä prosessia, jonka avulla

luodaan tutkimuskohde. Tutkimuskohteen luomisella tarkoitetaan tutkimusaiheen rajamista ja muokkaamista yhtenäiseksi ja järkeviksi tutkimuskysymyksiksi. Tutkimuskohteiden muodostuksessa apuna käytetään poikkitieteellisiä teorioita, eli toisin sanottuna diskurssianalyysia käsittelevien teorioiden lisäksi muitakin teorioita. (Emt. 2010, 5.)

Vaikka diskurssianalyysi tutkiikin todellisuuden rakentumista kielessä, ei pelkkien kielellisten muotoseikkojen tai lausejärjestysten tutkiminen vielä vastaa kielen ja sosiaalisen todellisuuden välisiä suhteita koskeviin kysymyksiin. Donald Matheson (2005, 3) toteaa, että kielenkäyttöön liittyy vahvasti kielen yksiköiden lisäksi muitakin asioita. Kielenkäyttöä määrittävät monet säännöt ja tavat. Kun analyysi ulotetaan kattamaan muutakin kuin lauseet ja virkkeet, on tutkimuskohteen tarkasteluun käytettävä kielitieteen lisäksi esimerkiksi sosiologian, antropologian, filosofian ja psykologian teorioita. Diskurssianalyysin käsitteen käyttäminen esimerkiksi tekstianalyysin sijasta painottaa sitä, että kieli käsitetään grammatiikkaansa laajemmaksi ja on vahvasti sidoksissa itsensä ulkopuolisiin laajempiin viitekehyksiin. (Emt. 3.) Kielenkäytön voi ymmärtää ulottuvan tilannekontekstin eli tietyn tapahtumatilanteen ulkopuolelle. Tällöin se sijoittuu kulttuurisen kontekstin alueelle. Diskurssianalyysi edellyttääkin tutkijalta hänen oman kulttuurinsa tapojen, stereotyyppien sekä yleisten yhteiskunnallisten ja kulttuuristen jäsenysten tuntemista ja niiden tietoista käyttöä. (Jokinen ym. 1993, 32.)

Diskurssintutkimuksen tekemisessä diskurssit ovat tutkijan aktiivisen tulkinnan tulosta. Ne ovat aina syntyneet tutkijan tekemien valintojen myötä, eivätkä siis tekstissä valmiina olevia eroteltuja yksiköitä, jotka tutkija voisi katsellaan vain havaita ja kirjata ylös. Diskurssianalyysia tehdessä tutkija tulkitsee tutkimusaineistoa ja perustelee tekemiään tulkintoja. (Jokinen ym. 1993, 28.) Diskurssianalyysia tehdessäni tutkin kieltä, mutta kiinnostukseni kohdistuu käytettyjen tyyliseikkojen ja sanamuotojen sijaan ennemminkin aineistossa tanssia merkityksellistävien puhetapojen ja kulttuurimme rakenteiden sekä laajempiin yhteiskunnassamme taidetta arvottavien diskurssien välisiin suhteisiin. Diskurssianalyysissani pyrin tunnistamaan aineistosta sellaisia merkityskimppujen muodostamia kokonaisuuksia, puhetapoja, jotka kuvaavat tanssin merkitystä tietyistä rajatusta näkökulmasta osallistuen samalla yhteiskunnallisen tason diskurssin tuottamiseen.

Erotellessani aineistostani teemoja ja kategorioita ja muodostamalla niistä diskursseja, kiinnitän huomiota diskurssien sisäisiin samankaltaisuuksiin, mutta myös niiden suhteisiin, limittymisiin ja niveltymisiin toisenlaisten teemojen ja kategorioiden ympärille rakentuviin

diskursseihin. Yritän olla ottamatta annetuina valmiita kategorioita ja tarkastella artikulaatioteorian ohjaamana erilaisten elementtien ja kategorioiden välisiä suhteita sekä erottaa aineistosta niitä mahdollisesti uudella tavalla kuvaavia diskursseja. Jokinen ym. (1993, 23) muistuttavatkin aiheellisesti tutkijan vallasta tuottaa todellisuutta. Myös tutkija konstruoi maailmaa kieltä käyttäessään. Tutkijan on muistettava pohtia sitä, miten hän itse tulee uusintaneeksi olemassa olevia käsitteitä ja kategorioita. Analyysia ja tutkimustuloksia raportoidessaan tutkijan on käytettävä ymmärrettäviä eli ainakin kulttuurisessa kontekstissaan vakiintuneita merkityssysteemejä. (Emt. 23-24.)

5 Analyysi ja analyysin kulku

Tässä luvussa esittelen aineistoni ja raportoin analyysin vaiheista.

5.1 Aineisto

Tutkimusaineistoni koostuu kymmenestä teemahaastattelun muodossa tehdystä asiantuntijahaastattelusta ja kulttuuripoliittisista strategioista. Haastateltavat ovat tanssitaiteilijoita ja suomalaisella tanssikentällä toimivien keskeisten organisaatioiden, kuten eri opetus- ja tutkimusinstituutioiden, medioiden ja julkishallinnon edustajia. Haastateltavat valikoituivat asiantuntijuutensa perusteella. Halusin mukaan haastateltavia, joilla oli vähintään muutaman vuoden kokemus tanssin kentällä työskentelemisestä. Oletin työkokemuksen olevan edellytys suomalaisen tanssikentän ja kulttuuripoliitiikan tuntemiseen. Käytännössä kaikki haastateltavat kertoivat kuitenkin tehneensä koko työuransa tanssin parissa. Yksi tanssitaiteilija oli vastavalmistunut, mutta hänelläkin oli useamman vuoden työkokemus tanssin alalta sekä opettajana että tanssijana. Tanssialalle on hyvin tyypillistä, että ensimmäiset produktiot tehdään ennen valmistumista tai jopa ammatti- tai korkeakouluopintojen aloittamista. Haastateltavien työkokemus vaihteli viiden vuoden työkokemuksesta noin 36 vuoden työkokemukseen.

Halusin tarkastella tanssin ilmiötä eri näkökulmista ja siksi mukaan valikoitui edustajia sekä taideinstituutioista että muista tanssin parissa työskentelevistä organisaatioista, kuten julkishallinnon organisaatioista ja mediaorganisaatioista. Kiinnitin haastateltavia valitessani huomiota ikään ja sukupuoleen, sillä halusin haastateltaviksi mahdollisimman heterogeenisen ryhmän asiantuntijoita. Ikähaarukka haastattelujen tekohetkellä oli vuodesta 26 vuoteen 57. Sukupuolijakaumaa dominoivat naiset. Kymmenestä haastateltavastani kolme oli miehiä ja seitsemän naisia. Haastatteluja suunnitellessani otin yhteyttä useampaan mieheen, mutta aikatalujen yhteen sovittamisen ja haastateltaviin yhteyden saamisen jälkeen tasapaino haastateltavien sukupuolten välillä keikahti.

Haluan säilyttää haastateltavien anonyymisuuden, sillä olennaista tutkimuksessani eivät ole instituutiot, organisaatiot ja tanssitaiteilijat sinänsä vaan ne merkitykset, joita haastateltavat tanssille puheessaan antavat. En siis tutki yksittäisten henkilöiden olemista esimerkiksi tanssitaitelijoina, enkä myöskään ole varsinaisesti kiinnostunut siitä, kuka sanoo tanssista mitään, vaan sitä, millaisia kulttuurisia jäsennyksiä ja merkityksiä haastateltavat antavat tanssille. Tanssipiirit ovat Suomessa pienet, joten

anonyymisyydestä huolimatta henkilöiden tunnistaminen voi olla mahdollista.

Anonyymisuuteen päädyin kuitenkin yllä mainitsemieni syiden lisäksi siksi, että kaikki haastateltavat eivät tahdo nimeään julkistettavan. Anonyymisuuden suojelemisen vuoksi en myöskään voi yksilöidä niitä organisaatioita, joiden edustajia olen haastatellut. Haastattelujen lisäksi olen tarkastellut sekä Tanssin taidetoimikunnan tuottamaa Tanssin visio ja strategia -asiakirjaa että kahta Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemaa kulttuuripolitiikan strategiaa: vuoteen 2020 ulottuvaa strategiaa ja vuoteen 2025 ulottuvaa strategiaa. Lisäksi olen analyysiosuuden ensimmäisessä osassa eli tanssikentän ilmiökuvausta rakentaessani käyttänyt aineistona Teatterin tiedotuskeskuksen ja Tanssin tiedotuskeskuksen julkaisemia teatteri- ja tanssitilastoja.

Tutkimushaastatteluissa ennalta asetettuja teemoja eli ***tanssin merkitystä, tanssin arvoa, tanssin tarpeellisuutta, tanssin aseman muutosta, tanssin saatavuutta ja tanssin tulevaisuutta*** lähestyttiin haastateltavien kokemusten ja tietämyksen kautta. Kytöks teemojen ja haastateltavien välille syntyi haastateltavien toimijuudesta tanssi-instituutioissa ja tanssiin liittyvistä työtehtävistä sellaisissa organisaatioissa, jotka miellän suomalaisen tanssin kentällä keskeisiksi toimijoiksi. Haastateltavien joukossa on myös freelancereita eli vapaan tanssin kentällä toimivia tanssitaiteiljoita. Heidän tapauksessaan asiantuntijahaastattelun kriteeri eli se, että haastateltavaa ei voisi vaihtaa toiseen, ei täyty. Ilman vapaan taiteen kentän edustajia aineisto ei mielestäni kuitenkaan olisi pätevä, joten siinä mielessä myös heidän tietämyksensä ja kokemuksensa osuus aineistossani on korvaamaton.

Haastattelin haastateltaviani kasvotusten lukuunottamatta yhtä haastattelua, joka tehtiin puhelimitse haastateltavan kiireen, pitkän välimatkan ja aikapulan vuoksi. Haastattelut tehtiin haastateltavien työpaikoilla, kahviloissa ja kirjastojen hiljaiseen työskentelyyn tarkoitetuissa ryhmätyötiloissa. Haastattelut sujuivat mielestäni hyvin ilman sen kummempia erikoisuuksia tai jännittyneisyyttä. Haastattelujen kesto vaihteli puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. Litteroituna tekstiliuskoja oli yhteensä 67.

Keskustelunomaisten vuorovaikutustilanteiden sijaan haastattelut muistuttivat paikoittain enemmän kysymys-vastaus-rakenteisia haastatteluja, mikä johtui hetkittäisistä takelteluistani keskustelujen ohjaamisessa. Haastattelujen rakenne oli kuitenkin myös tietoinen valinta. En halunnut johdatella tai häiritä haastateltavia vaan keskittyä olennaiseen eli heidän puheensa asiasisältöön. Lisäksi olin lähettänyt kaikille haastateltaville tutkimusaiheen ja oman tutkijapositioni ja taustani esittelyn, joten en

kokenut omia mielipiteitäni tai tietoani korostavalle esiintuomiselle haastattelujen aikana tarvetta. Tämä sopii yhteen myös tutkimushaastattelun periaatteeseen, jonka mukaan tiedon oletetaan olevan nimenomaan haastateltavalla (Ruusuvuori, 2005, 14).

Haastattelut etenivät pääasiassa etukäteen valmistelemani kysymysrunгон mukaisesti, mutta välillä teemojen ja kysymysten järjestys vaihteli. En paljastanut haastateltaville käsiteltäviä teemoja etukäteen, jottei vastauksista olisi tullut standardoituja. Siirryimme teemasta teemaan keskustelunomaisesti sen perusteella, mihin haastateltavan vastausten sisältö johdatti. Haastateltavia ei ollut hankalaa saada vastaamaan tai puhumaan, vaan kaikki haastateltavat vaikuttivat ensinnäkin kiinnostuneilta tutkimuksen aiheesta ja toiseksi innostuneilta ja motivoituneilta vastaamaan. Sainkin itse asiassa jo monella pääkysymyksellä vastauksen useampaan kysymykseen, ja teemarajat sekoittuivat useampaan otteeseen haastattelujen aikana. Tarkentavia kysymyksiä minun ei tarvinnut montaa kertaa esittää. Käsiteltävien aiheiden verbaalinen jäsentäminen tuntui olevan usealle haastateltavista helppoa. Tein ennen haastattelua kaikille selväksi, että henkilöllisyyden anonyymiteetti säilytetään tarvittaessa ja että haastattelun jälkeen haastateltavan on mahdollista vielä muokata omia vastauksiaan. Tämä luultavasti lisäsi haastateltavien avoimuutta ja rentoa asennetta haastatteluihin.

5.2 Aineiston jäsentely

Analyysin voi sanoa lähteneen liikkeelle jo itse haastattelutilanteessa. Kirjoitin ylös havaintoja korostuineista tai kysymysrungoni teemojen ulkopuolelle ylettyvistä aiheista. Varsinainen tutustuminen aineistoon alkoi litteroinnista. Litteroin suurimman osan haastatteluista heti pidettyjen haastattelujen jälkeen, viimeistään saman päivän aikana. Päädyin tähän toimintatapaan siksi, että halusin varmistua siitä, etteivät tallenteet syystä tai toisesta katoaisi nauhurista tai tietokoneeltani. Lisäksi haastateltavien puheesta oli helpompi saada selvää keskustelutilanteen ollessa vielä muistissani. Tein haastattelut digitaalisella nauhurilla. Siirsin kunkin äänitiedoston tietokoneelleni aina mahdollisimman pian haastattelun jälkeen.

Litteroin haastattelut kokonaisuudessaan, sillä halusin varmistaa mahdollisimman kattavan tulkinnan ja analyysin. Kirjoitin ylös myös naurahdukset, äännähdykset ja sanojen toiston. Koska litterointi on jo itsessään tulkintaa, olisi siinä vaiheessa asioiden ja toiston suodattaminen sekä epärelevantiksi näkemien vastausten litteroimatta jättäminen

mielestäni saattanut kostautua myöhemmin. Jotain oleellista olisi ensimmäisillä kuuntelukerroilla saattanut jäädä huomiotta. Kuitenkin jo litterointivaiheessa huomasin siirtyneeni analyysin puolelle. Merkitsin ja ryhmittelin esimerkiksi alustaviin tutkimuskysymyksiini ja aineistolle esitettäviin kysymyksiin vastaavia sitaatteja erilleen muusta aineistosta.

Analyysin raportoinnissa ja analyysini tulosten esittelyssä käyttämäni sitaateista olen editoinut lukemisen helpottamiseksi toistoa ja äännähdyksiä sekä asiasisällön kannalta merkityksetöntä puhetta ja pikkusanoja. Kaikki haastateltavat saivat ennen tutkielman palauttamista lukea omat sitaattinsa läpi. Osa haastateltavista teki vastauksiinsa kirjallisia korjauksia ja lisäyksiä. Ne sitaatit, joihin haastateltavat ovat tehneet korjauksia tai lisäyksiä, ovat työssäni puhekielisinä. Muut sitaatit ovat litteroituna tekstinä.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 104) esittelevät tutkija Timo Lainetta lainaten kuvauksen laadullisen tutkimuksen analyysin vaiheista. Sen mukaan tutkijan on aineistoa tarkastellessaan ensimmäiseksi päätettävä mikä aineistossa kiinnostaa. Tämän jälkeen aineistoa on käytävä läpi merkiten omaan kiinnostukseen sisältyvät asiat ja rajattava kaikki muu aineistosta tutkimuksen ulkopuolelle. Kun kiinnostavat asiat aineistosta on merkitty, on ne kerättävä yhteen ja erotettava muusta aineistosta. Kolmannessa vaiheessa aineisto luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. (Emt.) Kun litterointi ja alustava tutustuminen aineistoon oli tehty, aloitin edellä mainitun laadullisen tutkimuksen analyysin ohjetta noudatellen mielenkiintoni terävöittämisen eli tarkastelin ensin tutkimuskysymyksiäni aineistoni valossa ja päin vastoin, luin aineistoa sen hetkisten tutkimuskysymysten valossa. Tutkimukseni lopullinen näkökulma ja lopulliset tutkimusmenetelmät ja -kysymykset muotoutuivat siis vuorovaikutuksessa aineiston kanssa.

Tämä vaihe oli haastava ja vei aikaa. Analyysin tekeminen ja erityisesti oman kiinnostuksen rajaaminen osoittautui haastavaksi. Aineisto oli kokonaisuudessaan laaja ja mielenkiintoinen, minkä vuoksi omien tutkimuskysymysten valitseminen ja niissä pitäytyminen sekä aineiston rajaaminen niiden valossa tuotti ajoittain vaikeuksia. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 104) toteavatkin laadullisen tutkimuksen aineistolle olevan tyypillistä, että se tuo esiin monia sellaisia kiinnostavia asioita, joita etenkään aloitteleva tutkija ei ole tullut etukäteen ajatelleeksi. Kaikkeaa ei kuitenkaan voi yhdessä tutkimuksessa raportoida ja tutkia, vaan omaan tutkimuskysymykseen ja teoriaan nojaten on valittava ja rajattava

kapea ja tarkka ilmiö, josta ollaan kiinnostuneita, ja pyrittävä kertomaan siitä kaikki, minkä siitä aineiston ja valittujen analyysimenetelmien avulla voi saada irti. (Emt. 104.)

Tutkimusprosessini eteni kehämäisesti. Ennen analyysin loppuun saattamista olin kirjoittanut teoriaosuuden alustavasti valmiiksi. Analyysia tehdessäni huomasin kuitenkin kirjoittaneeni teoriaa sellaisista teemoista ja käsitteistä, joka olivat lopullisten tutkimuskysymysten kannalta epärelevantteja. Myös aineisto osoittautui laajaksi ja mielenkiintoiseksi, mutta tutkimuskysymysten kannalta liian laajaksi. Esimerkiksi tanssitaiteen ominaisuuksia, laatua ja trendejä käsitteleviä vastauksia ja teemoja oli paljon, mutta tutkimukseni kysymyksenasettelun ja teoreettisen lähestymistavan vuoksi jouduin lopulta sivuuttamaan nämä teemat sekä teoriassa että analyysissa. Kuten tutkimukseni tavoite kuuluu, tarkastelen tanssin suhteita yhteiskuntaamme – en tanssitaiteen sisäisiä konventioita. Kommentit ohjaajalta ja kanssaopiskelijoilta johdattelivat minut lopullisten tutkimuskysymysten ja varsinaisen mielenkiintoni äärelle. Aineistolle esitettäviksi kysymyksiksi rajautuivat seuraavat:

- Minkälaisia merkityksiä tanssille annetaan?
- Minkälaisia suhteita taloudelle ja tanssille tuotetaan?
- Minkälaisia suhteita tanssin ja yhteiskunnan välille tuotetaan?
- Mitkä puhettavat artikuloituvat yhteen?

Kun mielenkiintoni oli jäsentynyt, siirryin analyysin kakkosvaiheeseen, josta käytetään usein nimitystä aineiston koodaaminen. Koodamiseni perustui samankaltaisuuksien etsimiseen aineistosta ja niistä muodostuvien teemojen erotteluun. Oleellista koodamisessa on Eskolan ja Suorannan (2014, 156) mukaan 1. tuottaa muistiinpanoja, 2. jäsentää tutkittavaa aineistoa, 3. toimia apuvälineenä tekstin kuvaamisessa, 4. toimia testausvälineenä aineiston jäsennyksessä sekä 5. toimia osoitteena eli auttaa tutkijaa löytämään tekstistä tiettyjä kohtia. (Emt. 156)

Aloin jäsentää aineistoa teemoittelemalla sitä. Teemoittelua tehdessä tarkastellaan sitä, mitä kustakin teemasta sanotaan. Mielenkiinto kohdistuu niihin näkemyksiin, joilla tiettyä teemaa kuvataan. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 105). Ennen varsinaista teemoittelua tutkija voi ryhmitellä aineistoa alustavasti hyväksi näkemällään tavalla (emt.). Koska olin tehnyt teemoittain esitettyihin kysymyksiin perustuvat tutkimushaastattelut, päätin lähestyä

aineistoa jo valmiiksi ryhmiteltyjen teemojen avulla. Kysymysrunkoni teemat olivat seuraavat:

- **Tanssin arvo**
- **Tanssin tarpeellisuus**
- **Tanssin saavutettavuus**
- **Muutokset tanssin asemassa**
- **Tanssin tulevaisuus**

Luin ensin aineistoni haastatteluosuutta kysymysrunkoni teemojen kautta siten, että jaottelin vastaukset kysymysrunkoni teemojen mukaisesti. Merkitsin kunkin haastateltavan vastaukset eri väreillä. Tämän jälkeen kirjasin ylös ne vastauksissa esiintyvät teemat, jotka esiintyivät useamman kuin yhden kysymysrungossa määritellyn teeman alla. Esimerkiksi tanssin saavutettavuudesta puhuttiin useaan otteeseen ja se nostettiin esiin saavutettavuus-teeman lisäksi tanssin tarpeellisuus, tanssin aseman muutos ja tanssin tulevaisuus -teeman yhteydessä.

Purettuani aineistoa teemoittain esitettyjen kysymysten ja vastausten mukaan aloin lukea aineistoa uudelleen, tällä kertaa ilman sen kummempaa jäsentelyä niin, että kirjoitin ylös kaikki eri aiheet, joiden tulkitsin esiintyvän aineistossa. Erotin haastateltavien vastaukset toisistaan kullekin tutkimusprosessin ajaksi antamallani värillä. Aloin samalla niputtaa yhteen aiheita, jotka mielestäni kuuluivat saman teeman alle. Annoin kullekin teemalle oman nimensä ja siirsin kaikki samaa teemaa mielestäni käsittelevät aiheet taulukkoon nimettyjen teemojen alle. Tässä vaiheessa en vielä käyttänyt ylä- ja alateemojen nimeämiseen kovin paljon aikaa, sillä ajattelin niiden toimivan työkaluna vain omalle kategorisoinnilleni. Käydessäni aineistoani läpi huomasin ensinnäkin, että omiksi teemoikseen erottuvia kategorioita oli paljon, ja toiseksi, että samat teemat toistuivat haastateltavien enemmistön vastauksissa. En kuitenkaan vielä miettinyt tutkimuskysymyksiäni tai aineistolle esitettäviä kysymyksiä sen tarkemmin, vaan kirjoitin taulukkoon varmuuden vuoksi ylös kaikki haastatteluaineistosta tulkitsemani aiheet ja teemat.

Seuraavaksi siirryin jäsentelemään aineistoa tutkimuskysymysteni avulla. Lisäksi aloin tarkastella teemojen esiintymistä eri haastateltavien puheenvuoroissa. Siirsin muusta aineistosta syrjään sellaiset teemat, jotka eivät tulleet esiin enemmistön vastauksissa tai

jotka eivät olleet luettavissa laajempiin teemoihin kuuluviksi. Vaikka analyysin tekeminen perustuukin omalle tulkinnalleni, halusin kuitenkin sen perustuvan mahdollisimman paljon aineistoon. Yksi tulkitsemistani teemoista tuotti esimerkiksi tutkimuskysymysteni kannalta mielenkiintoista ja analyttistä aineistoa, mutta se rakentui pelkästään kahden haastateltavan puheenvuoroissa, joten en kokenut voivani ottaa sitä analyysiini mukaan. Kun olin jäsennellyt aineiston tutkimuskysymysteni avulla, totesin muodostuneen teemoittelun olevan edelleen turhan laaja ja kirjava. Tässä kohtaa analyysia päätinkin jakaa sen kahtia: sisällönanalyysin avulla toteutettavaan *ilmiökuvaukseen* ja tanssin merkityksiä tuottavia puhetapoja tarkastelevaan *diskurssianalyysiin*.

5.3 Teemoista ilmiökuvaukseksi

Ilmiökuvaukseni tavoitteena on tarkastella niitä jäsennyksiä, joita tutkimusaineistossa annetaan tanssin ja yhteiskunnan välisille suhteille. Pyrin löytämään vastauksia siihen, millainen tanssin asema on ollut asiantuntijoiden uran aikana: minkälaisia merkityksiä ja asenteita tanssia kohtaan on vallinnut – ja mikä on mahdollisesti muuttunut. Artikulaatioteorian ohjaamana huomioni kiinnittyy kulttuurin ja talouden uudenaikaisiin niveltymisiin sekä yleisesti siihen, mitkä asiat niveltyvät aineistossa yhteen. Lisäksi tarkoitukseni on ymmärtää paremmin tutkimuskohteenani olevaa ilmiötä, tanssin kenttää ja sen toimintarakenteita, ja näin tuottaa konteksti tutkimuskohteelleeni.

Teemoja erotellessani olen yksinkertaisimmillaan kiinnittänyt huomiota siihen, miten niissä kuvataan sanallisesti tanssia. Aloittaessani ilmiökuvauksen rakentamisen tarkastelin aineistoa seuraavan kysymyksen valossa: mitkä ovat tanssin suhteet yhteiskuntaan? Esimerkiksi vastaus, jonka mukaan ”tanssi on tapa olla olemassa ja ilmaista itseään” ei vielä itsessään kerro tanssin suhteesta muuhun kulttuuriin. Koska aineisto on kerätty tanssin ammattilaisten ja tanssia tavalla tai toisella ammattinsa puolesta edustavien henkilöiden haastatteluista, ei tällaisesta vastauksesta voi vielä tehdä tulkintoja tanssin ja muun kulttuurin tai tanssialan ulkopuolisten ihmisten välisistä suhteista. Sen sijaan esimerkiksi vastaukset ”kiinnostus tanssia kohtaan on kasvanut ja se voidaan myöntää julkisesti” ja ”tanssi ammattina kiinnostaa, mutta siihen ei uskota elättäjänä” kertovat jotain yhteiskunnan arvoista ja tanssin ja muun kulttuurin välisistä suhteista. Toki on pidettävä mielessä, että nämäkin vastaukset, kuten koko aineistoni, kertovat vain alan asiantuntijoiden näkemyksistä. Erotellessani teemoja testasin niihin kuuluvien vastausten kykyä tarjota edellä esitettyyn kysymykseen vastauksia.

Toinen kriteeri keskeisiä teemoja valitessani oli se, että niiden tulee lukumäärällisesti esiintyä haastateltavien vastausten enemmistössä. Saman teeman sisälle voi kuitenkin kuulua erilaisia näkökulmia ja puheenvuoroja. Omiksi teemoikseen erottuvia kategorioita ei ollut hankalaa erotella toisistaan, vaan oikeastaan olin havainnut ne jo litterointivaiheessa ja muistiinpanoja tehdessäni. Tarkempi analysointi ja aineiston lukeminen uudelleen kuitenkin tarkensivat havaintojani ja auttoivat varmistamaan sitä, mitkä kaikki näkökulmat oli mahdollista lukea samaan teemaan kuuluviksi.

Kun olin käynyt läpi haastattelut ja tunnistanut keskeiset teemat, aloin lukea kulttuuripoliittisia strategioita. Tarkastelin strategioita haastatteluissa esiin nousseiden teemojen valossa ja aloin vertailla aineistoa keskenään. Halusin selvittää, miten kulttuuripoliitiikan ja tanssikentän itseymmärrys kohtaavat. Jo ensimmäinen lukukerta tuotti havaintoja, joiden mukaan haastatteluaineistosta tulkitsemani keskeiset teemat ovat havaittavissa myös strategioissa. Erityisesti tanssille haasteita muodostavat rakenteet tunnistetaan myös kulttuuripoliittisissa strategioissa. Koska ymmärrys tanssikentästä ja sen tilasta osoittautui melko samankaltaiseksi sekä haastattelu- että julkaisuaineistossa, aloin eroavaisuuksien sijaan tarkastella aineistossa esiintyviä samankaltaisuuksia perusteellisemmin. Halusin selvittää, miten teemoja käsitellään, ovatko näkökulmat samoja ja minkälaisia syitä esimerkiksi tanssikentän vallitsevalle rakenteelle annetaan – jos annetaan.

Yhdeksi tanssin ja yhteiskunnan välisiä suhteita rakentavaksi teemaksi rakentuu *kiinnostus tanssia kohtaan*. Tulkitsin tämän teeman keskeiseksi ensinnäkin siksi, että se esiintyi kaikkien haastattelijoiden vastauksissa ja toiseksi, koska siihen viitattiin vastausten enemmistössä ja usean eri teeman yhteydessä. Tanssin näkyvyyttä tarkastellaan sen muutoksen ja sen kehityskulun taustalla vaikuttavien syiden näkökulmasta. Teema rakentuu useasta kategoriasta, joiden sisällä on erilaisia näkökulmia ja kehityskulkuja. Tulkitseen tanssin näkyvyys-teemaan sisältyväksi seuraavat alateemat: ymmärrys tanssista taiteena, tanssi suosittu harrastus ja tanssiyleisöjen ekosysteemin muutos. Näitä teemoja käsittelevissä vastauksissa viitataan useampaan kertaan tilastoihin, jotka kuvaavat esimerkiksi tanssitaitelijoiden ja ammattilaisryhmien sekä yleisöjen määrien muutoksia. Päätin ottaa avuksi ilmiökuvauksen rakentamiseen myös kyseiset tilastot.

Toinen keskeinen teema aineistossa on *tanssin ammattikenttä*. Tanssin näkyvyyden tavoin tämä teema esiintyi kaikkien haastattelijoiden vastauksissa ja siihen viitattiin suurimmassa osassa vastauksia ja usean eri teeman yhteydessä. Tanssin ammattikenttään lukeutuviksi alateemoiksi tulkitSEN seuraavat teemat: tanssin rahoitus, uudenlaiset tanssitekemisen muodot ja tanssikentän rakenne. Kukin teemoista kuvaa toimintaa tanssikentällä, mutta kertoo samalla jotain tanssin suhteista yhteiskuntaan ja muuhun kulttuuriin sekä siinä vallitseviin ajatus- ja kehityskulkuihin. Näkökulmat, joista teemaa lähestytään, ovat tanssikentän rahoitus, tanssin rahoituksen eksklusiivisuus ja muutokset tanssikentän rakenteissa. Teoriani ohjaamana olen kiinnostunut juuri tanssin, kulttuuripolitiikan ja talouden niveltymisistä, joten uskoIN näiden näkökulmien olevan käsitteellistettävissä tutkimusteoriani avulla.

Kolmanneksi keskeiseksi teemaksi aineistossa tulkitSin *tanssin vaikuttavuuden*. Edellä esiteltyjen teemojen tavoin tanssin vaikuttavuutta rakennettiin suurimmassa osassa vastauksia ja usean teeman yhteydessä. Tanssin vaikuttavuudesta ei välttämättä puhuta kaikkien haastateltavien vastauksissa suoraan vaikuttavuus-termiä käyttäen, vaan sitä rakennetaan myös esimerkiksi vertaamalla tanssin asemaa tai rakennetta muihin taiteenlajeihin tai puhumalla tanssin suhteesta mediaan, rahoitukseen ja politiikkaan. Aineistossa tanssin vaikuttavuus samastetaan useampaan otteeseen synonyymiksi tanssin näkyvyydelle, mutta sen nähdään koostuvan useammasta eri tekijästä.

5.4 Teemoista diskursseiksi

Diskurssianalyysia tehdessäni olin kiinnostunut siitä, minkälaisia merkityksiä tanssille annetaan ja minkälaisia suhteita tanssille, taloudelle ja politiikalle tuotetaan. Jo aineistoa teemoitellessani olin havainnut kolme erilaista tanssia merkityksellistävää puhetapaa: tanssin hyvinvointivaikutuksia tuottavan puhetavan, tanssin taloudellisia vaikutuksia tuottavan puhetavan sekä tanssin itseisarvoa tuottavat puhetavat. Puhetavat eivät olleet teemakohtaisia, vaan niitä tuotettiin useamman teeman yhteydessä. Diskurssianalyysiin siirtyessäni aloinkin vielä kategorisoida näitä puhetapoja käyden läpi niitä tuottavia tekstikohtia uudelleen. Halusin paitsi jäsentää aineistoa puhetapojen näkökulmasta myös saada paremman kuvan siitä, millä tavoin näitä puhetapoja tuotetaan. Halusin selvittää, tuotetaanko puhetapoja erilaisin keinoin ja minkälaisia puhetapojen keskinäiset suhteet ovat. Kirjoitin muistiinpanoja ja havaintoja kustakin haastattelusta ja strategiasta. Lopputuloksena huomasin, etteivät puhetavat eronneet toisistaan kovin monella tavalla,

vaan ne oli mahdollista lukea yllä nimeämiini laajempiin puhetapoihin eli samoihin diskursseihin kuuluviksi.

Omaan tulkintaani ja diskurssien erotteluun on vaikuttanut teoriaani nojaava lähestymistapa. Olen tarkastellut erityisesti talouden ja kulttuurin uudenaisia niveltymiä sekä etsinyt vastausta kysymykseen näkyvätkö kulttuuripolitiikan trendit tanssin kentällä. Aineistosta erottamani diskurssit jakautuvat tanssin itseisarvoa ja tanssin välineellistä arvoa tuottaviin diskursseihin. Diskurssit olen nimennyt seuraavasti: *Tanssi kaikista inhimillisin*, *Tanssista hyvinvointia* ja *Tanssi kansantalouden kasvattajana*. Tässä kohtaa on syytä todeta, että vaikka kaikki nimeämäni diskurssit ovat erotettavissa toisistaan, ne myös limittyvät yhteen useaan otteeseen. Kussakin diskurssissa yksi puhetapa on kuitenkin valta-asemassa ja vie tilaa vaihtoehtoisilta puhetavoilta sekä asettaa muunlaiset puhetavat marginaaliseen asemaan.

Ensimmäinen havaitsemani diskurssi oli tanssin itseisarvoa tuottava diskurssi. Tanssille tuotetaan itseisarvoa aineistossa monella erilaisella puhetavalla, jotka antavat tanssille seuraavanlaisia merkityksiä: tanssi tapa olla olemassa, tanssi tapa ilmaista itseään, tanssi tapa ymmärtää ja tutkia sosiaalista todellisuutta, tanssi tapa kommunikoida, tanssi empatian tutkimista ja tanssi kokonaisvaltainen taidekokemus. Kaikki nämä puhetavat käsittelevät tanssia arvokkaana sen ominaispiirteiden vuoksi. Päädyin lukemaan kaikki edellä mainittuja merkityksiä tuottavat puhetavat saman diskurssin alle kuuluviksi, koska niitä yhdistää näkemys tanssista kaikista inhimillisimpänä taiteenlajina. Lähtökohdiksi kaikille edellä mainituille merkityksille asettuvat tanssin liikkeellisyys, kehollisuus ja fyysisyys. Annoin diskurssille nimeksi ”Tanssi kaikista inhimillisin”, koska se realisoituu sellaisen artikulaation tuloksena, jossa toisiinsa liitetään liikkeellisyys ja inhimillisyys.

Tanssin itseisarvoa tuottavien puhetapojen rinnalla aineistossa esiintyi tanssille välineellistä arvoa tuottavia puhetapoja. Nämä puhetavat merkityksellistävät tanssia sen hyvinvointia ja taloudellista hyötyä tuottavien vaikutusten kautta. Erotin kaksi edellämainittua puhetapojen kokonaisuutta omiksi diskursseikseen, koska ensimmäinen korostaa tanssin hyvinvointivaikutuksia ja jälkimmäisessä painottuvat tuottavuus ja kansantalouden kasvattaminen. Yksi molempia diskursseja yhdistävä puhetapa on palveluajattelua korostava puhetapa, jonka mukaisesti tanssi tuoteistetaan ja paketoidaan kuluttajalle tarjottavaksi palveluksi. Lisäksi tanssitaiteen hyvinvointivaikutuksia,

tanssitaiteen laatua ja elämyksellisiä vaikutuksia painottavat puhetavat esiintyvät kummassakin diskurssissa.

6 Tulokset

Tässä luvussa esittelen analyysini tulokset, jotka jakaantuvat kahteen osaan.

Ensimmäisessä osassa rakennan teemahaastatteluissa esiin nousseiden teemojen sekä tilastojen avulla ilmiökuvausta suomalaisen tanssikentän piirteistä ja tanssin yhteiskunnallisista kytköksistä. Toisessa osassa pyrin diskursseja erottelemalla löytämään vastauksia siihen, minkälaiset puhetavat artikuloituvat yhteen suomalaisessa kulttuuripoliitikassa ja minkälaisia merkityksiä tanssille kulttuuripoliittisissa keskusteluissa tuotetaan. Tutkimusaineistoni koostuu haastatteluaineistosta ja asiakirja-aineistosta. Kun viittaan koko aineistokokonaisuuteen, käytän siitä nimitystä tutkimusaineisto.

6.1 Tanssi ilmiönä

Tässä ala-luvussa kuvaan tanssikentän tilaa Suomessa ja esittelen tanssin ja yhteiskunnan sekä tanssin ja kulttuuripoliitiikan välisiä suhteita. Erotan aineistosta kolme tanssia kuvaavaa teemaa, jotka esittelen omissa luvuissaan: Tanssi kiinnostaa, Tanssin ammattikenttä ja Tanssin vaikuttavuus.

6.1.1 Tanssi kiinnostaa – julkisen diskurssin muutos

Seuraavassa tarkastelen tanssin näkyvyyttä ja roolia suomalaisessa kulttuurissa. Suomalaisten suhdetta tanssiin ei ole aikaisemmin tutkittu tai tilastoitu. Rakennan kuvaa tanssin suhteesta sen yleisöön ja yhteiskuntaan haastateltavien näkemyksien pohjalta. Muutos riippuu aina vertailukohteesta, mutta suurin osa haastateltavista on sitä mieltä, että muutosta positiiviseen suuntaan on tapahtunut heidän uriensa aikana eli noin viiden vuoden takaisesta 30 vuoden takaiseen. Haastatteluaineiston mukaan suomalaisilla on hyvin erilaisia suhteita tanssiin. Haastateltavat varoivat kaikki tekemästä yleistyksiä ja lisäksi termin suomalainen käyttäminen haastatteluissa nostatti kysymyksiä siitä, mitä suomalaisuudella tarkoitetaan. Haastateltavien enemmistö on kuitenkin sitä mieltä, että tanssin yleisöt Suomessa ovat heterogeenisiä, mutta melko koulutettuja.

Haastateltavien mukaan tanssin rooli kulttuurissa on kasvanut ja se nähdään yhteiskunnassa näkyvämmäksi kuin koskaan aikaisemmin. Tanssitaiteella on haastatteluaineiston mukaan tanssin näkyvyyden kasvussa kuitenkin vain osittainen rooli. Tanssitaiteen lisäksi tanssin vankka harrastuspohja ja tanssitaiteeseen läheisesti liitettävät

elementit, kuten lisääntyneet soveltavan taiteen⁵ erilaiset muodot ja hyvinvoinnin trendikkyys, ovat kasvattaneet kiinnostusta tanssia kohtaan. Myös poliittiset ja usein rahoitukseen liittyvät kulttuurihankkeet kuten esimerkiksi edellä mainitun soveltavan taiteen hankkeet sekä lastenkulttuuria ja monikulttuurisuutta edistävät kulttuurihankkeet nähdään haastatteluaineistossa tanssin näkyvyyttä kasvattavina seikkoina.

Tilastollisesti tanssin katsojien määrä on viimeisen 10 vuoden aikana ollut korkeimmillaan vuonna 2010, jolloin suomalaisen tanssin kokonaiskatsojamäärä oli 544 034 tuhatta henkeä. Vähiten tanssilla oli katsojia vuonna 2012, jolloin vastaava määrä oli reilusti yli satatuhatta henkeä pienempi: 395 286 tuhatta henkeä. Notkahduksen jälkeen tanssin katsojien määrä on vaihdellut vuodesta toiseen, vuonna 2015 suomalaisella tanssilla oli 455 244 katsojaa, mutta esimerkiksi vuonna 2016⁶ yleisössä oli parikymmentä tuhatta henkilöä vähemmän: 433 936 (365 000 katsojaa Suomessa). (Tanssin tiedotuskeskus 2017b.) Vaihtelua selittää osaltaan paitsi yleisöjen, myös tanssitoiminnan muuttuminen. Tanssitaiteilijat tekevät yhä enemmän erilaista yleisölle suunnattua taidelähtöistä toimintaa, jota ei nimitetä esityksiksi. Esimerkiksi osallistava yleisötyö ja yhteisötoiminta ovat merkitykseltään sekä taiteilijoiden että rahoittajien mielestä yhä tärkeämpiä, mikä näyttäytyy tilastoissa osallistujamäärien huomattavana kasvuna. Yli 65 000 ihmistä osallistui vapaiden tanssiryhmien yleistyöhön ja yhteisötanssiprojekteihin vuonna 2016. (Tanssin tiedotuskeskus 2017c.)

Onko kiinnostus tanssia kohtaan muuttunut?

H10: Kyl must tuntuu et siihen on heränny enemmän ihmisiä.

H5: No mä en osaa sanoo siit muutoksesta. Tommosia niinku numeerisia asioita, kuten "oletko kiinnostunut", niin sellastahan ei oo kerätty. Me voidaan pohtia sitä semmosena, että kyllähän tää maailma näyttää tanssillisempaa.

H5: Kyllähän semmonen tanssikasvatukseen liittyvä perusopetussopimusten määrä on lisääntynyt ja se viittaa mun mielestä siihen, että se ois lisääntynyt se kiinnostus.

⁵ Ymmärrän tässä tutkielmassa soveltavan tanssitaiteen tarkoittavan tanssin strategian (Taiteen keskustuimikunta & Valtion tanssitaide-toimikunta 2009, 33) tavoin perinteisen teatterikontekstin ulkopuolella tapahtuvaa tanssitaiteilijan johdolla tapahtuvaa osallistavaa toimintaa.

⁶ Suurten teatterien eli Suomen Kansallisbaletin ja Helsini Dance Companyn katsojalukujen vähennystä selittää laskeneet esitysmäärät ja Helsingin kaupunginteatterin peruskorjaus, jonka vuoksi HDC esiintyi pienemmissä tiloissa. Yleisesti ottaen vaihtelua vuotuisiin katsojalukuihin aiheuttavat isot yleisötapahtumat, joissa esitetään myös tanssiteoksia. (Tanssin Tiedotuskeskus 2017c.)

Merkittävin muutos liittyy julkiseen diskurssiin. Suhteesta tanssiin on haastateltavien mukaan tullut eksplisiittistä. Kiinnostus tanssia kohtaan on kasvanut, ja se voidaan myöntää julkisesti. Vaikka Suomessa on aina tanssittu paljon, ei tanssia julkisessa diskurssissa ole haastateltaiven mukaan huomioitu tai siihen on suhtauduttu negatiivisesti. Diskurssi on pitkään tullut perässä suhteessa tanssin asemaan. Nyt toiminnan ja julkisen diskurssin välillä olevan ristiriidan nähdään olevan purkautumassa. Kielteisin suhde tanssiin sijoitetaan haastatteluaineistossa sodan ajalle, jolloin voimassa ollut tanssikielto synnytti yleisen näkemyksen siitä, että tanssi on vahingollista.

H1: Tietynlainen paradigman muutos on tapahtunut nimenomaan sen julkisen diskurssin kanssa, että se tanssi on muuttunut, et siitä saa keskustella, siitä saa olla kiinnostunut. Julkisuuden henkilöt voivat osallistua tanssiin, ja sitä ei niinkun ihmetellä tai katsota pahalla. Enää. Tai oikestaan aikasemmin se oli mahdollista ainoastaan ritualisoiduissa tapahtumissa kuten itsenäisyyspäivän tansseissa. Et se piti olla niinku äärimmälleen vietyä ritualisaatiota, että se voi niinku tapahtua. Siinä on tapahtunu muutos.

Syiksi uudenlaiselle asenneilmapiirille haastateltavat ehdottavat kulttuurimme monipuolistumista ja sen myötä yleisen suvaitsevuuden ja avoimuuden kasvua. Lisääntyneen koulutuksen myötä ihmiset ovat yleisesti aiempaa avoimempia ja koulutetumpia, minkä nähdään vaikuttavan kiinnostukseen ja ymmärrykseen positiivisesti. Monikulttuurisuuden myötä harrastusten kirjo on kasvanut, ja tanssiin on tullut lisää tyylejä ja ala-lajeja. Aiemmin vallinneet tanssiin liittyvät sukupuoliroolit ovat alkaneet purkautua.

H7: Tulee koko ajan nuoria, jotka jo valmiiksi ajattelee, että hei tää on ok, että vaikka pojat tanssii, ja on erilaisia kulttuuritaustoja. Semmonen yleinen avoimuus lisääntyy ku vertaa sitte vaikka vähä vanhempiin, esimerkiksi kuuskymppisten lapsiin. Silloin ei varmaan ollu iha nii ok, että lapsi tanssi, tai poikalapsi vaikka tanssii, et se oli enemmän homojen hommaa. Uskon et semmoset kaikki on kyllä kadonnu.

H9: .. se on aina et mihin sitä vertaa, et niinku vaikka siihen 80-lukuun verrattuna nii varmasti yleisö sietää paljo enemmän asioita ja on koulutetumpaa, vaikka se ei sit taas nykyhetkessä aina tunnu siltä. Mutta kyl se kuitenkin varmasti on muuttunut ja ollaan suvaitsevaisempia siihen, et mitä se (tanssi) voi olla.

Syitä muutokselle etsitään haastatteluaineistossa sähköisestä mediasta, globalisaatiosta ja populaarikulttuurin muutoksista. Tanssilla on näkyvyyttä mediassa.

H1: No mä luulen, että se varmasti liittyy tän populaarikulttuurin muutoksiin, ja populaarikulttuurin ja median laajentumiseen. Globalisaatio on selkeesti tehny sen, et tanssi on viraalista nykyään. Eli kun se leviää niin tehokkaasti internetin ja sähkösten medioiden kautta. Ja jos yksittäisen kanavan nostaa esille, niin se on

Youtube, joka on mahdollistanu juuri tämmösen niinku viraalisen tanssin siinä, että yksittäinen tanssi-ilmiö pystyy nopeasti matkustamaan ympäri maailman ja se voidaan omaksua nopeasti eripuolilla maailmaa. Esimerkiksi Gangnam style oli hyvä esimerkki siitä musiikki ja tanssi -yhdistelmästä, joka niinku muutamassa päivässä, viikossa levis koko maailmaan.

H2: Tanssin merkittävyyteen, niin kyllähän siihen on varmasti nää ihan televisiossa olleet tanssiohjelmakin vaikuttaneet, kotimaiset ja kansainväliset, Tanssii tähtien kanssa ja mitä muuta.

Osa haastateltavista suhtautuu median vaikutukseen kuitenkin varovaisen epäilevästi eikä näe tanssin kiinnostuksen kasvun pysyvän yllä ainoastaan median välittämänä:

H5: Varsinkin silloin kun oli näitä tv-formaatteja, jotka poltettiin loppuun aika nopeesti itseasiassa, viittas siihen et ei riitä julkisuuskuvaa pyörittämään sitä. Et tämmöstä sähkösen median hypeä tanssista, et kantaako se ja tekis tanssista kiinnostavampaa, niin mä en oo kyl nyt ihan varma siitä. Kun sitä sanotaan, et se heti tuottaa tämmösen positiivisen hypen. Mut nyt ku niitä ei oo ollu niin onkse hype olemas enää? Et onks se tämmönen niinku ajallinen ilmiö vaan, et sitte se ei oo pysyvää millään tavalla.

Kiinnostuksen kasvusta annetaan kiitosta myös itse tanssitaiteelle. Tanssiteoksissa on käsitelty ajankohtaisia aiheita, tanssi ja muut taiteenlajit ovat tehneet yhteistyötä ja toisaalta tanssilla paljon jalansijaa myös muilla kuin tanssifestivaaleilla. Nämä seikat ovat osaltaan vaikuttaneet tanssin yleisöjen kasvamiseen.

H10: Must tuntuu et on myös käsitelty myös paljon ajankohtasempia aiheita niinku tanssiteoksissa yleensä sillä tavoin, että ihmiset jotka ei muuten ois hirveesti tanssin parissa niin kiinnostuu ja menee kattomaan. Ja mun mielestä tanssi on ollu vähä enemmän esillä viime aikoina, myös siksi enemmän yleisöä löytää enemmän tanssin äärelle.

Haastateltavien mukaan "kaikki muu" perinteisiä yleisöjä lukuunottamatta on tanssin ympärillä kasvanut. Havaittavissa on ekosysteemin muutos tanssin ja koko kulttuurin parissa: taiteeseen osallistumisesta on tullut yksi kansalaisuuden muoto.

H8: On olemassa erinäköinen yleistyö, joka ei ole katsojaluvuissa, mut silti ne on ikään ku siinä tanssin äärellä. On kaikenikäistä niinku workshopia ja yleistyöprojekia mihin yleisöihmiset, katsojat, kokijat osallistuu, mutta ne evät ei näy siel katsojatilastoissa. Sit on olemas nää taidelähtöset hyvinvointipalvelut ja yhteisötanssi, joka on vähä eri asia ku yleistyö. Sielläkin on valtavia määriä ihmisiä.

Kuten yllä käy ilmi, tanssin yleisömäärää on kasvattanut perinteisen teatterikontekstin ulkopuolella tapahtuva tanssitoiminta. Tanssin kasvanut osuus soveltavassa taiteessa on

haastatteluaineiston mukaan osaltaan kasvattanut tanssin näkyvyyttä. Soveltava taide ei näyttäydy aineistossa kirosanana, kuten usein taiteen välineellisestä arvoa ja itseisarvosta debatoivissa keskusteluissa.

H5: Toinen puoli siin on sitä, että tanssin soveltavat menetelmät lisää nyt tätä lukukykyä, ja se tulee vähä niinku joka paikkaan. Ja jos se löytää prosenttitaiteesta oman paikkansa esimerkiksi sote-ympäristöstä tai julkisissa hankinnoissa sinänsä, niin mun mielestä siin on mahdollisuutta. Ja tanssijat on toiminu tässä alueella niinku todella aktiivisesti.

Tanssin talolle annettu myönteinen päätös osoittaa haastateltavien mielestä kasvanutta ymmärrystä ja tietämystä tanssista hallinnollisella tasolla. Institutionaalisen päättäjätason kiinnostuksen nousu lähti haastatteluaineiston mukaan liikkelle 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, jolloin sekä Helsingin kaupunki että valtio tekivät laajoja tanssia koskevia selvityksiä. Nämä selvitykset nähdään aineistossa konkreettisiksi avauksiksi, jotka kertoivat tanssin kiinnostavuudesta ja sen merkityksen ymmärtämisen kasvusta ja joiden seurauksena kehitys on tullut pisteeseen, jossa Tanssin talon tarpeellisuus on ymmärretty. Rahoituksen myöntäminen Tanssin talolle on haastateltavien mukaan hyvän valmistelun ja tanssitietouden ja tanssin tuttuuden lisääntymisen ansiota. Samaan aikaan päätöksen nähdään kertovan siitä, että tanssi koetaan omaksi ja kulttuuriin kuuluvaksi – ei enää vieraaksi.

Päätös Tanssin talon rakentamisesta rakentuu haastatteluaineistossa merkitykselliseksi askeleeksi uuteen suuntaan tanssin vaikuttavuuden näkökulmasta: insituutioiden maa Suomi saa uuden insitutionaalisen kerroksen.

H3: Sitten tää Tanssin talo nyt varmaan niinku osottaa sen, että jossakin määrin ainakin se kiinnostus tanssista noin niinkun taiteenlajina ja sen struktuureista on kasvanut ja tietämys kasvanu siitä sen verran, että on päästy tähän askeleeseen että meil on on nyt se myönteinen päätös.

H2: Mun mielestä sekin, että tanssin talo -hanke meni läpi ylipäättään osoittaa asennemuutosta. Tämä hankehan oli muistaakseni 90-luvulla ekan kerran koetuksella, tanssitaiteilijoiden liiton vetämänä ja silloin se tyssäsi kokonaan.

Tanssin näkyvyys yhteiskunnassa nähdään ratkaisevaksi tekijäksi vaikuttavuuden ja taidetanssin kehityksessä, vaikka julkisuudessa olevalla tanssilla ei välttämättä ole mitään tekemistä taidetanssin kanssa. (Tanssin vaikuttavuutta tarkastelen luvussa 6.1.3)

H8: Tanssi on näkyvämpää ja vaikuttavampaa yhteiskunnassa kuin koskaan aikasemmin. On se sitten taidetanssina, tanssikulttuurina ja Tanssii tähtien kanssa

tai taidelähtöiset hyvinvointipalvelut ja muut. Tässä mielipideilmastossa on ollut huomattavasti helpompaa puhua tanssin puolesta tai Tanssin talon puolesta kun esimerkiksi 90-luvun lopulla.

Lisääntyneen tuttuus-aspektin ja tietämyksen kasvun taustalla nähdään vaikuttavan myös laajan harrastustoiminnan. Jokaisen haastateltavan vastauksissa tulee esille ymmärrys siitä, että tanssi on Suomessa valtavan suosittu harrastus.

H2: Kyllä se lisääntynyt tieto ja se arvostus lähtee myös sieltä harrastuspuolelta ja siitä, että ihmiset kokee sen omaksi lajiksi ja eikä vieraaksi.

Kuinka laajaa tanssin näkyvyys sitten on, on kuitenkin suhteellista. Tanssin näkyvyyden yhteydessä haastateltavat puhuivat paljon tanssin saavutettavuudesta. Tanssin saavutettavuus nähdään kaksisuuntaiseksi. Tanssi on harrastuksena saavutettavaa, ja suomalaisilla on melko hyvät mahdollisuudet harrastaa tanssia monipuolisesti. Taiteena tanssi kuitenkin keskittyy pääkaupunkiseudulle. Tanssi taiteena on vielä heikosti ymmärretty taiteenlaji eikä tavoita laajoja joukkoja.

H5: Suomihan on edelleenkin tämmönen voimakas sosiaalisen tanssin alue. Puhutaan niinku harvaan asuttujen maaseutu. Tää tangokuningatar-kuningaslinja mikä pyörii viikosta toiseen kolme kertaa viikossa, nii se on hämmästyttävää et se toimii edelleenkin.

H2: Kyllähän tässä tekemistä vielä on, mutta kyllä mun mielestä koko ajan parempaan suuntaan menee.

Haastateltavien mukaan tanssi on usealle suomalaiselle hyvin vieras asia. Tanssin eri lajit ja ulottuvuudet menevät haastateltavien mukaan helposti sekaisin eikä tanssia harrastuksena ja taiteena välttämättä eroteta toisistaan. Suurin osa haastateltavien kohtaamista ihmisistä on suhtautunut tanssiin uteliaasti. Lisäksi haastateltavien mukaan on tyypillistä, että ihmiset haluavat jakaa tanssiin liittyvän omakohtaisen kokemuksensa tanssin tullessa puheeksi, kontekstista riippumatta.

Sit voisin vielä tohon alkuteemaan palata ja kysyä vielä, että millaisia reaktioita sä oot kohdannu tilanteissa joissa on tullut esille sun työ ja se mihin se liittyy?

H8: ..se mikä on aina, mutta vielä isommin ku aikasemmin: Jokaiselle jolle sanoo, oli se sitten poliitikko tai vieruskaveri ratikassa tai virkamies, niin kaikilla on jokin omakohtainen kokemus, ja ne haluaa jakaa sen. "Joo mun tyttöki harrastaa", "ainii mun lapsenlaps harrastaa" tai "mun se ja tämä tai minäkin olen"...Et se on ehkä semmonen mikä pikkasen eroaa kyllä muista. Et jos joku menee puhumaan

kirjallisuudesta, niin sitä pidetään ehkä itsestäänselvyytenä, et joku on lukenut jonkun kirjan.

Suomalaisten suhde tanssiin näyttäytyy siis paitsi uteliaaksi, myös hankalaksi. Tanssi ei ole ollut samalla tavoin osa suomalaisten kulttuurista sivistystä kuin esimerkiksi kirjallisuus, teatteri ja musiikki. Kenties tämän vuoksi tanssiin suhtautumisessa on edelleen mukana paljon kliseitä. Enemmistö haastateltavista on sitä mieltä, että suhtautuminen on samanaikaisesti kuitenkin positiivista.

No entäs sitten, millasia reaktioita sä oot itse kohdannut tilanteissa joissa on käynyt ilmi sun ala, mitä sä opiskelet tai teet työkses?

H10: Mm, no aika vakio on se et okei vau mitä sä teet tai mitä se tarkoittaa? Et mikä se on se sun työ, tai miten se niinku systeemi toimii et miten mä työllistyn, mistä mä löydän töitä. Mut useimmiten tosi mielenkiinnolla, niinku positiivisessa mielessä eikä silleen, että no kiitti ku käytät mun verorahoja johonki mistä me ei saada mitään. Must tuntuu et ihmisii kiinnostaa se koska se on niin toisenlainen toimintatapa olla töissä.

Tanssi ammattina koetaan haastateltaiven mukaan kiinnostavaksi, mutta siihen ei välttämättä uskota elättäjänä taidepiirien ulkopuolella. Kiinnostuksen kasvusta tanssiin kertoo haastateltavien mukaan myös ammattikoulutuksen lisääntyminen. Lisäksi kiinnostus tanssia kohtaan on kasvanut muilla taiteenaloilla ja tanssi on saanut jalansijaa suomalaisessa taidekentässä. Kiinnostuksessa tanssia kohtaan voi kuitenkin havaita ristiriidan: tanssi taiteena ja etenkin harrastuksena kiinnostaa, mutta tiedemaailmassa ei. Tiedemaailmassa tanssi jää haastatteluaineiston mukaan muiden ihmistieteiden tavoin kovien "oikeiden" tieteiden jalkoihin.

6.1.2 Tanssin ammattikenttä – monipuolista osaamista pienten toimijoiden aliresursoidulla kentällä

Aineistossa tanssi rakentuu ammatikentäksi, jonka ominaispiirteiksi nähdään monipuolinen osaaminen, kasvu, aliresursointi, sirpaleisuus, ammattikuvan muutokset ja pienet toimijat. Tanssin ammattikenttä koostuu aineistossa yksittäisistä koreografeista, vapaista tanssiryhmistä, VOS-tanssiryhmistä (valtion osuutta saavat tanssiryhmät) ja suuriin teattereihin integroiduista ryhmistä eli Kansallisoopperan yhteydessä toimivasta Suomen Kansallisbaletista ja Helsingin kaupuanginteatterin osana toimivasta Helsinki Dance Companysta, valtakunnallisista aluekeskuksista, festivaaleista, tapahtumista, tuotantotaloista sekä tanssin ammatillisista koulutus- ja tutkimusorganisaatioista. Taidelähtöinen tanssitekeminen on kuitenkin muuttunut ja laajentunut kattamaan yhä useampia erilaisia yhteistyön muotoja, joten tanssin ammattikenttään voi lisäksi katsoa kuuluvan muitakin organisaatioita ja toimijoita. Kuten muuallakin maailmassa, keskittyy suurin osa taiteellisesta tekemisestä ja freelance-taiteilijoista pääkaupunkiseudulle. Alueellisten toimijoiden merkitys nähdään tästä huolimatta vahvaksi. Kaikki toimijat ovat kuitenkin suhteellisen pieniä, eikä tanssin kentän toimijoiden katsota vielä etabloituneen insituutiokentäksi.

Käsityksen tanssitaiteesta voi nähdä laajentuneen. Tanssi taiteenlajina on avatunut uusille ja erilaisille elementeille. Haastatteluaineiston mukaan koreografiaa tehdään hyvin erilaisista lähtökohdista ja teatterillinen tanssi on saanut rinnalleen hyvin abstraktin ja liikkeeltään hyvin vähäisen liikekielen. Uudenlaisen ja lisääntyneen yhteistyön muotoa esittävät taiteet ovat lähentyneet toisiaan ja tanssitaiteen nähdään sisällyttäneen itseensä myös soveltavan taiteen elementtejä. Tanssin tiedotuskeskuksen (2017) mukaan sekä tanssitaiteilijat että rahoittajat näkevät osallistavan yleisötyön ja yhteistyötoiminnan merkityksen yhä tärkeämmäksi. Haastatteluaineiston mukaan tanssihankkeet ovat usein suurimpia hankkeita, joille Taiteen edistämiskeskus jakaa rahoitusta. Tilastoissa uudenlainen toiminta näkyy osallistujamäärien kasvuna. Vuonna 2016 vapaiden tanssiryhmien yleisötyöhön ja yhteisötanssiprojekteihin osallistui yli 65 000 ihmistä (Tanssin tiedotuskeskus 2017). Myös tanssielokuvan merkityksen voi nähdä kasvaneen. Tanssielokuvan katsojamäärät olivat vuonna 2016 nousussa ja tanssielokuvaa näki Suomessa noin 5 700 katsojaa (Tanssin tiedotuskeskus 2017).

Osaaminen tanssin kentällä näyttäytyykin haastatteluaineistossa monipuoliseksi. Sitä on paljon ja sekä taiteellisen että muun taiteen kentälle sijoittuvan ammatillisen osaamisen

nähdään kasvaneen viimeisten vuosikymmenien aikana. Kehityksen nähdään alkaneen 90-luvulla, jolloin tanssikoulutusta lisättiin. Lisäksi suomalaisia tanssitaiteilijoita koulutetaan paljon ulkomailla. Erilaisten koulutusten nähdään kasvattavan osaamista ja ammattitaitoa. Myös uudenlaiset työnkuvat ja esimerkiksi kulttuurituottajan ammattinimikkeen syntyminen ovat osa tätä kehitystä. Taiteilijoilta on uudenlaisen yhteistyön myötä vapautunut aikaa ja resursseja oleelliseen: tanssin taiteelliseen tekemiseen. Samanaikaisesti yhteiskunta asettaa tanssitaiteilijoille uusia mahdollisuuksia ja haasteita.

Osaamisen rinnalla koko suomalainen tanssikenttä on kasvanut. Kasvamisen käänköpuolena näyttäytyy rahoituksen riittämättömyys. Kun kentälle tulee uusia toimijoita, ei rahaa riitä kaikille. Vaikka tanssin rahoitus absoluuttisesti tarkasteltuna onkin kasvanut⁷, on se suurudeltaan riittämätön suhteessa alan kasvuun.

H5: ...ja sit on harkinnanvaranen järjestelmä ryhmätuki, jossa on yli 40 ryhmää, jossa niinku pienimmät vuosittaiset tasot on semmosta 20 tuhatta euroo, joka niinku institutionaalisesti on ihan peanuts et mitä sillä maksetaan, ei sillä saa edes vuokria maksettua, vuositasolla.

Tanssin rahoitus koostuu yksityisten säätiöiden, kuntien ja valtion myöntämistä apurahoista. Monille vapaan kentän toimijoille Esittävien taiteiden toimikunnan jakamat apurahat ovat kuitenkin ensisijainen toimeentulon lähde. Taiteen edistämiskeskus tukee toiminta-avustuksilla noin kahtakymmentä vapaan kentän tanssiryhmää ja projektiavustuksilla tanssin alan yhteisöjä. Myös tanssin aluekeskukset kuuluvat Taiken tuen piiriin. Esitystoimintaan Taiken tukea kohdennetaan valtakunnallisesti. (Taike 2017) Valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluu 11 tanssiryhmää (Tanssin tiedotuskeskus 2017d).

Jokaisen haastateltavan vastauksissa esille noussut havainto tanssin rahoituksen pienuudesta vaikuttaa tanssitaiteen tekemiseen ja sen laatuun. Rahoitusrakenteen kapeus vaikuttaa tulkintani mukaan siihen kuka tekee, mitä tehdään ja minkälaisella volyymilla. Aliresursoinnin seurauksena sekä taiteellista että muuta ammatillista osaamista kaikkoo tanssin kentältä. "Jatkuva kurjistuminen" aiheuttaa haastateltavien mukaan väsymystä ja eri alojen, erityisesti tuotannon ammattilaiset jättävät enevissä määrin tanssiproduktiot. Kentän toimijoilla on tällä hetkellä "ahdistunut olo" (H8).

H8:...se reaalinen tilanne on huono...mut nyt kuitenkin on joko leikattu tai pysyny ennallaan tietyt määrärahat. Ja ku sitä (kurjistumista) tapahtuu riittävän monta

⁷ Tieto perustuu tekemääni tutkimushaastatteluun.

vuotta peräkkäin, niin kyllä se alkaa tuntua sen taiteellisen työn laadussa, siinä ilmapiirissä joka kentällä vallitsee.

H5:...hyvin dynaamisetkin toimijat, joilla on näkökulmaa uudistua taiteellisesti, mutta myös niinku organisaation kannalta niin niiden ongelmana on sit siinä osaamisessa se, että ne tuottajat ei pysy kauaa eli ne vaihtuu koko ajan. Ja se johtuu siis siitä rahoitusrakenteen kapeudesta, että ne ihmiset ei viihdy siinä työssä koska se palkka saattaa olla huono, ja sit ne saattaa olla pätkätöitä.

Aliresursoinnin vaikutukset tiedostetaan myös asiakirja-aineistossani. Asiakirja-aineiston mukaan tanssin tuotantobudjettien pienuudesta johtuen tanssin ammattitaitoisista tuottajista on pulaa eivätkä ryhmät ja itsenäiset koreografit voi palkata markkinoinnin tekemiseen ammattilaisia. Tämä vaikuttaa luonnollisesti tanssin näkyvyyteen tiedotusvälineissä, mikä korreloi tanssin yleisömäärien kanssa. Epävarma ja projektiluonteinen ala ei kiinnosta ammattilaistuottajia, joiden ansaintamahdollisuudet muilla aloilla ovat paremmat. (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 22.)

Aliresursointi ja sen vaikutukset tunnistetaan myös tanssin strategiassa (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 18), jonka mukaan nykytanssin tuotantotoiminnan olemusta leimaa pienellä tekemisen kulttuuri. Tuotantotoimintaan suunnatut määrärahat eivät ole kasvaneet taiteilijoiden ja tuotantojen määrän rinnalla. Pienten resurssien vuoksi tanssitaiteilijoiden ei ole mahdollista toteuttaa teoksia heidän koulutuksensa ja ammatillisen osaamisensa mukaisella tasolla. Tuotannot ovat pieniä, ne toteutetaan epäsovivissa tiloissa ja niiden elinkaari on lyhyt, keskimäärin noin viisi esityskertaa. Suurten tuotantojen puuttuminen kaventaa yleisöpohjaa ja esitystarjontaa. Pienten yleisömäärien ja alhaisten lippuhintojen vuoksi esityksistä saatavat lipputulot ovat pieniä. Kapea rahoitus vaikuttaa paitsi laatuun, myös taidetanssin asemaan. (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 18.)

Osaaminen tanssin kentällä nähdään haastatteluaineistossa monipuoliseksi, mutta samanaikaisesti paljon osaamista jää haastateltavien mukaan näkymättömiin ja tuen ulkopuolelle. Tanssin ammattikentän rakenteista erityisesti rahoitusrakenne koetaan jähmeäksi ja haastavaksi.

H10: Niin se tavallaan veren pitäis vähä vaihtua ja näkemysten vaihtua. Must tuntuu että meidän ikäluokalla olis hirveesti sanottavaa ja annettavaa ja näytettävää.

Tanssin rahoitus nähdään haastatteluaineistossa automaattiksi, joka suojelee jo rahoituksen piirissä olevia toimijoita. Tukia saavilla toimijoilla ei nähdä olevan pelkoa rahoituksen menettämisestä, sillä sen kriteerien täyttämistä ei nähdä haasteelliseksi. Rahoituksen kriteerit eivät haastateltavien mukaan välttämättä edellytä rahoituksen saajilta taiteellista laatua. Toisaalta rahoituksen kriteereissä painottuvat lipputulot ja katsojamäärät. Suomessa isojen salien täyttäminen tanssilla nähdään haastateltavien mukaan kuitenkin haastavaksi.

H5: Se mikä on merkityksellistä, se rahoitus on kehittynyt. Ja nyt tää tilannehan on silleen, et se on jumiutunu. Elikä tietyllä tavalla se teatterikorkeakoulun koulutuksen 80-luvul alkaneen koulutuksen jälkialto on muuttunu dinosaurustilaksi.

H5: Tietyllä tavalla etabloitunu ryhmä tai instituutio ei menetä avustustaan, vaikka se tekis mimmosta sontaa, jos käyttää tämmöst sanontaa. Mitenkään nyt osottelemalla nyt esimerkiksi Hurja ruutia sormella, mutta Hurja ruutin taiteellinen toiminta on keskittynyt joulun sirkukseen sen sijaan, et se tuottais taiteellisia kiertäviä teoksia. Se on ihan selkeesti valinta, jossa ikään kuin jähmeytetään se rakenne et saada isot esiintyjä- tai isot esitysmäärät ja isot yleisömäärät, mutta tietyllä tavalla se tuottaa sitä hyvää rajallisesti yhdessä paikassa puoli vuotta. Eli täs on niinku tämmösiä siihen taiteen saavutettavuuteen liittyviä ongelmia. Ja se kuitenkin täyttää ne rahoitukseen liittyvät kriteerit mainiosti.

Uudet tulokkaat ja uusi sukupolvi näyttävät tulkintani mukaan kaipaavan foorumia ja estradia päästä esille.

H10: Ja meil on aivan uskomattoman lahjakkaita valo- ja äänisuunnittelijoita, ihan mielettömiä tyyppejä, myös koreografeja, aivan ihania ideoita mitkä jää näkemättä koska ei oo sitä tilaa ja mahdollisuutta näyttää sitä.

H10: Ei oo myöskään mitään odotusta siitä, että nyt kun Teakilta valmistu uudet koreografit niin mitä ne tekee, sellasta ei oo. Ei oo niinkun tavallaan sitä, että tällä hetkellä vaikka kaupungiteattereissa tai oopperalla tai missä tahansa niinkun laitoksessa toimivat ihmiset menis kattomaan tai hesarin arvostelija menis kattomaan et mitä sieltä tulee. Ei oo sellasta. Mikä sit taas ehkä näyttelijäpuolella on. Meidänkin lopputyöhön kutsuttiin kaiken maailman arvostelijoita ja koreografeja jotka toimii kentällä tällä hetkellä, tosi mielenkiintosii ihmisiä. Niistä tuli ehkä yks.

Tanssin rahoituksen kapeuden ja ulossulkevan rakenteen lisäksi rahoituksen hakemisprosessit nähdään haastatteluaineistossa hitaiksi. Rahoitusta haetaan Suomessa useasta eri paikasta, ja prosessi tulee usein aloittaa vuosia ennen produktion ensi-iltaa. Eräs haastateltavista asetettaa vertailukohteeksi manner-Euroopan maat, joissa taiteen

rahoitusrakenteet ovat erilaiset ja joustavammat ja perustuvat suurilta osin yksityisten säätiöiden rahoitukseen.

H10: Tavallaan et ei oo semmoselle spontaanille toiminnalle, mikä sit taas Euroopassa on yleisempää, et se on niinku paljon nopeempaa ja et sä saat idean niin kahden kuukauden pästä sä teet sitä jo.

Tanssin rahoituksen eksklusiivinen rakenne tunnistetaan myös kulttuurihallinnossa. Kulttuurin valtionosuusjärjestelmää ollaan parhaillaan uudistamassa. Tavoitteena on rahoitusjärjestelmän uudistaminen siten, että se ottaisi paremmin huomioon sekä taidekentällä että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimitti uudistusta varten työryhmän vuonna 2016. Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa asiantuntijatyöryhmä valmisti suositukset rahoituksen periaatteiksi. Suosituksen ja niiden taustalla vaikuttavat kahdeksan teesiä julkistettiin helmikuussa 2017. (OKM 2017d) Uudistuksen toisessa vaiheessa laadittiin ehdotus rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi. Ehdotus julkaistiin 17. tammikuuta 2018. (OKM 2018a.) Sen huomattavin muutos entiseen malliin liittyy valtionosuuksien muuttumiseen määräaikaikaisiksi. Niiden kesto vaihtelisi kolmesta kuuteen vuoteen. Työryhmän laatima ehdotus ei tyydytä kaikkia, vaan siihen sisältyy viisi eriävää mielipidettä. (OKM 2018c.) Tätä analyysia kirjoittaessani on tiedossa, että ehdotus lähtee vielä laajalle lausuntokierrokselle. (OKM 2018a.)

Yksi ehdotuksen eriävä mielipide tulee tanssialalta. Tanssin tiedotuskeskuksen (2018) tiedotteen mukaan: "Tanssialalla ollaan huolissaan, tanssin rahoitukselle ei vieläkaan saatu valettua kestävästä perustusta" (Tanssin tiedotuskeskus 2018). Ehdotuksen mukaan harkinnanvaraiset lisäavustukset poistuisivat sellaisilta ryhmiltä, jotka saavat valtionosuutta. Nykytilanteessa harkinnanvaraiset lisäavustukset ovat muodostaneet jopa 20.32 prosenttia tanssin toimijoille suunnatusta valtionrahoituksesta. Tilalle tulisi ehdotuksen mukaan painokerroinjärjestelmä. Painotusta voitaisiin tehdä harkinnanvaraisesti taide- ja kulttuuripoliittisin perustein. Iiris Aution (OKM 2018c, 130) kirjoittamassa eriävässä mielipiteessä tanssille suunnattua painokerrointa (1,3) pidetään epävarmana rahoitusmuotona ja liian alhaisena korvaamaan niitä leikkauksia, jotka muutos tanssitaiteen jo valmiiksi jälkeenjääneelle rahoitukselle aiheuttaisi. Sekä tanssi- että teatterialan eriävät mielipiteet kiinnittävät huomionsa siihen, ettei uudistuksen vaikutusarvio tuo selkeästi esiin sitä, mitkä harkinnanvaraisista tuista luopumisen seuraukset olisivat tanssi- ja teatterialan kaltaisille pienille toimijoille. Kaiken kaikkiaan

ehdotuksen ei nähdä mahdollistavan toimintatapojen uudistumista. (Tanssin tiedotuskeskus 2018.)

Edellä tarkastelin tanssin kapean rahoituksen vaikutusta tanssitaiteen tekemiseen ja sen laatuun. Tulkitseen tanssin rahoitusrakenteen määrittävän sitä, kuka voi toimia tanssin kentällä. Tutkimusaineiston perusteella tulkitseen yhteiskunnan, taloudellisen tilanteen ja kulttuurin muutosten vaikuttavan myös tanssin kentän toimijoiden työkuviin ja osaamiseen. Yhteiskunnan muutosten näkymistä tanssin kentällä pidetään haastatteluaineistossa itsestäänsevyytenä:

H2: Mä en nää taidetta ja kulttuuria mitenkään irrallisena yhteiskunnasta, kyllä kaikki mitä maailmassa tapahtuu, heijastelee sitten meidän työssä myös, jollain tapaa.

Luvussa 2.4 tuon esiin, miten taloudellisen ajattelun toimintamallien nähdään rantautuneen kulttuurin toimijoiden kentälle ja kuinka kulttuurin käsite on laajentunut pitämään sisällään lähes kaikki inhimillisen toiminnan muodot. Näyttää siltä, että lähes kaikki inhimillisen toiminnan alat halutaan liittää aineettoman talouden ja luovan alan piiriin. (Kuusela 2014, 98, 114.) Myös tutkimusaineistossani taiteellisen ja luova toiminnan nähdään lähentyneen muita yhteiskunnan osa-alueita. Tutkimusaineistossa korostuvat tanssijan muuttuva työkuva ja tanssin muuttuva ammattikenttä. Tanssitaiteilijan työn katsotaan lähentyneen minkä tahansa työntekijän ammatti-identiteettiä ja työkuva. Työtä leimaavat monialaistuminen, kaupallisen ajattelun vaatimukset työn tehokkuudesta ja tuottavuudesta, yhteistyö, uudenlaisen teknologian mukaantulo sekä projektimainen työelämä. (Puhun tässä analyysissa sekä tanssitaitteilijan että muiden tanssin kentällä toimivien työkuvista.) Toisaalta kehityksen voi nähdä tapahtuneen toisinpäin ja tavallisen työn lähentyneen taidetyötä.

H2: Jos ajatellaan että, jos ennen kulttuurin puolella oli enemmän projektyötä, niin nythän se on joka puolella.

H4: Enkä tarkoita tällä sitä, että edes odottaisin, että tanssitaiteilijat pääsisivät kuukausipalkkaisen työn syrjään, kun ei kukaan muukaan tunnu enää nykyisin helposti pääsevän. Suuntahan on yleisestikin koko ajan se, että mennään kohti pätkätöitä ja määräaikaista työsuhteita.

Saman havainnon on tehnyt Veera Lamberg (2015, 2017), joka pro gradu -tutkielmaansa pohjautuvassa artikkelissaan tarkastelee yhteiskunnallisten arvojen ja arvostusten

muutoksen näkymistä nykytanssijan työssä ja hahmottelee ajassamme vallitsevaa tanssijan työnkuvaa. Lamberg (2017) tarkastelee teoriani kanssa samansuuntaisesti taiteen diskursseja ja niiden yhteyksiä vallitsevaan keskusteluilmapiiriin ja siihen sisältyviin vaatimuksiin ja arvoihin ja tuo esiin taiteilijoihin kohdistetut vaatimukset soveltavan osaamisen lisäämisestä sekä markkinatalouden logiikkaan ja yritysmaailman tulostavoitteisiin sopeutumisesta.

Toisaalta tanssin kentällä on haastateltavien mukaan ollut aina paljon yhteistyötä, ja kuten muiltakin taiteilijoilta, on tanssitaiteilijoilta edellytetty monipuolista osaamista. Osaamisen ja yhteistyön merkityksen ymmärrys on tanssiproduktioissa ollut perinteisesti vahvaa.

H3: Todella paljon erilaista osaamista. Positiivista ja merkityksellistä siinä on se, että kaikki...jotka siellä toimii siellä kentällä...ja tekee näitä produktioita, niin kaikki eri osaamisalueiden osaajat ymmärtää sen, että tämä on hyvin pienesti resursoitua. Silloin se niinkun yhteistyön ymmärrys rakentuu sillä tavalla, et siellä halutaan myöskin arvostaa ja ymmärtää niitä toisten osaamisia, koska ne on merkityksellisiä et me saadaa tää tehtyä.

H3: ...se on aika laaja-alaista sitten myös se monen osaajan niinkun lähestyminen. Että en tunne yhtään ainoata koreografia joka ei olisi aika hyvä tuottaja ja tota niinkun sillä tavalla taloudellinen strategi, koska se kuuluu jotekin välttämättömyyden pakosta aika paljon siihen se ymmärrys siitä.

Haastateltavat kuitenkin toivovat tanssin kentälle tämänhetkistä organisoidumpaa rakennetta. Suurin osa tanssitaiteilijoista elää köyhyysrajalla, ja palkka- ja työehtosopimusasiat nähdään tanssin ammattikentällä haastaviksi. Lisäksi työn arvon määrittäminen koetaan haasteelliseksi, sekä työnantajana että työntekijänä.

H4: Jos valmistut tanssitaiteilijaksi, voit varautua siihen, ettei sinulla ole koskaan vakituista työtä, eläkettä, sairausvakuutusta eikä palkallisia lomia. Se on lähtökohta.

H7: Voiko se työ olla vaan työtä. Tai sitten jos se on elämäntapa, niin tehdäänkö sitten niinku aamusta iltaan. Se on henkilökohtanen haaste, mutta sitten tulee myös paineita ulkoa päin. Sä oot niinku siinä ammattissa tavallaan koko ajan.

Tanssitaiteen ja taiteellisten alojen ulkopuolisten alojen välisen yhteistyön nähdään olevan pinnalla puheen tasolla. Haastateltavien mukaan mahdollisuudet yhteistyöhön tunnistetaan ja tiedostetaan, mutta niitä ei vielä osata toteuttaa eikä niitä ole hyödynnetty konkreetian tasolla.

H10: Siis siitä on nyt hirveesti puhetta. Ainakin meidän vuosikurssille proffa Ari Tenhula puhui hirveesti, et koska tanssijoilla on ihan valtava määrä tietotaitoo, sellasta josta ei puhuta mitään, vaan kehosta tietoo ja niinku olemisesta. Se on sellasta hiljasta tietoo, niin miten sen oppis niinku valjastamaan. Koreografi pystyis tekee esimerkiks kaupunkisuunnittelijan kanssa ihan hyvin töitä, koska se koreografi ymmärtää miten massat liikkuu, miten ihmiset lukee toisiaan. Tanssijoilla on sellasta tavallaan ihmiseen liittyvää infoo, jota ei ehkä sit taas kaupunkisuunnittelijalle oo niin helposti tarjolla.

Yllä olen hahmotellut kuvaa tanssin ammattikentän rakenteista ja ammattitanssijan ja muiden tanssin parissa työskentelevien työnkuvista. Kuvauksen voi tiivistää toteamalla, että kuva ammattitanssijan ja tanssin kentän työpaikosta ovat melko epämääräisiä. Kuten tässä luvussa on käynyt ilmi, ovat tanssikentän rakenteet sirpaleisia ja tanssin toimijaorganisaatiot usein hyvin pieniä. Samanaikaisesti on olemassa kuitenkin myös isoja instituutioita ja tuotantotaloja. Tanssin ammattikentällä on olemassa melko jyrkkä hierarkia. Ideaalit tanssitaiteilijan ammatista ovat usein suppeita, jopa epärealistisia. Tutkimusaineistossa korostetaan koulutuksen roolia ammattikuvan rakentajana. Koulutuksen tarjoamaan ei kuitenkaan olla tyytyväisiä, vaan koulutuksen ja työelämän välille kaivataan vankempaa yhteyttä.

H5: Ne ideaalit on sellasia, että ne käsitykset siitä, mitä se tanssi ammattina on, on hyvin kapeita. Ne on hyvin stereotyyppisiä ja mun mielestä koulutus vielä kaiken lisäksi ei niinku poista niitä. Eli se ei luo realistista kuvaa. Saattaa olla, et jopa ammatillises koulutukses annetaan epärealistinen kuva ammatista. Ja tietyllä tavalla luodaan niinku semmosta ihan tyhjänpäivästä hypeä siitä mitä se on. Ja tää aika missä nyt tällä hetkellä ollaan, et esimerkiks taiteilijoita ajetaan yrittäjiks ja muuks, nii semmonen niinku itsetietoisuus siitä, mitä se tanssiammatti on, ois erittäin tärkeä.

Tanssitaiteen lisäksi luen tässä tutkimuksessa tanssin ammattikenttään kuuluvan myös tanssintutkimuksen. Kiinnostus tanssintutkimusta kohtaan osoittautuu tutkimusaineiston mukaan ristiriitaiseksi. Tanssintutkimus on haastatteluaineiston mukaan kasvanut valtavasti sekä Suomessa että kansainvälisesti ja muiden tutkimusalojen kiinnostus tanssintutkimusta kohtaan on lisääntynyt. Aiemmin lähinnä musiikintutkimuksen parissa vallinnut kiinnostus on levittäytynyt esimerkiksi kognitiotieteiden ja tietotekniikan alalle. Kiinnostuksen kasvu on tiedostettu myös asiakirja-aineistossa. Poikkitieteelliset tutkimukset hyödyntävät haastatteluaineiston mukaan valitettavan usein kuitenkin jo vanhentuneita tanssintutkimuksen teorioita, mikä johtuu haastateltavien mukaan siitä, ettei yhteistyöverkostoa ja kontakteja tanssintutkimuksen edustajien kanssa ole muodostettu.

Vaikka kiinnostus tanssintutkimusta kohtaan on siis tutkimusaineiston mukaan noussut, on erityisesti kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin tanssi-ilmiöihin keskittyvä tanssintutkimus kuolemassa Suomesta kokonaan muutaman vuoden aikana toteutettujen rahoitusleikkausten seurauksena. Edellä kuvattu kehitys on ristiriitainen verrattuna tanssin strategiaan (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaide-toimikunta 2009, 6), joka painottaa keholliseen liittyvän asiantuntijuuden tärkeyttä ja hyödyntämistä yhteiskunnan eri sektoreilla. Teatterikorkeakoulu on tällä hetkellä ainut instituutio Suomessa, jossa tehdään tanssintutkimusta. Siellä painopisteenä ovat taidetanssi ja sen ilmiöt. Liikkeellisyys on kuitenkin vahvasti ja enenevästi esillä yhä useammassa kontekstissa, ja huoleksi haastatteluaineistossa muodostuukin se, ettei liikkeen asiantuntijoita ole siinä vaiheessa kun sellaisia tarvittaisiin. Seuraavassa luvussa tarkastelen tanssin vaikuttavuutta.

6.1.3 Tanssin vaikuttavuus – tanssi pieni, mutta paikoitellen näkyvä toimija

Tässä alaluvussa hahmottelen tanssin vaikuttavuutta kulttuuripolitiikassa. Kulttuuripoliittisissa strategioissa tanssin vaikuttavuutta käsitellään tanssin yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta, minkä vuoksi tämän alaluvun jäsentämisessä olen tukeutunut ainoastaan haastatteluaineistoon. Tanssin vaikuttavuuden tarkasteluni perustuu haastateltavien puheen tutkimiseen. Haastatteluaineiston pohjalta tarkastelen tanssin alan toimijoiden ja kulttuuripolitiikan toimialan toteuttamia prosesseja ja niiden vaikuttavuutta kulttuuripolitiikan toimialaan ja kulttuuripoliittiseen päätöksentekoon. Huomioni kiinnittyy siihen, millaisia merkityksiä tanssin alan edustajat antavat vaikuttavuudelle ja millaisia jäsennyksiä he antavat tanssin vaikuttavuudelle kulttuuripolitiikassa.

Tutkimustani ohjaa konstruktivistinen näkökulma todellisuuteen. Ymmärrän todellisuuden kielenkäytössä rakentuneeksi, ja tässä analyysissä tutkinkin kieltä. Aloitan alaluvun määrittelemällä sitä, mitä tanssin vaikuttavuus aineistossani tarkoittaa. Lopuksi tarkastelen sitä, millaisena tanssin vaikuttavuus aineistossa määrittyy. On syytä todeta, että kuten laadullinen analyysi yleensäkin, perustuu vaikuttavuuden hahmottelu seuraavassa omaan tulkintaani tutkimusaineistosta.

Tanssin vaikuttavuus samastetaan haastatteluaineistossa useampaan otteeseen synonyymiksi tanssin näkyvyydelle, mutta sen nähdään koostuvan useasta eri tekijästä. Tärkeimmäksi vaikuttavuutta edistäväksi elementiksi muodostuu kuitenkin juuri tanssin näkyvyys. Näkyvyyttä tanssi voi tulkintani mukaan tavoitella saavutettavuudella sekä omaa

merkitystään perustelevilla tilastoilla ja luvuilla. Lisäksi soveltavien taiteiden ja tanssin taloudellisten vaikutusten nähdään lisäävän tanssin vaikuttavuutta. Siihen, millaiseksi tanssin vaikuttavuus muodostuu, vaikuttavat haastatteluaineiston mukaan myös kulttuuripoliittiset rakenteet. Kulttuuripoliittisiin rakenteisiin ja käytäntöihin vaikuttavat puolestaan muu yhteiskunta ja kulttuurissa vallitsevat arvostukset. Tulkitsen, että tanssi voi vaikuttaa kulttuuripoliitiikkaan paitsi näkyvyydellä myös yhteistyöllä ja yhtenäisillä kannanotoilla. Jos tanssi on esillä – riippumatta siitä missä kontekstissa –, vahvistaa tanssi asemaansa päättäjien silmissä ja vaikuttaa tanssia koskevaan poliittiseen päätöksentekoon.

H1: Tanssi on julkisuudessa saanu enemmän näkyvyyttä, vaikka sinällään niinku tämmönen julkisuudessa esiintyvä tanssi nii sillä ei kauheesti oo tekemistä esimerkiksi niinku taidetanssin kanssa. Se yhteys ei niinku välttämättä oo mitenkään niinku itsestään selvä, mut päättäjille sille ei oo kauheesti merkitystä. Päättäjät tuijottaa kuitenkin niinku käsitteitä ikään kuin ne käsitteet olis, eläis niinku omaa elämäänsä ja silloi se on niinku se tanssi on esillä, missä muodossa tahansa, niin silloin se vahvistaa asemaansa myös päättäjien silmissä, vaikka kyse oliski jostain muusta tanssista ku siitä mitä siellä esillä on.

Huomionarvoista tanssin näkyvyyttä tarkasteltaessa on se, että tanssin määritelmä ei ole tarkkaan rajattu. Raja tanssitaiteen ja muun tanssitaidelähtöisen tekemisen välillä hämärtyy rahoitusavustuksissa ja erilaisissa hankkeissa.

H6: ...missä menee taidetanssin ja soveltavan tanssin rajat. Ne alkaa olla hyvin vaikeet. Mikä lasketaan taidetanssiksi rahoituksessa ja mikä sit on taiteen hyvinvointikäyttöön esimerkiksi tanssin keinoin. Sitä pitää miettiä aina.

Haastateltavat eivät määrittele tanssia tarkasti, mutta kaikki tuovat kuitenkin esiin sen, että on hyvin oleellista tiedostaa, mistä tanssilajista ja tanssin muodosta puhutaan, kun puhutaan tanssista.

Mm, no sit tossa esityksistä tai esittävästä taiteesta jo vähän mainitsit, niin onks sun mielestä Suomessa tanssin lukutaitoa taiteena?

H4: On oleellista erottaa, puhutaanko nykytanssista vai jostain muusta tyyilajista, kun mietitään, miten yleisö tanssia lukee tai minkälaiset ovat yleisön kokemukset. Nykytanssin genre pitää sisällään hyvin monenlaista tanssia ja esityksiä. Jana esittävästä, teatterillisesta tanssista liikkeelliseen, abstraktiin ja vielä lähes kuva- tai esitystaidetta muistuttavaan tekemiseen on pitkä. Viimemainituissa liike – tai joskus vaikkapa liikkumattomuus – on sellaista, että jos menet kysymään kadunmieheltä, että mikä esitys tämä on, niin eivät varmasti vastaa, että tanssiesitys.

Asiakirja-aineistossa tanssiin viitataan usein taidetanssina, jota pidetään synonyymina nykytanssille. Tanssin strategian mukaan tanssin määritelmä on kuitenkin genrerajat ylittävä:

Tanssitaide ei nojaudu yhteen traditioon tai tiettyihin metodeihin ja esittämisen tapoihin. Tanssin voi pikemminkin ymmärtää joukoksi käytäntöjä, taiteellisia tyylejä ja virtauksia, jotka eri tavoin asettuvat osaksi aikamme taidetta. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 14).

Tanssin strategiassa viitataan tanssilajeista eniten kuitenkin nykytanssiin. Esimerkiksi tanssin tuotannon haasteita käsittelevässä osiossa puhutaan ainoastaan nykytanssin tuotannoista (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaide-toimikunta 2009, 18.)

Nykytanssin hegemonista asemaa pohditaan myös haastatteluissa:

H1: Sehän on eksklusiivista, että puhutaan tanssista viittaamalla ainoastaan tiettyyn sektoriin, koska se tarkoittaa, että muut eivät ole tanssia tai eivät niinku oikeeta tanssia, vaan ne on sitten sitä "jotain jazz-tanssia". Se ilmenee hierarkioissa. Meil on koulutusjärjestelmä, jossa ainoastaan nykytanssissa annetaan korkeinta koulutusta, vaikka siellä ei puhuta nykytanssista. Siin on just tää diskurssin harha, joka tulee siinä, et meil on tanssijan koulutus teatterikorkeakoulussa, taideyliopiston teatterikorkeakoulussa, niin sit todellisuus on se, et se on vahvasti nykytanssin dominoivaa ja siellä sikäläisessä diskurssissa tanssi tarkoittaa nykytanssia tai jotain läheisesti siihen liittyvää. Et sitten kaikki muu tulee tavallaan siellä perässä.

Tanssin vaikuttavuuden kannalta tanssilajilla tai sillä, miten tanssi määritellään ei kuitenkaan nähdä olevan suurta merkitystä. Tanssin näkyvyyden ja tanssitaide- koskevan ymmärryksen kasvattajiksi nähdään harrastustoiminta ja esimerkiksi erilaiset television tanssisarjat. Kaikenlainen tanssin näkyvyys tekee siitä tuttua ja poistaa vierauden tuntua. Tanssitaide- koskeva ymmärrys kasvaa myös muunlaisen tanssitekemisen tuttuuden myötä. Myös Tanssin talon uskotaan saaneen tuen tanssin näkyvyyden kasvamisen vuoksi. Suurimmaksi syyksi tuelle haastateltavat näkevät yksimielisesti hankkeen hyvän valmistelun ja perusteellisesti tehdyn työn. Edellytyksenä tuelle on kuitenkin ollut myös tanssin lisääntynyt arvostus. Tanssin arvostuksen nähdään syntyvän tanssin näkyvyyden kautta. Näkyvyyttä tuottaa mediajulkisuus, mutta myös helposti saatavilla olevat esitykset. Erilaisiksi tavoiksi lisätä tanssin vaikuttavuutta katsotaan siis kaikenlainen näkyvyys ja julkisuus sekä saavutettavuus, mutta sen lisäksi tanssitaide- koskevaan ymmärrykseen myötävaikutetaan tanssin alaa kuvaavilla ja perustelevilla tilastoilla eli luvuilla.

Okei. Sit voisinkin mennä siihen Tanssin taloon. Mitä sä luulet et siihen vaikutti et se nyt sai sen tuen?

H4: Armoton lobbaus sekä ymmärrys siitä, että hallinnon ja rahaa jakavien tahojen ihmisille on tärkeää, että on esittää lukuja ja tilastoja. Voidaan näyttää, että näin paljon ihmisiä on ollut katsomassa esityksiä, näin paljon kansainvälistä yleisöä jne. Tärkeää on myös voida osoittaa, että meillä on kansainvälisesti kiinnostavia ja menestyneitä tekijöitä. Eli tilastointi on tärkeää.

Tanssi esittävänä taiteena koetaan haastatteluaineistossa haastavaksi markkinatalouden määrittämässä ajassa, jossa kaikelta vaaditaan laskennallisia tuloksia. Talouden ja tuloksellisuuden määrittämä kulttuuri nähdään uhkaksi tanssille. Haastatteluaineistossa pohditaan tanssin ja taiteen vaikuttavuuden ja merkittävyyden mittaamista ja osoittamista ja todetaan sen olevan yksi isoista tämän hetken kulttuuripoliittisista kysymyksistä. Yhteiskunnan arvot määrittävät sitä, mitkä asiat koetaan merkityksellisiksi, ja sitä kautta määrittävät osaltaan myös tanssin kykyä olla vaikuttavaa. Haastateltavat kokevat tanssin aseman politiikassa haastavaksi ajassa, jossa markkinatalous määrittää kaikkia elämän osa-alueita.

H3: Taloudellista vertailukohdetta voisi siirtää. Tärkeintä olis mitata sitä, että minkälaista tulosta syntyy esimerkiksi yritystuilla, kuinka paljon palkkaa ja verorahoja ja mitä sieltä tulee kun sinne pumpataan x määrä miljardeja, niin sit katotaan niitä miljoonia jota laitetaan taiteeseen, ja minkälaista tulosta ja vaikuttavuutta sieltä syntyy. Et jos sitä verrataan, siirretään se vertailukohde toiseen kohtaan, niin silloin se näyttäytyy eri näkösenä.

H3: Se uhka siinä on se, että kun se ei ole suoraan näytettävissä että koska tanssi näin, niin sitten hyvinvointi näin. Kun se ei ole suoraan vedettävissä, eikä sen kuulukaan olla vedettävissä, niin silloin se on yksi joista on helppo leikata siinä kohdassa kun on pakko leikata jostakin. Se on se taiteen sisäinen oma ongelma. Ja taiteen kentän on välttämätöntä myös kyetä itse artikuloimaan se, minkä takia mikäkin on merkityksellistä ja mitkä ne on ne arvot, jotka pitää nostaa esiin silloin kun me keskustelemme taiteesta.

Toisaalta tanssi on haastateltavien mukaan näyttäytynyt julkisissa keskusteluissa merkityksellisenä erityisesti soveltavien taiteiden ja erilaisten hyvinvointihankkeiden myötä. Haastatteluaineiston mukaan tanssilla on itsessään hyvinvointivaikutuksia. Taiteen kentällä on korostunut kiivas keskustelu ja vastakkainasettelu taiteen itseisarvon ja välineellisen arvon välillä. Myös tanssin kentällä debatoidaan siitä, miten soveltavat taiteet ja taidelähtöisten palveluiden tekeminen vaikuttavat taiteilijan sananvapauteen. Haastatteluaineistossa tanssin itseisarvon ja tanssin hyvinvointivaikutusten välillä ei kuitenkaan näyttäydy ristiriitaa. Kukaan haastateltavista ei lähtökohtaisesti suhtaudu negatiivisesti soveltaviin taiteisiin. Moni haastateltavista kuitenkin huomauttaa, etteivät soveltavat taiteet välttämättä ole "kaikkien juttu". Lisäksi kaikki haastateltavat ovat yhtä

mieltä siitä, että tanssin tekeminen ainostaan kaupallisista lähtökohdista on huono asia ja vaikuttaa negatiivisesti ja rajoittavasti tanssitekemisen sisältöihin ja laatuun.

Taiteiden keskinäinen vertailu nähdään haastatteluaineistossa problemaattiseksi. Taiteen ja kulttuurin merkitys nähdään yleisesti tärkeänä ja taiteenlajeja pitäisikin haastateltavien mukaan tarkastella kokonaisuutena. Tarkasteltaessa tanssin vaikuttavuutta on taiteenlajien välisillä eroilla kuitenkin merkitystä. Suomi on instituutioiden maa, jossa on vuosikymmenten ajan ollut olemassa tiettyjä instituutioita ja epätasa-arvoisia taiteenlajeja erottelevia rakenteita. Tanssi on lajina nuorempi kuin moni muu vakiintuneista lajeista, jotka sisältyvät esimerkiksi perusopetukseen ja joiden rahoitus on tanssiin verrattuna moninkertainen.

H3: Jos me ajatellaan taidetta, niin sitten musiikin saavutettavuushan on huomattavasti pidemmällä kuin esimerkiksi tanssin, koska musiikki kuuluu perusopetukseen. Se tarkoittaa sitä, että sen saavuttaa kaikki jossain määrin ihan niinkun järjestelmällisesti. Ja siinä mielessä tanssi on vähän niinkun haastava, että peruskoulutuksen tasolla se vaatii esimerkiksi opettajalta, että hän haluaa tuoda sen jollakin tavalla osaksi jotakin.

H2: Täällä on niin vahvat tietyt vanhat rakenteet, että tanssi on kuitenkin nuorempi taiteenlaji ja kärsii edelleen siitä.

H8: ..kun vertaa näihin isoihin: teatteri, musiikki, kuvataide, kirjallisuus. Ne on ne isot perinteiset, joita suomalainen kulttuuri- ja taidepolitiikka on rahottanu jo 100 ja 150 vuotta sitten. Niiden instituutio- ja rahoitusrakenteet on luotu kauan sitten. Niin tottakai se on toinen asia pikku hiljaa ikään kuin yrittää sieltä kasvaa...kyllä se taide- ja kulttuuripolitiikassa on haastavaa just tällä hetkellä, olipa nyt kyse tanssista tai jostain muusta vähän pienemmästä tai uudemmasta taiteenalaista, et kun sitä jaettavaa ei oo lisää ja kukaan ei haluais luopua mistään, niin kuinka ne asiat jaetaan uudestaan ja kuka on sen ikään kuin ansainnut.

Toisaalta taiteenlajien keskinäiseen asemaan voi myötävaikuttaa myös jonkin taiteenlajin nuori ikä. Esimerkiksi tanssia uudempi taiteenlaji sirkustaide on haastatteluaineiston mukaan ollut viime vuosina tanssia näkyvämpi ja suosituampi taiteenlaji. Sirkus sai jopa oman talonsa ennen tanssia, vaikka hanke oli tanssin talo -hanketta tuorempi.

Joo, okei. No mites sitten, ootko sä huomannu et onko tanssin asema tai rooli muuttunu sun työuran aikana?

H6: No täytyy ihan rehellisesti sanoo et ei juurikaan. Se on musta aikalailla aika tasanen. Taiteenlajina se on kasvanut. Mutta sitten näkyvyys, onko se kasvanut, niin en mä koe et se olis kasvanu. Sen sijaan nyky sirkus on noussu räjähdymäisesti, kylille ja toreille ja lehtiin. Tanssi tuntuu täs diskurssissa jääneen vähän sirkuksen jalkoihin. Se on tommonen vanhempi taidemuoto, et se ei enää oo niin kiinnostava. Jossain vaiheessa se varmaan tasottuu, kääntyy niinku sit taas.

Tanssin talon saama tuki nähdään voittona tanssitaiteelle, koko tanssin kentälle ja tanssin roolille suomalaisessa kulttuurissa. Se kertoo tanssia koskevan ymmärryksen ja arvostuksen kasvusta. Osa haastateltavista suhtautuu kuitenkin myös kriittisesti Tanssin taloon taiteellisen laadun ja toimijoiden tasa-arvon näkökulmasta:

H9: Tommosiin niinku laitoksiin liittyy aina se, että minkälaista taidetta siellä sitten on ja minkälaista siellä ei oo, ja sit se liittyy esimerkiks hirveen paljon siihen et minkälainen se tila on, et minkälaiset näyttämöt siellä on ja minkälaisia teoksia siellä tiloissa voi esittää ja minkälaisia ei voi ja miten kovat niinku paineet on niinkun niis kasojamäärien saamisessa...Et miten paljon voidaan ottaa taiteellisia tai taloudellisia riskejä. Siis must se on tosi hienoo et se Tanssin talo tulee, mut sit se kysymys on et minkälainen ja mihin tarpeisiin se on tehty.

H10: Onhan se hyvä asia että se Tanssin talo tulee, mut se on mun mielestä eri asia et mitä sillä Tanssin talolla sitte tehdään. Ja millasiin tarkoituksiin sitä ollaan tekemässä. Ja mitkä ne toimijat sitten oikeesti on jotka sinne pääsee. Mua vähän pelottaa että se Tanssin talo, tää nyt menee vähä ohi kysymyksen, mutta mua vähä jännittää että tuleeko siitä yhtä vaikeesti tavoiteltava paikka kuin vaikka Zodiak tai ooppera tai tämmöset isot laitokset, et tuleeks siit semmonen, et sä tarviit ihan sikana fyrrkaa et sä voit esiintyä siellä. I don't know.

Haastatteluaineiston mukaan tanssitaideetta koskeva ymmärrys voi kuitenkin kulttuuripoliittisissa prosesseissa olla heikkoa. Esimerkiksi valtiosuusjärjestelmän uudistamishankkeen selvitysryhmää koottaessa tanssin omaa edustajaa ei pyydetty mukaan lainkaan, vaan katsottiin, että alaa voi edustaa Suomen teatterit ry:n edustaja. Kun asia nostettiin pöydälle, saatiin ryhmään kuitenkin mukaan tanssille oma edustaja, Tero Saarinen Companyn toiminnanjohtaja Iiris Autio⁸.

H5: Nyt esimerkiks tää, että se tanssi jätettiin pois siit työryhmästä kuvastaa jonkinlaista välinpitämättömyyttä sitä kohtaan. Mutta kun se nostettiin pöydälle, niin se jäsen otettiin sinne vuosjärjestelmän lausunnonantajajhmään.

Tanssin hiljaista toiseuttamista siis tapahtuu, mutta toisaalta tanssi hyväksytään ja otetaan mielellään mukaan politiikkaan, kunhan tanssin edustus itse jaksaa muistuttaa olemassaolostaan. Toinen puoli tanssin edustuksessa ja asemassa poliittisissa keskusteluissa liittyy siihen, miten hyvin tanssin puolesta puhujat puhuvat koko suomalaisen tanssikentän äänellä.

H5: No, nyt siellä (VOS-uudistuksen työryhmässä) on siis suurimman ja dynaamisimman ryhmän toiminnanjohtaja, jonka maailma on esimerkiks ihan eri

⁸ Tieto perustuu tekemääni tutkimushaastatteluun.

ku jos puhutaan vaikka Off balance Jyväskylässä tai MD Tampereella. Ne painii ihan eri sarjassa ja ne tekee ihan erilaista taidetta. Ja nyt se edustaja on ihan eri maailmasta. Kyl se tanssin edustus on täl hetkellä osaavissa käsissä, mutta puhuuko se kaikkien äänellä se on sit toinen asia.

Haastatteluaineistossa nousee esiin toive tanssikentän toimijoiden välisen yhteistyön lisäämisestä. Todellisuuden ja strategisten tavoitteiden välillä nähdään olevan ristiriita. Puhuttaessa muutoksista tanssin vaikuttavuudessa kiinnittyy huomio myös koko tanssikenttää koskeviin strategioihin ja niistä viestimiseen. Tanssin strategiassa yhtenä tavoitteena on yhteistyön lisääminen, mutta käytännössä tämä ei kaikkien haastateltavien mukaan tunnu toteutuvan. Uhkana tanssin kentälle nähdään tanssitoimijoiden jakaantuminen meihin ja "niihin toisiin".

H5: Ihmiset on erittäin aktiivisia ja tykkää siitä toiminnasta olla yhdessä ja tulee semmonen niinku kohottunu olo. Mut sitte taustakeskustelussa tulee semmosia sivuääniä joissa todetaan sitä, että jokainen ryhmä kuitenkin ajattelee vain omaa etuaan, joka on strategian ulkopuolella täysin sen suhteen et puhuttiin yhteistyön vahvistamisesta.

H5: Ja mun mielestä se ylätasoinen keskustelu et on olemassa jonkinlainen valtakunnallinen tanssin strategia niin mua hämmästyttää suuresti et se Tanssin tiedotuskeskus, jolla ne avaimet on sen levittämisen suhteen, niin se julkaisi sen ja sen jälkeen se on ollu täysin hiljaa siitä...sit ku on itse puhunu siitä strategista nii jotenki tuntuu siltä, että ihmiset ei tunnista sitä. Ja siin on hyvin yksinkertasia vaatimuksia, jotka on täysin toteutettavissa tässä ja nyt. Ei vaadi paljoa. Ei mitään uusia resursseja, ei mitään ku pientä ajattelun muutosta.

Tanssin alalajit eivät haastatteluaineistossa kuitenkaan näyttäydy keskenään kilpaileviksi, vaan kenties koko alan pienuuden vuoksi yhteistyön voimaan luotetaan. Tanssialan sisäisen yhtenäisyyden ja yhteistyön nähdään vaikuttavan myös tanssin alueelliseen vaikuttavuuteen. Tanssin vaikuttavuus nähdäänkin merkittäväksi juuri alueellisella tasolla.

H5: Mutta se (tanssin kenttä) on merkittävä verkosto, joka on toiminu yli kymmenen vuotta. Tältä osin se on merkittävä vaikuttaja just siis alueellisessa toiminnassa. Ja nyt kun puhutaan siitä, et taiteen merkitys korostuu myös tässä soveltavan taiteen käytössä johon suhtaudutaan kriittisesti, niin nää on merkittäviä nää alueelliset insituutiot, jotka yhtenä väylänä kerää sitä rahotusta niihin toimintoihin. Koska niil on se kone, jolla tehdä se.

Tanssikentän yhtenäisyydellä ja yhteistyöllä on siis vaikuttavuutta sekä alueellisen että kansallisen tason kulttuuripolitiikassa. Tanssin asema kulttuuripolitiikassa näyttäytyy haastatteluaineistossa marginaaliseksi, mutta näkyväksi. Tanssi on tällä hetkellä

vaikuttavampaa ja näkyvämpää kuin ennen, ja sen mahdollisuudet riippuvat siitä, kuinka ne osataan käyttää hyödyksi. Tähän asti tanssin kenttä on näyttäytynyt aktiivisena ja reippaasti puolestaan puhuvana. Teoriaosuudessa kerron, että vaikuttavuuden voi ymmärtää tavoitteellisen toiminnan tulokseksi (Saukkonen 2014, 32; Suvikumpu ym. 2014.), mutta myös sellaiseksi toiminnaksi, jolla pyritään pitämään yllä jotakin, joka on heikkenemässä (Jakonen 2016, 28). Tanssin vaikuttavuus näyttäytyy tulkintani mukaan toisaalta tanssialan jo vakiintuneen aseman säilyttämisen ja puolustamisen prosessina leikkauksia ja erityisesti sen jo heikkoja ja aliresursoituja toimintarakenteita uhkaavaa VOS-uudistusta vastaan. Toisaalta tanssialalla on selkeästi halu kasvattaa tanssitaiteen saavutettavuutta ja tanssitaitedetta koskevaa ymmärrystä. Tanssitaidetta koskevan ymmärryksen lisääntyminen lisää tanssin vaikuttavuutta.

Tanssin talo -hankkeen alkuvaiheessa poliittiselta taholta ilmaistiin haastateltavien mukaan suoraan epäusko hankkeen onnistumisesta kohtaan. Nyt tanssi on kuitenkin sinnikkään työn tuloksena tilanteessa, jossa se on saamassa oman talonsa. Tanssitaidetta koskeva ymmärrys on lisääntynyt.

H2: ja se että tämmönen pieni taideala sai Erkon säätiön 15 miljoonan lahjoituksen, joka on historian isoin lahjoitus ikinä millekään toimialalle tai tutkimukselle, niin kyllähän se oli meidän taidealalle semmonen ponnahduslauta ja merkki siitä merkittävyyden ymmärtämisestä.

Haastateltavat näkevät tanssin aseman kulttuuripolitiikassa vakiintuneeksi, mutta kuitenkin marginaaliseksi. Tanssin talo lukeutuu tässä ajassa niihin harvoihin hankkeisiin, jotka käsitetään positiivisiksi. Tanssin taloa vastaan ei esimerkiksi esitetty virallisesti yhtäkään negatiivista kannanottoa⁹, kuten esimerkiksi Guggenheimia vastaan. Haastateltavat näkevät positiivisuuden vaikuttavuuden kannalta oleelliseksi. Tanssiin ei suhtauduta negatiivisesti, mikä helpottaa puhumista sen puolesta.

⁹ Tieto perustuu tekemääni tutkimushaastatteluun.

6.2 Tanssin artikulaatioita ja merkityksiä – Tanssin itseisarvo unohtuu markkinatalouden ytimessä?

Edellä olen kuvannut tutkimusaineistoni näkemyksiä tanssin suhteista yhteiskuntaan ja tanssin asemasta kulttuuripolitiikassa. Tässä luvussa pureudun siihen, minkälaisia artikulaatioita eli erilaisia tanssille merkityksiä tuottavien puhetapojen yhteenniveltymisiä tutkimusaineistossani tuotetaan. Diskurssianalyysin tuloksena erotan aineistosta kolme tanssia merkityksellistävää diskurssia: *Tanssi kaikista inhimillisin*, *Tanssista hyvinvointia ja Tanssi kansantalouden kasvattajana*. Nämä diskurssit rakentuvat aineistossani rinnakkain ja limittäin, mutta myös toisiaan vastustaen. Tässä kohtaa on syytä toistaa, että analyysini ja diskurssien nimeäminen perustuu omaan tulkintaani, jota ohjaa tutkimukseni teoreettinen viitekehys. Vaikka kussakin nimeämässäni diskurssissa vallitseva puhetapa on tulkintani mukaan nimensä mukainen, on kunkin diskurssin sisällä myös monia erilaisia puhetapoja, jotka toisenlaisessa tarkasteluvalossa saattaisivat näyttäytyä hallitseviksi.

Teorialuvussa esittelin tämän hetkisellemme kulttuuripolitiikalle tyypillisiä tendenssejä ja toin esiin, että kulttuuripolitiikan keskusteluissa ovat viime vuosikymmeninä korostuneet luovan talouden käsite sekä taiteen ja kulttuurin välineelliset vaikutukset. Taiteen katsotaan edistävän hyvinvointia, ja sillä nähdään olevan positiivisia taloudellisia vaikutuksia. Tällaisen uudenlaisen ajattelutavan, jonka mukaan taide ei enää ole irrallaan taloudesta ja muusta yhteiskuntaelämästä, voi nähdä vallitsevan myös taidetanssin kentällä. Tutkimusaineistossani tanssia merkityksellistetään paitsi sen itseisarvon myös sen hyvinvointia ja kansantaloutta kasvattavien mahdollisuuksien kautta. Tulkitsem, että aineistossa artikuloituvat yhteen puhetavat, jotka tuottavat tanssille merkitystä hyvinvoinnin tuottajana ja kansantalouden kasvattajana. Huomionarvoista on, että kumpikaan artikulaatio ei sulje pois tanssin itseisarvoa, vaan tanssin itseisarvo asetetaan kaiken tanssitekemisen lähtökohdaksi. Kolmas aineistossa esiintyvä artikulaatio liittyy yhteen inhimillisyyden ja liikkeellisyyden.

6.2.1 “Tanssi kaikista inhimillisin” – tanssin itseisarvoa tuottava diskurssi

Tähän diskurssiin lukeutuvat puhetavat tuottavat tanssille merkitystä sen itseisarvon kautta. Puhetavat merkityksellistävät tanssia tanssitaiteen ominaispiirteiden, ei sen välineellisten vaikutusten, kautta. Yhteistä samaan diskurssiin lukemillani puhetavoilla on niiden näkemys tanssista kaikista inhimillisimpänä taiteenlajina. Tanssin inhimillisyyden perustuu lajin fyysisyydelle ja liikkeellisyydelle. Tanssi auttaa liikkeellisyytensä avulla

ymmärtämään sekä todellisuutta että omaa kehollisuutta. Liike näyttäytyykin tutkimusaineistossani perustavanlaatuisesti, kaikkia ihmisiä yhdistäväksi tekijäksi. Liikkuessa koko ihminen on läsnä. Tanssilla nähdään juuri sen fyysisyyden vuoksi olevan merkitystä myös olemassaolon ja kommunikoinnin kannalta. Kulttuuri ja sosiaaliset merkitykset, myös kieli, ammentavat voimansa liikkeellisyydestä ja kineettisyydestä.

Mikä on tanssin merkitys yhteiskunnassa?

H1: Mitään kieltä ei synny ellei se kietoudu liikkeeseen. Ja siinä mielessä tanssin merkitys on vahva, että se tanssi avaa ihmiselle niinku erilaisia liikemahdollisuuksia. Ja se myös laajentaa ihmisen merkitysulottuvuuksia ja laajentaa ymmärrystä. Ja se ymmärrys on tietenkin ymmärrystä omasta kehostaan. Se on yks tärkeä osa sitä, mutta sitten se laajentaa ymmärrystä myös kaikesta muusta.

H7: Mm, no ehkä just semmonen yhteinen niinku kieli. Ei tarvi sanoja, että voi kokea jonkun jutun niinku koskettavaksi tai jotenki, niinku mikä tahansa taidemuoto. Ja et se yhdistää erilaisia ihmisiä ja eri ikäisiä ihmisiä.

Tanssi samastetaan tutkimusaineistossa kieleen. Se on tapa olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa ja samalla maailman ymmärtämisen tavan jakamista muille. Liike osana kommunikaatiota tuottaa tulkintani mukaan tanssille sosiaalista ulottuvuutta ja merkitystä. Kommunikatiivisen elementin lisäksi tanssi on tutkimusaineistoni mukaan kehollisuuden ja fyysisen olemassaolon todentamista ja ihmisyyden tutkimista.

H10: Mun mielestä tanssi on ihmisyyden tutkimista. Ja ehkä kans sellasta empatian tutkimista jollain tavalla myös. Et jos sä katsot kun joku toinen tanssii tai liikkuu niin sä ikään kuin elät siinä mukana, mikä tarkoittaa sitä että sä samaistut tai oot samaistumatta siihen ihmiseen tai sun ympärillä tanssiviin ihmisiin tai mihin tahansa liikkuvaan asiaan.

H9: Kaikkei sitä miten se voi vaikuttaa yksilön elämään ja kokemukseen itsestä ja niinku tämmöseen itsetuntemukseen myös ja tämmöseen ehkä voimaantumiseen.

H3: Tanssi tutkii ihmistä ja heijastelee aikaa ja yhteiskuntaa jossa elämme ja toimii ajattelun herättäjänä.

H1: Se on niinku tietynlainen fundamentaaliasia ihmisen sosiaalisessa todellisuudessa, että me niinku liikkeessä ymmärretään toisiamme. Esimerkiksi eleet on sellanen hyvin vahva liikkeellinen elementti, jota ihmiset käyttää kommunikaatiossa, mutta nimenomaan ei pelkästään välineenä vaan sillä lailla, että ne eleet, ne on hyvin materiaalisia ja ne on materiaalisina hyvin täynnä merkityksiä. Ne ei oo samantekeviä, vaan ne on hyvin vahvoja ja konkreettisia.

Tanssin välityksellä ihminen voi ilmaista sellaisia kokemuksia, tunteita ja toiveita, joiden välittäminen kielen avulla voi olla vaikeaa. Koska tanssi ei ole sidottu

sanoihin, se on voimaannuttava taidemuoto myös erityistä tukea tarvitseville lapsille. Tanssin avulla on mahdollista tukea suvaitsevaisuutta ja kulttuurista ymmärrystä. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 36.)

Tanssi laajentaa ihmisten merkitysulottuvuuksia ja ymmärrystä – sekä omasta ruumiista että kaikesta muusta. Tanssi on kehoollista olemassa olemista, jonka tiedostaminen ajassamme usein kuitenkin unohtuu ja korvautuu välineellisellä mittaamisella.

H5: Me ikään kuin tarkkailemme kehoa välineiden kautta sen sijaan et me koettas se sellaisenaan ku se on nyt tässä. Eli ku mä istun tässä, nii mä saatan kattoo jostaki rannekkeesta joka kertoo mun kehon tilan, eli jollain välineellä. Tai sit mä mittaan sitä juoksemalla vaikka maratoonin ja sit mä puhun niinku omasta kehoillisesta kokemuksesta sen kautta sen sijaan, et me pohdittais sitä semmosena tässä ja nyt olevana välineenä, et mä sanattomasti viestin koko ajan olemalla, eli se olemisen kautta.

Toisaalta liike liittyy vahvasti myös kulttuurisiin normeihin. Haastatteluaineiston mukaan liikkeellisyys rakentaa sosiaalista todellisuutta ja samalla liikkeellisesti rakentunut todellisuus määrittelee liikkeellistä olemista ja toimimista.

H1: Samalla lailla ku on analogia et puhutaan tanssin kielestä, niin voidaan puhua sosiaalisen todellisuuden koreografioitumisesta. Nää on analogioita jotka ei täysin tietenkään ole ihan kaikilta osin relevantteja tai oikeutettuja, mutta ne kertoo jotain kuitenkin siitä, että vaikka me esimerkiksi kuvitellaan helposti et me liikutaan sattumanvarasesti, niin todellisuudessa jo ihan joku kaupungilla tapahtuva liike on vahvasti koreografioitunu siinä mielessä et se noudattaa tiettyjä sääntöjä ja tiettyjä ratoja.

Kommunikaation luonne tanssissa on siis kehoollista. "Tekemisen hetkellä tanssi kaihtaa tekstillistä lähestymistä ja analyttistä lähestymistä" (H3). Tanssi on haastateltavien mukaan toiminnallista eikä sitä problematisoida tekemisen hetkellä. Tanssilla nähdäänkin olevan mahdollisuuksia toimia yhteisöllisyyden, ruumiillisen yhteen tulemisen, kokemisen ja kommunikoimisen väylänä.

H3: Urheiluharrastuksissa usein on sielä taustalla se niinkun pelillinen tai kilpailullinen asetelma, jolloinka se ruumiillinen kommunikaatio, joukkueoveriden tai harrastajien kanssa, on hieman toisenlainen kun tanssissa, jossa se ei ole kilpailullinen se asetelma, vaan siellä on se niinku kokemuksellinen agenda, se että miltä musta tuntuu, mitenkä minun ruumiini toimii ja mitenkä minä kommunikoin toisten kanssa ilman, että meillä olisi yhteinen tavoite saada maalia tai tehdä jotain.

Tanssi näyttäytyy merkittäväksi sosiaalisen median aikakaudella, jossa voi olla samanaikaisesti sekä läsnä että ei-läsnä. Tanssi kietoutuu kysymykseen siitä, miten arvotamme ruumiita. Tanssi on aineeton ja taitelijoita ja katsojia fyysisesti yhteen tuova taidemuoto. Tanssitaiteen potentiaalinen jalansija kulttuurissa näyttäytyy tutkimusaineistossa vahvaksi juuri fyysisyytensä vuoksi. Tanssitaide on kieleen sitomaton taiteen muoto, joka haastateltavien vuoksi tekee siitä saavutettavaa. Tanssitaiteen katsominen ja kokeminen eivät edellytä kielen osaamista tai puhekykyä. Lisäksi tanssitaide jättää jäljen ihmisen ajatuksiin teoksen tuottaman elämyksen kautta. Katsoja ei voi viedä tanssitaideosta kotiinsa materiaalisena tuotteena. Tanssi nähdäänkin aineistossa tulevaisuuden lajiksi, joka auttaa ymmärtämään ihmisen paikkaa digitaalisella aikakaudella ja ihmislajin epävarman tulevaisuuden edessä.

H9: Tanssilla voi olla tulevaisuutta paljonki niinku semmosena tulevaisuuden taiteenlajina, jolla on merkitystä ihmisille tämmösessä virtuaalisessa maailmassa ja tämmösen ekokatastrofin keskellä. Tanssitaide voi antaa vastauksia siihen, miten ihminen voi paremmin ymmärtää paikkaansa maailmassa.

Tanssin merkitys näyttäytyy haastatteluaineistossa monisyiseksi sen fyysisten ulottuvuuksien vuoksi. Tanssi on fyysistä liikkumista, mikä on hyväksi ihmiselle muun liikkumisen tavoin. Toisaalta tanssitaide tuottaa haastateltavien mukaan muun taiteen tavoin jo itsessään hyvinvointia. (Tanssin merkitystä hyvinvoinnin tuottajana tarkastelen seuraavassa alaluvussa.)

Tanssin itseisarvoa rakennettiin sekä haastattelu että asiakirja-aineistossa. Lisäksi tanssin itseisarvoa tuotetaan kaikissa erottelemisani diskursseissa, myös tanssin välineellistä arvoa rakentavissa diskursseissa, vaikkakin sen rooli niissä on marginaalinen. Mielestäni on huomionarvoista, etteivät itseisarvoa puolustavat puheenvuorot sulje kokonaan pois välineellisiä arvoja, esimerkiksi kaupallisuutta. Totaalinen kaupallisuus nähdään kuitenkin ongelmaksi, sisältöjä rajoittavaksi sekä tanssitaiteen laatua heikentäväksi tekijäksi.

H7: Kun puhutaan taiteesta nii jos se lähtökohta on nyt se että mikä myy nii sitte on vaikee sitte viedä sitä yhtään semmoseen hyvään suuntaan...tai niinku että se sisältö pysyis kuitenkin monimuotosena.

Sen sijaan tanssiin ja kehollisuuteen artikuloidaan palveluita ja erilaisia välineellisiä arvoja korostavia puhetapoja. Esimerkiksi tanssin strategia nostaa kehollisuuden esiin tanssin välineellisten arvojen yhteydessä. Kehollinen tieto ja keholähtöisten menetelmien hyödyntäminen liitetään soveltavan tanssitaiteen viitekehykseen ja sen piirissä tuotettaviin

palveluihin ja niiden kehittämiseen. (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 33.) Kehollisen ilmaisun erityisosaaminen puolestaan nähdään yhdeksi suomalaisen digitaalisen tuotannon vahvuuksista. (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 6.) Seuraavassa luvussa tarkastelen tanssille hyvinvoinnin kautta merkitystä tuottavia puhetapoja.

6.2.2 Tanssista hyvinvointia

Tässä diskurssissa artikuloidaan yhteen tanssi ja hyvinvointipalvelut. Tanssille tuotetaan merkitystä sen välineellisten arvojen kautta. Tanssikentän diskursseissa välineellisistä funktioista eniten painotuksia näyttävät saavan hyvinvointi ja tanssitaiteen mahdollisuudet soveltavassa taiteessa. Soveltavalla tanssitaiteella tarkoitetaan perinteisen teatterikontekstin ulkopuolella tapahtuvaa tanssitaiteilijan johdolla tapahtuvaa osallistavaa toimintaa (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 33). Laajemmin voidaan puhua tanssilähtöisistä palveluista, millä viitataan toimintaan, joka tapahtuu esimerkiksi lasten ja nuorten kanssa toteutettavissa hankkeissa, hoitotyössä, erilaisissa työ-, asuin- ja muissa yhteisöissä tai yrityksissä liittyen esimerkiksi tuotteiden ja palvelujen kehitykseen. (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 33.)

Tällaisen toiminnan piiriin kuuluvat esimerkiksi yhteisötanssi ja erilaisia sosiokulttuurisia menetelmiä hyödyntävä toiminta, monet yleisöjä osallistavat hankkeet sekä kehollisen tiedon, koreografisen osaamisen ja keholähtöisten menetelmien hyödyntäminen toiminnan, palvelujen ja tuotteiden kehittämisessä. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 33.)

Osallistava tanssitoiminta lisää henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja antaa mahdollisuuden tanssin kokemiseen ja tekemiseen kaikille iästä, sukupuolesta, asuinpaikasta tai fyysisestä kunnosta riippumatta. Taiteilija on välittömässä vuorovaikutuksessa osallistujien kanssa ja taidetta tehdään heidän esille tuomistaan asioista ja arjestaan käsin. Työskentelytavat ovat taidelähtöisiä, mutta taide voi toimia myös välineellisesti uusia oivalluksia tuottavana, yhteisöä kehittäväenä tai eri hallinnonaloja yhdistävänä voimana. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 33.)

H4: Tanssitaiteessa on myös sosiaalisia ja yhteisöllisiä muotoja, jos ei puhuta puhtaasti terapiatanssista, vaan hyvinvoinnista ja taiteista tämän valtavan hyvinvointi-ajattelun osana. Niistä löytyy monenlaista versiota, monenlaisia tapoja toteuttaa. Esimerkiksi Zodiakissa on kursseja, joissa opetellaan tanssin avulla vierasta kieltä. Toisessa päässä on esimerkiksi se, että vanhuksia tanssitetään vanhainkodeissa. Näiden väliin mahtuu monta versiota sosiaalisesta tanssista. Yhteisölliset muodot voivat olla puhtaasti esitykseenkin tähtääviä – tai jotain muuta.

Yllä olevissa lainauksissa ja sitaateissa tanssin merkitys nähdään soveltavan tanssitaiteen mukaisesti ulottuvan yli yksittäisen taideteoksen. Tanssitaiteen lähtökohdista tehdyllä toiminnalla nähdään olevan erilaisia mahdollisuuksia, rooleja ja vaikutuksia yhteiskunnassa. Huomionarvoista on, että nämä hyödyt nähdään välineellisesti tuotetuiksi arvoiksi. Tanssista hyvinvointia -diskurssi liittyy vahvasti sellaisten puhetapojen kanssa, jotka tuottavat tanssille merkitystä sen taloudellisten vaikutusten kautta. Erityisesti tanssi palveluna -puhetaavat esiintyvät sekä Tanssista hyvinvointia -diskurssissa että Tanssi kansantalouden kasvattajana -diskurssissa. Tanssin merkitys muodostuu sen hyvinvointia tuottavien vaikutusten myötä, mutta tällä hyvinvoinnilla voi tehdä myös rahaa, jos sen paketoit toimivaksi palveluksi. Tanssin taloudellista merkitystä tuottavia puhetapoja tarkastelen luvussa 6.2.3.

Toisaalta tanssin nähdään tuottavan hyvinvointivaikutuksia jo itsessään.

H6: Se (tanssin merkitys) on vähä sama kuin mikä on taiteen merkitys. Et ei se tanssin merkitys ehkä tässä taidetanssikontekstissa eroa taiteen merkityksestä muutenkaan, mikä tietysti on tärkeää monella tavalla ihmisen hyvinvoinnille.

H9: No kyllä niinku viime ihan aikoina on siis tietenkin lisääntynyt tää niinku tämmönen tanssista hyvinvointia ajattelu ehkä, että niinku tämmönen hyvinvointi-taide ja niinku tää että viedään tanssitaide eri laitoksiin esimerkiksi tai hyvinvointi, tämmönen ajattelu ja mitä se niinku tietenkin tuottaa siis jo automaattisesti itsessään.

Lisäksi tanssin tapauksessa kysymys välineellisistä vaikutuksista ja mahdollisuuksista näyttäytyy monisyisempänä muihin taiteisiin verrattuna. Kysymyksen tanssin välineellisistä vaikutuksista nähdään olevan relevantimpi tanssin fyysisten ulottuvuuksien vuoksi. Vertauskohteeksi asetetaan kirjallisuus, jonka merkityksestä on huomattavasti haastavampaa edes debatoita.

H8: Tanssin kohdalla se on tietenkin relevantimpi, tai monisyisempi kysymys kuin vaikka kirjallisuuden kohdalla. Kaikki tietävät, mikä kirjallisuus on ikään kuin kirjana ja kirjastosta lainattavana ja kaupasta ostettavana, ja miten kirjallisuutta pääsääntöisesti koetaan. Siinä ei ole satoihin vuosiin tapahtunut merkittävää muutosta. Eli tavallaan siitä ei tarvii debatoita, että annetaanko sille uusia tehtäviä tässä yhteiskunnassa tai tässä maailmassa ja välineellistetäänkö.

Tanssin hyvinvointidiskurssissa korostuu diskurssien kontekstisidonnaisuus ja liikkuvuus. Tanssin hyvinvointia tuottavista vaikutuksista puhutaan myös tanssin itseisarvoa tuottavissa puhetavoissa. Ero välineellisen hyvinvointidiskurssin ja tanssin itseisarvon

diskurssin välillä perustuu siihen, mitä muita puhetapoja tanssin hyvinvointiin artikuloidaan ja minkälaisia diskurssin suhteet ovat muihin tanssia merkityksellistäviin diskursseihin.

6.2.3 Tanssi kansantalouden kasvattajana

Tässä diskurssissa artikuloituvat yhteen puhetavat, jotka tuottavat tanssille merkitystä sen taloudellisten vaikutusten kautta. Tanssia kuvataan tässä diskurssissa osana luovaa taloutta, jota "(l)uoville aloille tyypillisesti tuotetaan verkottuneesti ja siten kustannustehokkaasti" (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaide-toimikunta 2009, 39.) Diskurssin sisällä on erilaisia puhetapoja, joissa tanssi rakentuu muun muassa viennin vauhdittajaksi ja turismin edistäjäksi. Yhteistä näille puhetavoille on se, että tanssi nähdään kansantalouden kasvattamisen kannalta merkitykselliseksi. Tanssin vahvuudet paikantuvat erityisesti Suomen ja Helsingin kaupungin imagon kohottamiseen ja kansainvälisenä vetonaulana toimimiseen.

Esitysten vienti ulkomaille on kasvava osa-alue tanssin nopeasti globalisoituneilla markkinoilla. Suomalaisen tanssin vientipotentiaali on käynyt selkeästi ilmi myös kulttuuriviennin kehittämishankkeen yhteydessä, ja tanssiin toimialana kohdistuu paljon vientiodotuksia. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 29.)

Korkeatasoisten tanssifestivaalien ja -tapahtumien verkosto eri puolilla Suomea on kansainvälisestä näkökulmasta katsoen vahvuus, joka tarjoaisi mahdollisuuksia kulttuurimatkailulliseen tuotteistukseen. Myös suomalaisten tanssiryhmien esityksiä ulkomailla olisi mahdollista käyttää Suomeen suuntautuvan kulttuurimatkailun edistämiseksi. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 29.)

Myös Tanssin taloa on perusteltu sen taloutta ja Helsingin kaupungin imagoa kasvattavilla vaikutuksilla. Lisäksi sen avulla on viestitty koko tanssitaiteen vaikutuksesta Helsingin vetovoimaan ja vientiin.

Korkeaa teknologiaa hyödyntävästä Tanssin talosta ja sen ohjelmatarjonnasta on tullut yksi Suomen ja Helsingin kansainvälisesti tunnetuimmista symboleista, joka parantaa niiden kulttuurimatkailullista profiilia, tunnettuutta ja vetovoimaa. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 6.)

H2: Ja esimerkiksi tanssin talo -hankkeen avulla on yritetty tuoda tanssitaideita ja kulttuuria, hyvinvointia ja vetovoimaa ja vaikutusta vientiin, ja sitä roolia ehkä enemmän yhteiskunnassa esille. Mutta että sehän on se iso kysymys taiteen ja kulttuurin puolella koko ajan, että miten sitä merkittävyyttä mitataan ja tuodaan paremmin esille ja niitä tilastoja ja tutkimuksia ikään kuin puhutaan kansankielellä paremmin ulos.

Tutkimusaineistossani tanssitaiteen välineellistä arvoa ja itseisarvoa tuottavat diskurssit esiintyvät rinnakkain. Taiteen merkitystä ja itseisarvoa suojellaan, eikä taloudellisten lähtökohtien haluta määrittävän tanssitekemistä. Tanssi halutaan paitsi osaksi hyvinvointipalveluja myös osaksi taloudellisten voimavarojen kasvattamista, mutta kuitenkin vain sillä ehdolla, että itse tanssitaiteen hyvinvointi varmistetaan:

Luovan talouden näkökulmasta tanssilla on monia mahdollisuuksia taloudellisten voimavarojen kasvattamiseen ja sitä kautta alan kehittämiseen ja työllisyyden parantamiseen. Tanssia luovan talouden alana kehitettäessä on kuitenkin tärkeää muistaa, että alan menestys on viime kädessä riippuvainen taiteellisen ytimen hyvinvoinnista. Riittävä taiteen perusrahoitus on keskeinen edellytys myös luovalle taloudelle asetettujen tavoitteiden toteutumiselle. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 39.)

Vahvistetaan tanssitoimialan omia ansaintamahdollisuuksia luovan talouden osana siten, että kehittämisessä huomioidaan taidelähtöisyys. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 41.)

Toisaalta tanssin liiketoiminnan ja tuottavuuden kehitys nähdään elintärkeäksi myös koko tanssitaiteen ja sen toimijoiden kannalta, mikä kytkeytyy keskusteluun tanssin rahoituksesta. Luvussa 6.1.2 toin esiin tanssikentän aliresursoinnin ja rahoituksen vähäisyyden tuottamat haasteet tanssitekemiselle. Suomessa on vaikea vetää saleja täyteen tanssiesityksillä. Lipputulaja kuitenkin tarvitaan, jotta tuotannot pysyvät käynnissä.

Luvussa 2.3.2 tuon esiin, miten taiteeseen liitetyt merkitykset rakentavat talouden ja luovan talouden arvopohjaa. Tällaiseen kehitykseen liittyy siirtyminen palveluajatteluun, jonka mukaisesti taide nähdään kulttuurihallinnossa ja kulttuurin välitysorganisaatioissa yhä useammin palveluksi. Palveluja tuotetaan kansalaisten sijaan kuluttajille ja palvelun ytimessä ovat katsojille ja kuluttajille suunnatut mielikuvat ja kokemukset. (Rautiainen-Keskustalo 2014, 73, 80-81.) Myös tanssin kentällä hyvinvointia ja erilaista tanssitoimintaa pyritään paketoimaan myytäväksi tarkoitetuksi tuotteeksi. Tanssin strategiassa (Taiteen keskustoimikunta & Valtion tanssitaidetoimikunta 2009, 6) tanssia merkityksellistetään "monimuotoisten palveluiden ja palvelukonseptien" viejänä.

Tanssiin liittyvä osaaminen leviää ulkomaille esityksinä, lisensseinä, koulutustoimintana sekä monimuotoisten palveluiden ja palvelukonseptien vientinä. Innovatiivinen, inhimillisiä arvoja edustava tanssi luo myönteistä Suomi-kuvaa maailmalla, ja tanssiin liittyvä laaja-alainen osaaminen tunnistetaan yleisesti yhdeksi luovan Suomen vahvuuksista. (Tanssin visio ja strategia 2010-2020, 6.)

7 Lopuksi: tanssin aika?

Pro gradu -tutkielmassani olen tarkastellut tanssin asemaa kulttuuripolitiikassa hahmottelemalla tutkimusaineistoni pohjalta ilmiökuvausta tanssista ja tanssin yhteiskunnallisista kytköksistä. Lisäksi olen tarkastellut sitä, minkälaiset puhettavat artikuloituvat yhteen suomalaisessa kulttuuripolitiikassa ja minkälaisia merkityksiä tanssille kulttuuripoliittisissa keskusteluissa tuotetaan. Tanssin asema kulttuuripolitiikassa on tulkintani mukaan pieni, mutta vakiintunut. Yhteiskunnallinen ymmärrys tanssista on lisääntynyt, mikä vaikuttaa tanssin vaikuttavuuteen positiivisesti. Kun tanssi on yhteiskunnassa näkyvää, se resonoi päättäjissä. Instituutioiden maassa nuori taiteenlaji tanssi jää kuitenkin sitä vanhempien taiteenlajien jalkoihin, minkä vuoksi näkyvyyden lisääminen on tanssin vaikuttavuuden näkökulmasta välttämätöntä. Päättäjille tanssista viestitään uudenaikaisilla merkityksillä. Tanssin itseisarvo on saanut rinnalleen välineellisiä arvoja, joista eniten painottuvat hyvinvointi ja soveltavan taiteen mahdollisuudet sekä tanssin osuus luovassa taloudessa. Tanssilla nähdään olevan taloudellisia mahdollisuuksia erityisesti turismin ja viennin edistäjänä. Tässä luvussa tarkastelen tutkimukseni tuloksia suhteessa laajaan yhteiskunnalliseen konjunkturiin ja pohdin tutkimuksen kannalta relevantteja jatkokeskusteluita.

7.1 Tulosten tarkastelua – tanssin, politiikan ja talouden uudenaikaisia niveltymisiä

Tanssin merkitysten artikuloitumisen taustalla voi tulkita vaikuttavan yhteiskunnallinen uusliberalistisen ajattelun ohjaama diskurssi ja arkijärkistynyt ajattelutapa, jonka mukaisesti talous nähdään ratkaisuksi kaikkiin haasteisiin ja siksi kaikkia elämän osa-alueita määrittäväksi tekijäksi. Tämän hengen mukaisesti myös kulttuuripolitiikassa on kasvanut indikaattoribuumi, jonka tavoitteena on yksinkertaisimmillaan ollut todentaa ja kuvantaa taiteen ja kulttuurin hyötyjä ja vaikutuksia. Tämän hetken artikulaatioita kulttuuripoliittisessa puheessa ovat taide hyvinvointipalveluna ja taide kansantalouden kasvattajana. Tutkimushaastattelujeni mukaan Tanssin talo sai vihdoin tukensa paitsi perusteellisen hanketyön vuoksi myös siksi, ”koska oli aika”. Aikaa, jossa myönnitys tuli, leimaavat tehokkuusvaatimukset ja mitattavien tulosten todentaminen ja esittäminen. Väitän, että Tanssin talo sai rahansa perusteellisen työn ja lobbauksen seurauksena siksi, että tuo tehty työ on noudatellut aikamme vaatimuksia taloudellisen kannattavuuden osoittamisesta.

Luvuilla ja uudenlaisella mittaamisella pyritään nostamaan kulttuuripolitiikka osaksi ”oikeaa” politiikkaa ja tasa-arvoiseksi toimijaksi politiikan muiden alojen rinnalle. Kysymys ei kuitenkaan ole siitä, etteikö kulttuurilla olisi aiemmin ollut erilaisia hyötyjä ja vaikutuksia. Kysymys on siitä, että vallitsevan trendin mukaisesti vaikutuksia tulee mitata ja tuoda esille. Tämä on esimerkki siitä, miten talous eli tuottava raha asettuu määrittäväksi tekijäksi kulttuurin alueelle. (Rautiainen-Keskustalo 2014, 88.) Tässä tutkielmassa olen hahmotellut niitä käytäntöjä, joilla kulttuuripolitiikan trendien mukaista talouspuhetta liitetään tanssin alan käytänteisiin ja tanssin merkityksiin tanssin vaikuttavuuden kasvattajana. Tanssille artikuloidut merkitykset kytkeytyvät yhteiskunnallisiin keskusteluihin ja kehityskulkuihin. Humaaneille ja pehmeille sivistyksen ja kulttuurin piiriin kuuluville ilmiöille ei itsessään anneta kovinkaan herkästi arvoa.

Toisaalta maailma näyttäytyy tänä päivänä tanssillisempänä kuin ennen, ja tanssitaidetta koskevan ymmärryksen voi katsoa kasvaneen. Tanssista ollaan kiinnostuneita, ja tanssi ammattina herättää uteliaisuutta. Tanssi samastetaan tutkimusaineistossa kieleen. Se on tapa olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa ja samalla maailman ymmärtämisen tavan jakamista muille. Osana kommunikaatiota liike tuottaa tanssille sosiaalista ulottuvuutta ja merkitystä. Tanssi näyttäytyy merkittäväksi sosiaalisen median aikakaudella, jossa voi olla samanaikaisesti sekä läsnä että ei-läsnä. Tanssi kietoutuu kysymykseen siitä, miten arvotamme ruumiita. Tanssi on aineeton ja taitelijoita ja katsojia fyysisesti yhteentuova taidemuoto. Tanssitaiteen potentiaalinen jalansija kulttuurissa nähdään tutkimusaineistossani vahvaksi juuri sen fyysisen olemuksen vuoksi. Tanssi näyttäytyykin tutkimusaineistossa tulevaisuuden taiteenlajina, joka auttaa ymmärtämään ihmisen paikkaa ekokatastrofin keskellä. Tanssi laajentaa ihmisen merkitysulottuvuuksia ja ymmärrystä – sekä omasta ruumiista että kaikesta muusta.

Väheksyvä ja oudoksuva asenne tanssin ammattilaisia kohtaan on kuitenkin kulttuurissamme arkipäivää. Tällainen suhtautuminen kertoo kenties arvoista, jotka yhteiskunnassamme vallitsevat. Ajassa, jossa moni asia mitataan rahassa ja lyhyen tähtäimen voittoina, on taiteentekijöiden rooli hyödyn ja voiton projektissa kenties kyseenalainen ja erästä haastateltavaa lainaten ”himphamppuu”. Uusiberalistisen talousajattelun ja kaupallisen kulttuurin vaikutusten kulttuurin normien muodostukseen voi edelleen tulkita ehdollistavan sitä, miten kehoon ja tanssiin suhtaudutaan. Kehoa tarkkaillaan erilaisten välineiden kautta sen sijaan, että keskityttäisiin tarkkailemaan sitä,

miten keho koetaan tässä hetkessä ja mitä sillä esimerkiksi viestitään toisille ihmisille. Kehollista kokemusta selitetään ja mitataan sen sijaan numeerisesti.

Huomionarvoiseksi asettuu se, että tutkimusaineistossa tanssille välineellistä arvoa tuottavat artikulaatiot eivät sulje pois tanssin itseisarvoa, vaan tanssin itseisarvo asetetaan kaiken tanssitekemisen lähtökohdaksi. Toisaalta tanssin välineellisiä merkityksiä liitetään vahvasti rakenteisiin ja niitä myös perustellaan rakenteilla. Rakenteita ja niiden toimivuutta ja vaikutusta on siis edelleen relevanttia tutkia. Rakenteet määrittävät tanssitaidetta ja ainakin sen uusia verbaalisia ulostuloja. Lähtökohtaisesti ehkä vanhanaikaisilta tuntuvat kysymyksenasettelut tanssin mahdollisesta toiseudesta ja samalla kulttuuripolitiikan ja talouden vaikutuksesta taiteeseen osoittautuvat tulkintani mukaan relevanteiksi. Merkityskamppailua tanssista käydään muun muassa rahoittajien ja taiteentekijöiden välillä. Kamppailu ei näyttäydy tietoisena politiikkana, mutta tanssin hyvinvointivaikutusten ja terveysvaikutusten korostaminen tuo tanssille näkyvyyttä sekä myy tanssitekemistä ja näin mahdollistaa itse tanssitekemisen. Samanaikaisesti tanssikentän sisäisen yhteistyön merkitys korostuu. Vahvan yhteistyön uskotaan lisäävän tanssin näkyvyyttä.

Tanssin näkyvyys puolestaan lisää tanssia koskevaa ymmärrystä. Yhteistyöllä ja yhtenäisillä kannanotoilla lisätään myös tanssin vaikuttavuutta kulttuuripolitiikassa, ja voidaan vaikuttaa päätöksentekoon. Tanssin vaikuttavuus kulttuuripolitiikassa muodostuu haastatteluaineistossani tanssialan jo vakiintuneen aseman säilyttämisen tavoitteluksi ja jo valmiiksi aliresursoitujen toimintarakenteiden puolustamiseksi. Lisäksi tanssialalla on halu kasvattaa tanssitaiteen saavutettavuutta ja tanssitaitedetta koskevaa ymmärrystä. Tanssin vaikuttavuuden kannalta tanssilajilla tai sillä, miten tanssi määritellään ei kuitenkaan näytä olevan suurta merkitystä, vaan kuten yllä jo mainitsin, kaikenlainen ja kaikenlaisen tanssin näkyvyys tuottavat tanssille vaikuttavuutta.

Yksi tutkielmani pääkysymyksistä on, näkyvätkö kulttuuripolitiikan tendenssit tanssin kentällä. Käytännön tasolla kulttuuripoliittinen talouspuhe näkyy tulkintani mukaan ensinnäkin siinä, miten tanssista viestitään ulospäin, minkälaisia verbaalisia ulostuloja tanssikentän toimijat tuottavat. Toiseksi puhe näyttää asettavan raameja tanssitekemiselle ja määrittävän sitä, minkälaisia teoksia tehdään ja mistä haetaan rahoitusta. Toisaalta myös eri säätiöt ja yksityiset rahoittajat hakevat tietynlaisia sisältöjä ja antavat perusteluja rahoitukselle. Kolmanneksi kulttuuripoliittisen puheen vaikutuksen tanssitekemisessä voi tulkita toteutuvan tilastointikäytännöissä, joita tanssiin liittyen Suomessa tuottaa Tanssin

tiedotuskeskus. Voi sanoa, että vallitsevan tavan mukaisesti toisistaan itsenäisinä ja riippumattomina pidetyt sfäärit, kulttuuri, politiikka ja talous, limittyvät tutkimusaineistossani yhteen ja vaikuttavat toisiinsa.

7.2 Tutkimuksen arviointia ja aiheita jatkotutkimukselle

Pro gradu -tutkielmallani olen halunnut ottaa osaa keskusteluun taiteen, politiikan ja talouden suhteista ja samalla tarkastella tanssin asemaa kulttuuripolitiikassa. Oman ymmärrykseni rajoissa olen pyrkinyt hahmottelemaan kuvaa tanssin kulttuuripoliittisesta vaikuttavuudesta ja tanssin kytköksistä yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Olen tarkastellut tanssin asiantuntijoiden näkemyksiä tanssin aseman muutoksesta ja nykytilasta sekä tutkimusaineistossa rakentuvia tanssille merkityksiä tuottavia puhetapoja.

Artikulaatioteorian valossa erottelemani diskurssit, *Tanssi kaikista inhimillisin*, *Tanssista hyvinvointia* ja *Tanssi kansantalouden kasvattajana*, ovat jokseenkin keinotekoisia, sillä käytännössä ne esiintyvät limittäin ja rinnakkain ja usein saman diskurssin sisällä.

Diskurssianalyysia tehdessäni olenkin käyttänyt tutkijana valtaa ja jättänyt huomiotta tai sulkenut oman tulkintani mukaisesti pois muita mahdollisia tutkimusaineistossa esiintyviä diskursseja. Rohkenen kuitenkin todeta, että erottelemani tanssia merkityksellistävät diskurssit kertovat tämänhetkisestä yhteiskunnallisesta konjunktuurista, jossa Hallin (2012, 55) mukaan liittyvät yhteen yhteiskuntaa määrittävät poliittiset, sosiaaliset, taloudelliset ja ideologiset ristiriidat.

Clarken (2010, 341-342) mukaan konjunktuurin voi ymmärtää tihentymispisteeksi, jossa tendenssit, voimat, vastakkaisuudet ja ristiriidat kasaantuvat ja joka voi tuottaa sekä epävarmuutta että uusia mahdollisuuksia. Tässä valossa on mielenkiintoista seurata, miten kulttuuripolitiikan tendenssien niveltymä mahdollisesti tulee liikkumaan erilaisten yhteiskunnallisten jännitteiden purkautuessa tai uudenlaisten jännitteiden ja voimien kasautuessa. Yksi havainnoistani on, että vaikka luovan talouden puhe näyttää määrittävän kulttuuripolitiikkaa ja vaikuttavan myös tanssitekemiseen, nähdään taiteen katsominen ja taiteen saavutettavuus yhteiskunnassa arvokkaana, ja taiteeseen osallistumisen on tullut jopa yksi kansalaisuuden muodoista. Lisäksi tanssin aseman tarkasteluni on kiinnittynyt tanssin talo -hankkeeseen, joka on edelleen käynnissä. Samoin koko kulttuurin rahoitus on murroksessa käynnissä olevan kulttuurin valtiosuosjärjestelmän uudistuksen myötä. Onkin mielenkiintoista seurata, millaiseksi tanssin vaikuttavuus ja esimerkiksi tanssikentän yhtenäisyys kehittyvät toisaalta talon

valmistuessa ja sen toiminnan edetessä ja toisaalta kulttuuripoliittisten rahoitusuudistusten toteutuessa.

Alustavien tutkimuskysymysten valossa keräämäni aineisto muodostui turhankin laajaksi. Sen perusteella olisin voinut tutkia monenlaisia kysymyksiä ja toisaalta myös vastata sille esittämäni kysymyksiin eri tavoin eri lähtökohdista tarkasteltuna. Jäsennellessäni laajaa tutkimusaineistoani kiinnostuinkin useasta aiheistani tarkastelevasta näkökulmasta ja yritin yhdistellä työhöni monenlaisia teorioita. Retrospektissä ajatellen teemahaastattelujeni kysymysrunko olisi voinut olla rajatumpi. Kun olin saanut täsmennettyä tutkimuskysymykseni, jouduin rajaamaan tutkimukseni ulkopuolelle monia mielenkiintoisia, mutta tutkimuskysymysteni kannalta epärelevantteja teemoja. Teemat tarjoavat mielestäni relevantteja jatkotutkimuksen aiheita tutkimukselle. Teemat liittyivät muun muassa kysymyksiin mausta ja sitä määrittävästä kulttuurisesta pääomasta, tanssin saavutettavuudesta, tasa-arvosta tanssin kentällä ja tanssitaiteen rakenteiden eksklusiivisuudesta. Viimeaikaisessa taidetta tarkastelevassa tutkimuksessa huomio on kohdistunut esimerkiksi juuri taiteen saavutettavuuteen (ks. esim. ArtsEqual 2018).

Pro gradu -tutkielmani tarjoaa tietoa tanssin, kulttuuripolitiikan ja talouden välisistä suhteista, mutta myös ihmisten suhtautumisesta tanssiin. Tutkimukseni sivuaa haastattelemini tanssin asiantuntijoiden omakohtaisia näkemyksiä tanssin yleisöistä. Suomalaisten suhdetta tanssiin ei tietääkseni ole aiemmin tutkittu. Yksi jatkotutkimuksen aihe voisikin olla tanssin yleisöt. Haastatteluaineistostani käy ilmi, että taidetanssin kontekstissa raja teatterillisen ja abstraktin tanssin välillä on kasvanut. Mielenkiintoinen kysymyksenasettelu voisi liittyä kulttuuriseen makuun ja siihen, miten se kiinnittyy sosiaalisiin asemiin.

Lähteet

Acatiimi (2016) Taide yhteiskunnan voimavaraksi. Osoitteessa: http://www.acatiimi.fi/1_2016/01_16_09.php (Viitattu 28.4.2018.)

Alasuutari Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino. Tampere.

Alastalo, Marja & Åkerman, Maria (2010) Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

ArtsEqual (2018) Osoitteessa: <http://www.artsequal.fi/home>. (Viitattu 4.5.2018.)

Clarke, John (2014) Imagined, Real and Moral Economies. *Culture Unbound* 6, 95-112. Osoitteessa: <http://www.cultureunbound.ep.liu.se/v6/a05/cu14v6a05.pdf> (Viitattu: 16.9.2017.)

Clarke, John (2010) Of Crises and Conjunctures: The Problem of the Present. *Journal of Communication Inquiry* 34(4), 337–354. DOI: 10.1177/0196859910382451. (Viitattu 21.10.2017.)

Cunningham, Stuart D. (2002) From Cultural to Creative Industries: Theory, Industry, and Policy Implications. *Media International Australia Incorporating Culture and Policy: Quarterly Journal of Media Research and Resources*, 54-65.
Curtis, Neal (2013) *Idiotism. Capitalism and the Privatisation of Life*. London, Pluto Press.

Cupore (2018) Mitä on kulttuuripolitiikka? Osoitteessa: <https://www.cupore.fi/fi/>. (Viitattu 8.5.2018.)

A Dictionary of Media and Communication (2 ed.) Daniel Chandler and Rod Munday. Publisher: Oxford University Press Published online: 2016 Current Online Version: 2016 eISBN: 9780191800986 Osoitteessa: <http://www.oxfordreference.com/helios.uta.fi/view/10.1093/acref/9780191800986.001.0001/acref-9780191800986-e-602?rskey=Msuow1&result=1> (Viitattu 25.10.2017.)

Eskola, Jari & Juha Suoranta (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere.

Fairclough, Norman (2010). *The Critical Study of Language. Critical Discourse Analysis Second Edition*. Printed in Malaysia. Pearson education limited. Harlow United Kingdom.

Euroopan Komissio (2013) Special Eurobarometer 399. Osoitteessa: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf . (Viitattu 23.10.2017.)

Grossberg, Lawrence (2010) *Cultural Studies in the Future Tense*. Durham & London: Duke University Press.

Grossberg, Lawrence (1995) Mielihyvän kytkennät. Risteilyjä populaarikulttuurissa. Suom. ja toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Ensio Puoskari ja Timo Uusitupa. Tampere: Vastapaino.

Grossberg, Lawrence (2007) Onko kulttuurintutkimuksella tulevaisuuksia? Pitäisikö olla? (Tai mitä vikaa New Yorkissa?) Teoksessa Erkki Vainikkala & Henna Mikkola (toim.) *Nyky aika kulttuurintutkimuksessa*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 86, 303-350.

Grossberg, Lawrence (2013) Interview with Lawrence Grossberg. *Communication and Critical/Cultural Studies* 10:1, 59-97.

Hall, Stuart (1999) Kulttuurisen identiteetin kysymyksiä. Teoksessa Stuart Hall: *Identiteetti*. Toim. ja suom. Mikko Lehtonen & Juha Herkman (alkup. 1992.) Tampere: Vastapaino, 19-76.

Hall, Stuart (1992) Kulttuurin ja politiikan murroksia. Toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa & Lawrence Grossberg. Tampere: Vastapaino

Hall, Stuart & Massey, Doreen (2012) Interpreting the crisis. Teoksessa Jonathan Rutherford & Sally Davison (toim.) *The Neoliberal Crisis*. London: Lawrence Wishart, 55–69. Osoitteessa: http://wh.agh.edu.pl/other/materialy/678_2015_04_21_22_04_51_The_Neoliberal_Crisis_Book.pdf. (Viitattu 19.10.2017.)

Hall, Stuart (2003) Marx's Notes on Method: A 'Reading' of the '1857 Introduction'. *Cultural Studies* 17:2, 113–149. DOI: 10.1080/0950238032000114868. (Viitattu 19.10.2017.)

Hall, Stuart, Massey, Doreen & Rustin, Michael (2013) After neoliberalism: analyzing the present. *Soundings* 53/2013, 8–22. Osoitteessa:

https://www.lwbooks.co.uk/sites/default/files/s53_02hall_massey_rustin.pdf. (Viitattu 19.10.2017.)

Herkman, Juha (2011) *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988) *Teemahaastattelu*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirvi-Ijäs, Maria (2017) Att utvärdera effekter av kulturpolitiken. En fallstudie om Nordiska ministerrådets stödprogram för kultur och konst. Cupores arbetspapper 6. Kulturpolitiska forskningscentret Cupore. Osoitteessa: http://www.cupore.fi/images/tiedostot/tyopaperit/mariahirvijäs_arbetspapper.pdf (Viitattu 28.10.2017.)

Hoppu, Petri (2003) *Tanssintutkimus tienhaarassa*. Teoksessa Saarikoski, Helena (toim.) *Tanssi tanssi. Kulttuureja, tulkintoja*. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki.

Jakonen, Olli (2016) *Kulttuuri puntarissa. Kulttuuripolitiikan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi Cuporessa*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäatiö Cuporen työpapereita 2 . Osoitteessa: http://www.cupore.fi/images/tiedostot/tyopaperit/ollijakonen_tyopapereita2.pdf (Viitattu 23.10.2017.)

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

Kangas, Anita (2005) "Arvioinnin kontekstit kulttuuripolitiikassa". Teoksessa Häyrynen, Simo (toim.): *Kulttuurin arviointi ja vaikutusten väylät*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäatiö Cupore, Helsinki. Cuporen julkaisuja 12/2005.

Karttunen, Sari (2010) "Kulttuuri-indikaattorien politiikkaa." *Hyvinvointikatsaus* 1/2010, 41–45.

Kettunen, Pekka (2016) *Näkökulmia kulttuuripolitiikan vaikuttavuuteen*. Cuporen työpapereita 1.

Kielitoimisto (2016) *Kielitoimiston sanakirja*. Osoitteessa: <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>. (Viitattu 16.7.2017.)

Koistinen, Tero, Sevänen, Erkki & Turunen, Risto (1995) Johdanto. Populaari- ja massakulttuurin tutkimisen lähtökohdista. Teoksessa Tero Koistinen, Erkki Sevänen & Risto Turunen (toim.) *Musta Lammas. Kirjoituksia populaari- ja massakulttuurista*. Kirjallisuuden ja kulttuurin tutkimuksia. Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, 6–16.

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore, Taiteen edistämiskeskus, Maaliskuu 2017

Kuntaliitto (2016) *Hyötyä, tietoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia*. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Osoitteessa:

Kuusela, Hanna (2014) *Luovuuden uusi aalto*. Teoksessa Mikko Lehtonen, Katja Valaskivi ja Hanna Kuusela (toim.) *Tehtävä kulttuurille*. Tampere: Vastapaino, 95–123.

Laitinen, Liisa (2017) *Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua*. Teoksessa: *Vaikuttavaa? Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia* 46. Osoitteessa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf>. (Viitattu 1.2.2018)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 728/1992. Voimaantulo: 1993. Osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920728>. (Viitattu 1.2.2018.)

Lamberg, Veera (2014) *Liikekieli.com 10 vuotta: Tanssikeskustelua etsimässä*. <http://www.liikekieli.com/archives/7416> (Viitattu 13.9.2016.)

Lamberg, Veera (2015) *Tanssijan muuttuva professionalismismi – Haastattelututkimus nykytanssijan työstä ja sen reunaehdoista 2010-luvun Suomessa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Osoitteessa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/159596/ProGradu_VeeraLamberg_Valmis.pdf?sequence=2 (Viitattu 13.9.2016.)

Lamberg, Veera. (2017) "Mun mielest nykyään tanssijoiltakin vaaditaan monipuolisempaa otetta kuin aikasemmin" – Nykytanssijan toimijuus muuttuvalla tanssikentällä. Kulttuuripolitiikan Tutkimuksen Vuosikirja, 95-109. Osoitteessa: <https://doi.org/10.17409/kpt.60111> (Viitattu 23.8.2017.)

Lassila, Ahti (2014) Epäpyhä allianssi: Luovuus taloudessa ja talous kulttuurissa. Teoksessa Mikko Lehtonen, Katja Valaskivi ja Hanna Kuusela (toim.) *Tehtävä kulttuurille*. Tampere: Vastapaino, 124–143.

Lausuntopalvelu.fi (2016) Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=a1b4e766-da8e-4178-b8cf-95f17203aef2> (Viitattu 13.9.2016.)

Lehikoinen, Kai (2014) *Tanssi sanoiksi: tanssianalyysin perusteita*. Helsinki: Edit Prima Oy. Osoitteessa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42834/Kinesis_4.pdf (Viitattu 27.4.2018)

Lehtonen, Mikko (2014) *Maa-ilma*. Tampere: Vastapaino.

Lehtonen, Mikko (1996) *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.

Liikkanen, Mirja (2014) Tilastot kulttuuripoliittisen käänteen palveluksessa. Teoksessa Mikko Lehtonen, Katja Valaskivi ja Hanna Kuusela (toim.) *Tehtävä kulttuurille*. Tampere: Vastapaino,

Löytönen, Teija (2004) *Keskusteluja tanssi-instituutioiden arjesta*. Helsinki: Yliopistopaino.

Matheson, Donald (2005) *Media Discourses. Analyzing Media Texts*. Berkshire: McGraw-Hill.

Newman, Janet & Clarke, John (2009) *Publics, Politics and Power*. London: Sage.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016) Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 -lausuntopyyntö. Lausuntopyynnön diaarinumero: 3/600/2016.

Osoitteessa: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=a1b4e766-da8e-4178-b8cf-95f17203aef2> . (Viitattu 5.9.2016.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017b) Valtionavustusten hakeminen, käyttö ja valvonta. Osoitteessa: <http://minedu.fi/valtiosuudet> (Viitattu 23.8.2017.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017c) Taiteen ja kulttuurin valtiosuudet Osoitteessa: <http://minedu.fi/valtiosuudet>. (Viitattu 23.8.2017.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017d) Kulttuurin valtiosuusjärjestelmän uudistus. Osoitteessa: <http://minedu.fi/kulttuurivos>. (Viitattu 23.8.2017.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018a) Ehdotus taide- ja kulttuurilaitosten rahoituksen uudistamiseksi valmistunut. Osoitteessa: http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ehdotus-taide-ja-kulttuurilaitosten-rahoituksen-uudistamiseksi-valmistunut. (Viitattu 1.2.2018.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018b) Luova talous. Osoitteessa: <http://minedu.fi/luova-talous>. (Viitattu 1.2.2018.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018c) Esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoituksen uudistaminen. Osoitteessa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160473/OKM_1_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y . (Viitattu 1.2.2018.)

Opetusministeriö 2009. Vaikuttavuusindikaattorit kulttuuripolitiikan tietopohjan vahvistajina, Opetusministeriön julkaisuja 2009:57. Osoitteessa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75631/opm57.pdf?sequence=1> (Viitattu: 23.10.207.)

Opetusministeriö (2011) Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämispolitiikka. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:1. Osoitteessa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/tr12.pdf?lang=fi> (Viitattu 13.9.2016.)

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Pirnes, Esa (2011). Teoksessa Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämispolitiikka. Selvittäjien Anita Kangas ja Kalevi Kivistö laatima raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työmuistioita ja selvityksiä 2011:12.

Pyykkönen, Marjo (2014). Tanssia tarvitaanko sitä? Tanssitaiteen alueellinen saavutettavuus. Osoitteessa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71546/Pyykonen_Marjo.pdf?sequence=1 (Viitattu 3.5.2015.)

Rautiainen-Keskustalo, Tarja (2014) Taide palveluna ja taide arvonluojana. Musiikin arvosta ja lisäarvosta kilpailukapitalismissa. Teoksessa Mikko Lehtonen, Katja Valaskivi ja Hanna Kuusela (toim.) *Tehtävä kulttuurille*. Tampere: Vastapaino, 71–94.

Rouhiainen, Leena (2003) Living Transformative Lives. Finnish Freelance Dance Artists Brought into Dialogue with Merleau-Ponty's Phenomenolog. Osoitteessa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/33788/Acta_Scenica_13.pdf?sequence=1 (Viitattu 3.5.2015.)

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005, toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Saukkonen, Pasi 2014. Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripolitiikan viimeaikainen kehitys. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen

edistämässätiö Cuporen verkkojulkaisuja 23/2014. Osoitteessa: <http://www.cupore.fi/images/tiedostot/kulttuuripolitiikankehitys.pdf> (Viitattu 23.10.2017.)

Silvanto, Satu & Tanssin talo ry 2015. Kartoitusta tanssin talon toiminnan vaikutuksista ja tilannekatsaus tanssin kentälle. Osoitteessa: https://tanssintalo.fi/pdf/Tanssin_talo_heijastusvaikutuskartoitus.pdf. (Viitattu 23.10.2017.)

Slack, Jennifer Daryl (1996) The theory and method of articulation in cultural studies. Teoksessa David Morley & Kuan-Hsing Chen (toim.) *Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies*. London: Routledge, 112–127.

Sokka, S., & Kangas, A. (2007). At the Roots of Finnish Cultural Policy: Intellectuals, Nationalism, and the Arts. *International Journal of Cultural Policy*, 13 (2), 185-202.

Suomen Kulttuurirahasto 2013. Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013 Osoitteessa: https://skr.fi/sites/default/files/tiedostot/Suomalaisten_n%C3%A4kemykset_kulttuurista_2013.pdf. (Viitattu 23.10.2017.)

Taiteen edistämiskeskus 2017. Tanssitaide. Osoitteessa: <http://www.taike.fi/fi/web/tanssitaide/tanssitaide>. (Viitattu 23.10.2017.)

Taiteen edistämiskeskus (2018). Tanssin visio ja strategia. Osoitteessa: <http://www.taike.fi/fi/web/tanssitaide/taidepoliittinen-ohjelma>. (Viitattu 4.5.2018).

Tanssin tiedotuskeskus 2017a. Tanssiala Suomessa. Osoitteessa <https://www.danceinfo.fi/tietoa-alasta/>. (Viitattu 23.10.2017.)

Tanssin tiedotuskeskus 2017b. Tanssitilastot. Osoitteessa: <https://www.danceinfo.fi/tilastot/esitykset/>. (Viitattu 23.10.2017.)

Tanssin tiedotuskeskus 2017c. Yhteenveto vuoden 2016 tanssin esitys- ja katsojatilastoista. Osoitteessa: <http://www.danceinfo.fi/wp-content/uploads/2017/06/Tilastoteksti-2016-web.pdf>. (Viitattu 23.10.2017.)

Tanssin tiedotuskeskus 2017d. Tanssitilastot. Vos-ryhmät. Osoitteessa: <https://www.danceinfo.fi/group-stats-category/vos-ryhmat/> (Viitattu 23.10.2017.)

Tanssin tiedotuskeskus 2018. Esittävien taiteiden valtionrahoitus uudistetaan – Tanssin epävarmuus jatkuu. Osoitteessa: <https://www.danceinfo.fi/artikkelit/esittavien-taiteiden-valtionrahoitus-uudistetaan-tanssin-rahoituksen-epavarmuus-jatkuu/> (Viitattu

Teatterin tiedotuskeskus TINFO 2017. Teatterin tunnuslukuja 2016. Osoitteessa: https://www.tinfo.fi/fi/Teatterin_tunnuslukuja_2016. (Viitattu 23.10.2017.)

Teosto 2017. Elävän musiikin tapahtumat 2015. Osoitteessa: <https://www.teosto.fi/keikkakartta2015>. (Viitattu 28.4.2018.)

Tilastokeskus (2018). Henkilötyövuosi. Osoitteessa: <http://www.stat.fi/meta/kas/henkilotyovuosi.html> (Viitattu 11.2.2018.)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Turunen, Risto (1995) Musta lammas ja hyvät paimenet. Populaari- ja massakulttuurin institutionaalisesta asemasta. Teoksessa Tero Koistinen, Erkki Sevänen & Risto Turunen (toim.) *Musta Lammas. Kirjoituksia populaari- ja massakulttuurista*. Kirjallisuuden ja kulttuurin tutkimuksia. Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, 18–46.

Työ ja elinkeinoministeriö 2009. Julkisen elinkeinotoiminnan kilpailuneutraliteetti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja: Kilpailukyky 23/2009. Osoitteessa: http://www.lpy.fi/files/kumppania/lpy_doc/TEM_Julkisen_elinkeinotoiminnan_kilpailuneutraliteetti_23_2009.pdf (Viitattu: 17.2.2018.)

Williams, Raymond (1976/1983) *Keywords. A vocabulary of culture and society*. Revised edition. New York: Oxford University Press.

Williams, Raymond (1977) *Marxismi, kulttuuri ja kirjallisuus*. Suom. Mikko Lehtonen (alkup. 1977). Tampere: Vastapaino.

Williams, Raymond (1981) *Culture*. London: Fontana Press.

Virolainen, Jutta & Karttunen, Sari (2016). *Viennistä vuoropuheluun, vaikutteista verkostoihin. Selvitys suomalaisen nykytaiteen kansainvälistymisestä*. Visuaalisen taiteen keskus Frame.

Yle (2018) Aleksis Salusjärven kolumni: Kasvuala jota kukaan ei ymmärrä. Osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9738275>. (Viitattu 8.5.2018.)

LIITE 1

Asiakirja-aineisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. Osoitteessa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf> .

Opetusministeriö 2009. Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12. Osoitteessa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75641/opm12.pdf>

Taiteen keskustoimikunta (nykyinen Taiteen edistämiskeskus) & Valtion Tanssin taidetoimikunta (2009). Toim. Johanna Laakkonen. Tanssissa on tulevaisuus. Tanssin strategia ja visio 2010-2010. Osoitteessa: <http://www.taike.fi/documents/10162/50966/ta1.pdf>

LIITE 2

AVOIN TEEMA HAASTATTELU - TEEMAT JA KYSYMYKSET

A TANSSIN ARVO

1. Mitä tanssi merkitsee sinulle?

- Miksi olet tanssija / Miksi työskentelet tanssin parissa

Mahdollisesti kysyttäviä

- Käytkö tanssiesityksissä?
- Oletko koskaan tanssinut?

2. Mikä on suomalaisten suhde tanssiin?

- Millaisia reaktioita ja asenteita olet kohdannut tilanteissa, joissa on käynyt ilmi, että olet tanssija (/ koreografi / työskentelet tanssin parissa)?
- Käyvätkö suomalaiset tanssiesityksissä?
- Onko tanssiesityksille kysyntää?
- Tanssivatko suomalaiset?
- Ketkä arvostavat tanssia Suomessa? / Minkälainen on suomalainen tanssin ystävä?

Mahdollisesti kysyttäviä / tarkentavia

- Pidetäänkö tanssia urheiluna vai taiteena?

B TANSSIN TARPEELLISUUS

3. Mikä on tanssin merkitys nykykulttuurissa?

- Mitä sellaista tanssilla voi ilmaista / mahdollistaa, jota muuten ei voi?

Tarkentava: Miksi tanssi on tarpeellista?

C TANSSIN SAAVUTETTAVUUS

4. Mitä mieltä olet tanssin saavutettavuudesta tällä hetkellä?

- Löytääkö yleisö tanssiesitykset?
- Miten tanssi on mielestäsi esillä festivaaleilla ja tapahtumissa?

- Minkälainen on suomalainen tanssin yleisö?
- Onko Suomessa tanssin lukutaitoa?
Tarkentava: Opetetaanko tanssin arvostusta taiteena?
- Millaiset ovat tanssin harrastusmahdollisuudet?

D MUUTOKSET TANSSIN ASEMASSA

5. Onko kuvasi tanssin asemasta muuttunut opiskelujesi / työurasi aikana?

- Onko tanssijoiden/tanssin arvostus muuttunut jollakin tavalla työurasi aikana?
- Onko tanssijan työssä / tanssin parissa työskentelyssä tapahtunut muutoksia?
- Mikä on suurin haasteesi alallasi?
- Onko haasteissa tapahtunut muutoksia urasi aikana?

6. Onko kiinnostus tanssia kohtaan muuttunut urasi aikana?

- Ovatko tanssin yleisöt muuttuneet?
- Onko tanssin suosio harrastusmuotona kasvanut?
- Onko tanssille annettu uusia merkityksiä/tarkoituksia?

7. Ovatko tanssin resurssit muuttuneet urasi aikana?

- Onko tanssin rahoitustahoissa ja -perusteissa tapahtunut muutoksia?
- Onko perustelut rahoitukselle muuttuneet? Miksi?
- Minkälaista osaamista tanssin kentällä on?

Tarkentava: Työskenteleekö tanssiproduktioissa muiden alojen ammattilaisia, esim. markkinoinnin ja viestinnän ammattilaisia?

- Onko tanssin opetus muuttunut?
- Onko tanssille tarpeeksi tiloja?

E TANSSIN TULEVAISUUS

8. Millaisena näet tanssin tulevaisuuden Suomessa?

- Mitkä ovat keskeisiä uusia mahdollisuuksia?
- Mitkä näet keskeisinä uhkina?

- Kuinka uhkia voisi torjua?

9. Mikä on tanssin asema suomalaisessa kulttuuripolitiikassa?

- Miten tanssi näkyy kulttuuristrategioissa ja suunnitelmissa? (esim. opetussuunnitelmissa)

10. Tuleeko mielestäsi tanssia rahoittaa julkisin varoin?

- Miksi sinun mielestäsi tanssin talo -hanke sai rahoituksen?
- Mikä merkitys Tanssin talolla on Suomalaiselle tanssikulttuurille?